

FOTO: @MÜNCHENBRYGGERIET

Anmäl dig
på svf.se

Veterinärmötet 2023

20-21 oktober

Sveriges Veterinärförbunds årliga event Veterinärmötet är 2023 ett fysiskt event med fokus på veterinärmedicinska föreläsningar och utställare.

Veterinärmötet kommer att hållas på Münchenbryggeriet i Stockholm den **20-21 oktober 2023.**

Information om Veterinärmötet kommer löpande att uppdateras på svf.se

REDAKTIONEN

Chefredaktör: Mats Janson, Roy.

mats@roy.agency

Ansvarig utgivare: Magnus Rosenquist,

magnus.rosenquist@svf.se

Layout: Elinor Valfridsson, Roy**Annonsering:** Eva Linder, Adviser. eva@adviser.se**Tryck:** Stibo**Prenumeration ingår i medlemskapet.**

Prenumerationspris 2022 (för icke medlemmar)

Sverige: 1.415,- + moms **Inom EU:** 1.887,- + moms**Utanför EU:** 1.950,- + moms och porto

SVERIGES VETERINÄRFÖRBUND

Box 12 709, 112 94 Stockholm

kansli@svf.se, 08-545 558 20

www.svf.se

Förbundsdirektör: Magnus Rosenquist

08-545 558 21/070-14 08 209

magnus.rosenquist@svf.se

Ordförande: Eleonor Fredler, leg vet, 08-545 558 20

eleonor.fredler@svf.se

Kansliveterinär: Annica Wallén Norell,

annica.wallennorell@svf.se

Facklig verksamhetsplanerare: Björn Santesson

08-545 558 26, bjorn.santesson@svf.se

Ombudsman: Torbjörn Bidebo

08-545 558 20, torbjorn.bidebo@svf.se

Administratör SVF: Karin Henriksson

08-545 558 28, karin.henriksson@svf.se

Administratör: Jenny Henriksson

08-545 558 27, jenny.henriksson@svf.se

Administratör VMR, specialistutbildningen:

Kent Joensuu, 08-545 558 29, kent.joensuu@svf.se

Ekonomiassistent: Carola Eriksson

08-545 558 31, carola.eriksson@svf.se

Besöksadress:

Kungsholms Hamnplan 7, 112 20 Stockholm

Telefontid: Mån-tors: 09:00-15:30 Fre: 09:00-14:30

Lunchstängt 11:30-12:30

NUMMER 07/2023

Arbetsmiljö

På omslaget: Charlotte Öman och

Marit Gorvy.

Foto: Matilda Persson.

LEDAREN

Vem ska stå för veterinärvården?

SÅ HAR ÅTERIGEN en sommar passerat.

Äpplena mognar, höstfärgerna är på ingång och luften blir på något sätt klarare. Själv tillbringade jag delar av årets semester norröver, med fantastiska upplevelser på majestätiska Lofoten. Jag hade också förmånen att under Almedalsveckan delta som SVF:s representant i ett seminarium arrangerat av Agria under rubriken *Hur klarar Sverige veterinärkrisen?* Bristen på kliniskt verksamma veterinärer är ju som bekant fortsatt stor, och inte blev det i år heller bättre med den brist på sommarvikarier som rådde. Med det sagt hoppas jag att er sommar har varit vilsam och gett möjlighet till välbehövlig återhämtning, inte minst då läget inför semesterperioderna inte såg alltför ljust ut.

DEN UTREDNING SOM vi diskuterade i Almedalen är i grunden både bra och omfattande. Tyvärr saknades i utredningsdirektivet dock helt den viktiga pusselbiten arbetsmiljö, som ju också är temat för detta nummer av *Svensk Veterinärtidning*. På grund av detta, har vi på SVF själva genomfört en enkät om just arbetsmiljön. Många rätt förfärande, men samtidigt inte så förvånande, resultat framkom. Till exempel har fler än en fjärdedel av respondenterna under det senaste året funderat på att lämna veterinäryrket helt på grund av arbetsbelastningen. Inte ens 40 procent instämmer till fullo i att de har en god arbetsmiljö.

FLERA ÅTGÄRDER BEHÖVS för att komma till rätta med detta. Den allra viktigaste anser jag vara att veterinärerna måste få förutsättningar att hinna utföra sina arbetsuppgifter på arbetstid – arbetsbelastningen måste med andra ord vara rimlig. I våra enkätsvar, såg vi att 60 procent av veterinärerna i genomsnitt arbetar mer än två timmars övertid per vecka – i många fall dessutom utan

att tidsredovisa dem. Som om inte det vore nog förväntas också nära 40 procent av de svarande att vara tillgängliga på sin semester.

Stora delar av lösningen anser jag stavas pengar. Ska vi ha en veterinär verksamhet att vara stolta över, då krävs mer pengar. Pengar till en gedigen veterinärutbildning, pengar till en dräglig arbetsmiljö, pengar till en fungerande beredskap och jour och, inte minst, pengar till löner som mer än idag avspeglar den kunskap och det ansvar en veterinär har. Men pengar är inte allt: för att se vad de behöver användas till när det gäller arbetsmiljön, behövs också lokalt fackligt förtroendevalda.

TILL SIST KRÄVS också att både allmänhet, beslutsfattare och vi som yrkeskår ser helheten. Vi måste alla ha en diskussion om vilken sorts veterinärvård vi ska ha i Sverige och vem som ska stå för den. Den medicinska utvecklingen går rekordsnabbt och vi kan idag utföra mer och mer avancerad djursjukvård. Men vem ska betala? Man behöver också komma ihåg att det inte bara handlar om sällskapsdjur, utan också om lantbrukets djur. Den delen av djursjukvården rör ju i sin tur frågor som handlar om regionalpolitik, självförsörjningsgrad och krisberedskap. Här måste alla djurägare, för att inte säga medborgare, fundera över hur vi ska organisera oss som land och samhälle. ■

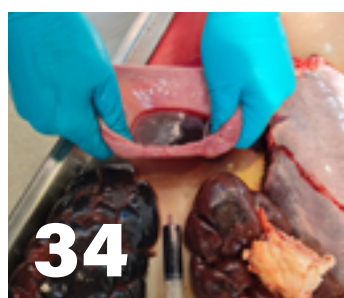
MARKUS ABRAHMSÉN
Styrelseledamot SVF
samt ledare för det
fackliga rådet

Ingen försäkring är bra nog.

Därför finns nu tjänsten Agria Hundras Extra. Med rådgivning dygnet runt, digital hälsokoll, vaccination mot kennelhosta, onlinekurser och hjälp med att boka veterinär. Om olyckan ändå är framme så ingår givetvis vår bästa försäkring. Skäm bort din hund med Agria Hundras Extra på [agria.se](https://www.agria.se)

Agria

INNEHÅLL

NUMMER 07/2023

FOKUS - ARBETSMILJÖ

- 6** Många frågetecken hos personalen när UDS skär ned
- 10** Jobbproblem bidrar till självmordstankar enligt veterinärer
- 16** Min chef gör mig galen!
- 18** Oroväckande resultat av SVF:s arbetsmiljöenkät

VETERINÄRMEDICIN

- 22** Refugees from practice
- 28** Elektrokemoterapi som behandlingsform hos hund, katt och häst
- 32** Fallbeskrivning: Bullös keratopati hos katt
- 34** Fallrapport från Nationella Obduktionsverksamheten
- 38** Fråga: Vilken är din diagnos?
- 44** Svar: Vilken är din diagnos?

JUST NU

- 42** Studenternas roll i ackrediteringsarbetet
- 43** SVF:s smådjurssektion utlyser resebidraget 2023
- 46** Debatt: Om möss, och människor som fångar dem
- 48** Reseberättelse: Nordiska viltveterinärer på NWDA-möte
- 52** Notiser
- 54** Epiztel nr 7
- 55** Debatt: Ett svårt beslut
- 56** Kåseri: Allt var inte bättre förr

MEDLEMSIDORNA

- 57** Minnesord till Ronny Lindberg
- 58** Kurskalendarium

Velkommen til epoken med
MOLEKYLÆR ALLERGOLOGI för djur

Första kvantitativa macroarray IgE-testet specifikt designat för djur

Över 200 allergenextrakt och molekylära komponenter

Bättre identifiering av korsreaktivitet mellan allergener

Helautomatiserad process, högre grad av standardisering

Med CCD-blockering och två blockeringseffektivitetsdetektorer

NYHET

Nu tillgänglig för hundar, katter och hästar!

post.se@nextmune.com

nextmune

Många frågetecken hos personalen när UDS skär ned

I Svensk Veterinärtidning nummer 6/2023 kom flera veterinärer till tals om läget på SLU Universitetsdjursjukhuset (UDS) och möjligheterna att framgent kunna bedriva veterinärutbildningen på plats. I artikeln nedan berättar veterinärerna Charlotte Öman och Marit Gorvy om händelseutvecklingen och djursjukhusets arbetsmiljö.

TEXT **MATS JANSON**

FOTO **MATILDA PERSSON**

– **DET KÄNNES** överkligt att allt fungerade bra för ett år sedan. Vi hade hög kvalitet på vår vård och det var ett roligt ställe att jobba på. Jag tänkte – eller till och med sa högt – att jag är så nöjd där jag är, här kommer jag stanna till pensionen.

Det säger Marit Gorvy, leg veterinär med specialistkompetens i sjukdomar hos hund och katt.

Efter att ha utexaminerats från University of Bristol 1998 och arbetat många år med smådjur på olika kliniker i England kom hon till Sverige 2007, först till djursjukhuset i Strömsholm. Under hennes nio år på Smådjurskliniken på UDS har hon sedan dess bland annat suttit i ledningsgruppen och varit mellanchefer för veterinärerna. När hon fick ett erbjudande om att flytta över till fakulteten för kliniska vetenskaper (KV) som lärare från och med januari 2023 tackade hon ja. Det var inget stort steg, ansåg hon, då UDS och fakulteten ändå ska slås samman inom kort. Och även om det är undervisningen hon brinner för, och det var för att få arbeta med studenterna som hon valde UDS som arbetsplats från början, var det situationen på UDS som bidrog till att hon ville byta roll inom universitetet.

– Det började under våren och sommaren 2022. Dels hade många kollegor hoppat av under året, dels hade vi problem med ekonomin och budgeten, säger hon och konstaterar samtidigt att det sistnämnda inte var något nytt – Smådjurskliniken har alltid haft svårt att gå med överskott.

– I grund och botten har vi ett svårt läge med en väldigt hög hyra som tar merparten av statsanslaget som vi får för att bedriva undervisningen. Att vi har studenterna med oss som en del av undervisningen gör också att vi inte är lika effektiva som en privat aktör. Ovanpå det tillkommer

höga IT-avgifter med mera som kommer av att tillhöra universitetet, säger hon och tillägger:

– Om jag har haft ett specialistfall på internmedicin så är det en ganska liten del av intäkterna som speglar Smådjursklinikens insats i och med att betydande delar registreras på laboratoriet och till Bilddiagnostiska kliniken som också är delar av UDS.

En som har erfarenhet från både akademi och praktik är Charlotte Öman, eller Lotta Öman som hon ofta kallas. Hon är universitetsadjunkt och anställd av SLU som lärare sedan snart tre år efter att ha jobbat tio år på Strömsholm och sedan fyra år på en mindre klinik i Enköping. Precis som många adjunkter som jobbar på Institutionen för kliniska vetenskaper (KV), kirurgi, är hon utlånad till UDS på 40 procent. Den största delen av hennes undervisning sker på Smådjurskliniken eller i angränsande lokaler. Hon sitter även med i Sveriges Veterinärförbunds Smådjurssektion. När vi pratar med varandra innan sommaren har hon sagt upp sig för drygt tre veckor sedan. Att hon har valt att gå tillbaka till Strömsholm hänger ihop med arbetsuppgifterna, kollegorna och stämningen på jobbet. Precis som Marit Gorvy tycker hon att det har varit jobbigt en längre tid på UDS, men, som hon säger, det har varit värt det.

– Jag tänker inte bara på UDS, för mig är det utbildningen som är väldigt viktig. Det var därför jag tog den anställningen på SLU som jag har idag. Det är ett jättesvårt beslut och man är fruktansvärt orolig för hur det ska gå. Men jag tror att de flesta som jobbar inom akademien har en ansvarskänsla för utbildningen och även sjukhuset eftersom det är en del av utbildningen. Man vill helt enkelt försöka hjälpa till och lösa situationen och ta djursjukhuset ur krisen. Men den bara fortsatte och fortsatte, säger hon.

Det var i slutet av våren som hon be-

stämde sig för att hon inte kunde lägga mer energi, kraft och tid utan att det påverkade hennes egen tillvaro och liv för mycket.

Även historiskt sett har personalomsättningen varit stor, enligt Marit Gorvy.

– Å andra sidan, säger hon, har vi haft en grundbemanning som har varit väldigt bra och en väldigt god arbetsmiljö mellan kollegor – högt i tak och hjälpsamt.

Men sedan började det ...och Marit Gorvy vet inte riktigt vad som kom först.

– Först var det beslut från rektor om att KV och djursjukhuset skulle slås samman igen, som det var innan 2007, efter att planen redan hade funnits på kartan under flera år. I samband med detta anställdes en konsult med uppgift att förbättra ekonomin, vilket i sin tur ledde till att våra mellanchefer, Charlotta von Delwig och Dragos Fagaras, inte fick gehör för vad vi som jobbade på golvet behövde. De fick till exempel inte nyanställa när någon hade sagt upp sig. Det slutade med att de sade upp sig. Då de var väldigt uppskattade kollegor blev det som en katalysator för fler uppsägningar.

Evidensias nya klinik

Lotta Öman menar sig ha varit på UDS under för kort stund för att riktigt förstå bakgrunden, men delar Marit Gorvys syn.

– Visst, jag har full förståelse för att det behövdes sparkrav, men då måste det finnas en tydlig plan för vad som krävs för att hålla veterinärutbildning flytande, vart man är på väg och vad som krävs för att uppfylla kraven. Man behöver veta hur stort sjukhus man behöver och vilken kompetens och resurser som behövs.

Efter den stora vågen av uppsägningar våren 2022 följde fler uppsägningar under hösten, och enligt Marit Gorvy, började stämningen på djursjukhuset bli allt mer uppgiven. →

Marit Gorvy och Charlotte Öman.

– De allra flesta som sa upp sig i den vändan skulle till Evidensia. Vi som var kvar undrade vad som nu skulle hända.

Enligt Marit Gorvy var det ett pyrande grundmissnöje som flammade upp när Charlotta von Delwig och Dragos Fagaras sade upp sig. Hon tror dock inte att det hade lett till en sådan ”massflykt” om inte Evidensia hade bestämt sig för att öppna i Uppsala samtidigt.

Dock ser varken hon eller Lotta Öman att Evidensia bär skulden.

– Problemen på UDS startade innan Evidensia bestämde sig för att öppna, säger Lotta Öman, men det påverkade UDS negativt eftersom de lockade över många missnöjda. Problemen med att hålla öppet, att hålla en stabil bemanning och ha ekonomin i fas har inte skapats av att Evidensia öppnar. Öppnandet fick bara bågaren att rinna över och har bidragit till den djupa kris som vi befinner oss i nu, men det har också synliggjort problem som har funnits länge och som det har behövts ta tag i.

– Krasst sett, fortsätter hon, om UDS hade varit en sund miljö med ett stabilt arbetsklimat, då hade Evidensia kunnat öppna och fått med sig ett antal, men inte den här mängden. De senaste tio åren har de stora koncernerna haft möjligheten till forskning, utbildning, och utveckling. Jag förstår att miljön lockar om det blir ett forskningsdrivet djursjukhus i Uppsala. Flera forskare som tidigare har jobbat på SLU har ju redan gått till stora koncerner och kunnat fortsätta med sin forskning.

Nästa uppsägningsvåg

Den ”stora bomben” kom i november 2022 när Anna Kjerrman, klinikchef på Smådjurskliniken, och Anna Straube, klinikchefen på bildiagnostiska kliniken, avsattes. Även Karin Holm på hästkliniken fick avgå, men hon fick till slut vara kvar som klinikveterinär.

– Det var väldigt dramatiskt, minns Marit Gorvy. Den officiella historien var att de hade valt att avsluta sina anställningar, men det var det ingen som trodde på. Senare har vi fått höra att det absolut inte var så – de blev *persona non grata* på dagen och fick inte komma tillbaka.

En interimledning bestående av Ingrid Ljungvall och Jens Häggström sattes in och, enligt Marit Gorvy var det många som trodde på dem.

– Om några skulle kunna göra någonting bra där och då så var det dem, säger hon. De ville att det skulle funka och försökte rekrytera, men inte heller de fick inte gehör för rekryteringsbehoven – det skulle sparas pengar överallt – och folk fortsatte

att sluta. När de sa ifrån sig uppdraget i april i år slutade vi på smådjurskliniken att vara tysta. Då kände vi att det inte var något kvar av djursjukhuset. Dels lyssnar den översta ledningen på SLU inte på duktiga forskare och veterinärer som känner universitetet väl, dels har man spridit osanningar vilket är det allra värsta.

Sedan dess har uppsägningarna fortlöpt i lugnare takt. Enligt Lotta Öman har det pratats om att sammanlagt 60 personer har sagt upp sig, men Lotta Öman tror att det är fler.

”Att vi tvingades stänga nätter ledde till att ytterligare kollegor sa upp sig.”

– Jag är till exempel inte inräknad eftersom jag är anställd av KV, men jag är ändå med och bemannar UDS där jag handleder och även stöttar kollegor. Och så finns de som planerar att gå vidare framöver, men som inte har sagt upp sig än, säger hon.

Ett djurskyddsproblem

De stora besparingarna syns del på att vissa funktioner har dragits ner till viss del, men den största besparingen lär vara i löner med tanke på hur många som har slutat, menar Lotta Öman.

Marit Gorvy instämmer. Under sin tid i ledningsgruppen lade hon mycket fokus på att stödja de nya veterinärerna så att de inte skulle bränna ut sig det första de gjorde.

– De skulle inte stå själva på golvet. De skulle inte ha pass som de kände att de inte klarade av. När de började gå nätter så skulle de alltid ha bakjour. Mycket av det försvann under den nya interimledningen från november. De juniora veterinärerna hade aldrig jobbat på det sättet och ingen av oss som hade jobbat med detta blev tillfrågade om hur man hade gjort tidigare. Den nya ledningen missade också att vi behöver sommarvikarier, något vi vanligen rekryterar i december för att det ska vara klart till sommaren. Vi tvingades inse att det inte skulle funka i sommar.

I stället fick det bli en liten lätt akutklinik med endast akutoperationer på dagen utan övernattnin för patienter.

– Det är så att man vill gråta, säger Marit Gorvy med en suck. Nu har våra djurägare ingenstans att vända sig. De privata aktö-

erna tar inte direkt ansvaret och öppnar på nätterna. Bagarmossen och Strömsholm har nattöppet men de är båda hårt belastade och måste stänga ibland. Det här är ett riktigt djurskyddsproblem då vissa djur inte överlever om de inte får akutvård. De flesta andra kan vänta till morgonen även om det inte är idealiskt.

Bildiagnostiken hårt drabbad

Den nya interimledningen är, enligt Marit Gorvy, ambitiös men saknar veterinär smådjurserfarenhet. Trots det hoppas hon att de i kraft av sin kompetens och med hjälp av mer erfarna veterinärer har möjlighet att driva UDS på ett positivt sätt.

– De vet ingenting om hur man driver ett smådjursjukhus men de pratar rakt och har gehör uppåt och nedåt. Kanske inser också övre ledningen att de måste börja lyssna på UDS:s ledning. Ett problem är att de, enligt mig, verkar tro att en veterinär är en veterinär. De inser inte att vi har förlorat kompetens som det kan ta oss tio år att bygga upp igen. Vi har till exempel inga intensivvårdsveterinärer kvar. Vi har ett fåtal kirurger. Vi har några medicinare, vi har några residents och så. Men det är bara en handfull erfarna veterinärer kvar på UDS.

Även på Bildiagnostiska kliniken har det skurits ned, berättar Marit Gorvy. Dels sades några av klinikerna upp som inte hade vidareutbildning inom bildiagnostik, dels sa man upp en resident som nyligen hade påbörjat sitt residency.

– Han hade flyttat hit från Italien eftersom Uppsala har ett fantastiskt rykte inom bildiagnostik och för sitt residency-program. När han tvingades gå blev två av klinikens diplomates så upprörda att den ena erbjöd UDS sin lön för att behålla honom kvar. De två har nu också sagt upp sig och nu och nu är det personalbrist även där.

Behövs många patienter

Samtidigt som UDS måste spara pengar ska veterinärprogrammet utökas. Då en relativt stor del av programmet tillbringas på Smådjurskliniken krävs det att verksamheten har patienter. Enligt Marit Gorvy finns det röster som menar att djursjukhuset har blivit för stort och tar in fler patienter än vad som behövs för studenterna.

– När man nu äntligen har räknat på dimensioneringen av Smådjurskliniken utifrån att ha öppet 24-7, ett arbetsmiljömässigt schema (det vill säga jour var fjärde helg) och den variation av patienter som studenterna behöver – då har man kommit fram till rimligt ett årsantal på 21 000–23 000 patienter. Och det är exakt

det vi har haft de senaste åren.

– Med andra ord, fortsätter hon, måste vi fortsätta med samma dimensioneringen för att det ska funka.

Marit Gorvy är dock mycket skeptisk till att rektor och styrelsen ska acceptera hur många veterinärer som behövs för detta.

– När de väl inser hur många som krävs för att driva ett universitetsdjursjukhus har vi inte råd med det. Så hur ska vi göra då?

Integrera KV och UDS

Precis som Lotta Öman är Marit Gorvy på det klara med att UDS har felat när det gäller effektivitet, och hon stöttar i grund och botten en förändring till det bättre. Problemet är att det har hänt för mycket utan förklaring och att det saknas vilja från ledningen att behålla medarbetarna.

– Det har känts som att deras hållning är att bara låta alla gå för att sedan börja på nytt. Problemet är att erfarna veterinärer inte växer på träd. De är svårt att hitta, i alla fall till det pris som SLU är villiga att betala. Folk vill inte jobba nätter. Folk vill inte jobba jour. Det är jättesvårt att hitta erfaren personal som skulle kunna tänka sig att jobba på det sättet. Jag vet inte om ledningen har verktygen att fixa det här. Vi har i alla fall inte sett någon reell plan.

Nyckeln till att locka folk till UDS tror de är möjligheten att få vara med på själva universitetet. Utan det är UDS bara en annan klinik.

– I och med att så många av de skickliga kollegorna som bidrog till utvecklingen har slutat så har UDS också upphört att vara den kreativa och lärorika plats som det en gång var, och i och med det finns ingen anledning att vara kvar, säger Lotta Öman.

– Jag har alltid älskat att jobba på UDS. Men jag har alltid velat vara mer involverad i universitetet, speciellt i undervisningen, säger Marit Gorvy som menar att det också är planen med integrationen, att alla så småningom ska vara involverade i minst två av tre funktioner. Alltså som kliniker, lärare och/eller forskare. Hon fortsätter:

– Den konklusionen kom Bengt Gerdin med i sin rapport redan 2017 – att vi måste slå oss samman och integrera fakulteten med djursjukhuset så att alla har möjlighet till en akademisk väg. Tyvärr rann beslutet från förra rektor ut i sanden när det kom en ny rektor.

Stämning bland personalen

För Marit Gorvy har det varit väldigt inspirerande att jobba med studenterna. Nu försöker hon stötta sina kollegor så gott hon kan utan att involvera sig för mycket. Hon

Både Charlotte Öman och Marit Gorvy brinner för undervisningen på SLU.

försöker ”göra sin del utan att samtidigt gå sönder”, som hon säger. En liten ljusning ser hon i att den nuvarande ledningen har insett att hon har många erfarenhet efter fyra år i ledningsgruppen och har börjat fråga henne om hur saker och ting fungerar, inte minst när det kommer till att ta hand om personal, vilket var en av hennes huvudsakliga uppgifter.

I övrigt är stämningen är ganska uppgiven. Speciellt bland de som har varit på UDS under en längre tid.

– De som är kvar på UDS jobbar hårt, båda veterinärer, djursjukskötare och djurvårdare. Det är några sköterskor kvar som har jobbat där länge. Jag vet att de är ledsna. Jag tror att de också känner lite som jag: Jag gör det jag ska göra. Mer orkar man inte, säger hon.

Lotta Öman har noterat att den akuta ilskan som rådde bland kollegorna verkar vara pausad i väntan på mer information inför hösten.

Det finns inte, och har aldrig funnits, menar hon, någon ilska riktad mot dem som har lämnat UDS under de senaste åren. Snarare förståelse, även om det påverkar jobbet negativt att duktig människor försvinner. Den ilska som finns är framför allt riktad mot den högre ledningen.

– Veterinärer och djursjukskötare är kritiska slakten, inte minst på UDS där vi är sätter upp målbilder som vi uppfyller, är effektiva och jobbar strukturerat. Vi ifrågasätter och vill ha evidensbaserade svar. Står man där utan en plan eller tydligt uttalat svar på varför, hur, när och en målbeskrivning – då står man sig slätt, säger Lotta Öman som har diskuterat frågorna med kollegor. Det är tydligt, menar hon, att de flesta bryr sig och att det finns en stark vilja att rädda situationen. Att få se någon form av plan, mål och förklaring –

som man antar finns när det genomförs en stor förändring och besparing – är det som driver många.

Jag förstår varför besparing behöver göras, varför man tog in extern hjälp för att ta tag i det. Men hur det har gjorts, och vilken grundplan som fanns från början, känner jag inte till och förstår inte. Det går inte att bespara på ett stort sjukhus utan att det händer saker.

Studenternas situation

Båda två har också märkt av studenternas oro inför höstens klinikrotation. Ska de få sin legitimation så måste de få den undervisningen som det är krav på. Trots flera möten har de inte fått några bra svar då ingen vet vad som händer. Ett tecken på studenternas uppgivenhet var det senaste sistaårsspeket innan sommaren, som hölls inför personal och lärare.

– Den delen om smådjur, alltså den delen som jag undervisar i, var en deprimerande sång om hur dåligt allting går. Kanske är det en signal uppåt, säger Marit Gorvy.

Lotta Öman tror att lärarna, som yrkesgrupp, kommer att göra allt de kan och slita för att driva utbildningen och få den europeiska ackrediteringen att bli godkänd i mars 2024 (Läs mer om den processen i Svensk Veterinärtidning nr 6/2023).

– De satsar redan all tid de har på att jobba med utbildningen, planera för utökningen, täcka upp, lösa problem och även finnas tillgängliga på obehagliga arbetstider. De försöker andra arbetsuppgifter som de har och som de ska hinna med, såsom forskning. De arbetar fruktansvärt hårt många av dem. Det kommer att bli extra tungt och svårt då vissa nivåer av ackrediteringen är beroende av ett fungerande djursjukhus. ■

Jobbproblem bidrar till självmordstankar, enligt veterinärer

Den 15 juni 2023 doktorerade Helene Seljenes Dalum med avhandlingen *Suicidal thoughts, animal euthanasia, and help-seeking among veterinarians in Norway: a nationwide and cross-sectional survey (The NORVET study)* vid Institutt for medisinske basalfag ved Oslo Universitet. Svensk Veterinärtidning har tidigare intervjuat henne och följer nu upp vad som har hänt sedan sist.

TEXT MATS JANSON

När Svensk Veterinärtidning träffar Helene Seljenes Dalum i juni 2023 har hon precis disputerat med avhandlingen *Suicidal thoughts, animal euthanasia, and help-seeking among veterinarians in Norway: a nationwide and cross-sectional survey (The NORVET study)*, tillsammans med handledarna och professorerna Reidar Tyssen, Erlend Hem och Magne Thoresen, och är i och med det färdig med sin treåriga doktorand tjänst vid Oslo universitet. Nu väntar en anställning på Legeforskningsinstituttet i Oslo där hon hoppas på att få utvecklas som forskare, inte minst inom psykisk hälsa hos veterinärer.

Helene Seljenes Dalum.

FOTO: CARINA KNUDSEN, UNIVERSITETET I OSLO

suicidal thoughts and behaviours among veterinarians in Norway: a cross-sectional, nationwide survey-based study (the NORVET study), undersökte förekomsten av självmordstankar och vad som var associerat med dem. Deltagarunderlaget var 2 596 veterinärer i Norge och svarsfrekvensen var 75 procent.

Resultat visade att totalt 27 procent av veterinärerna i Norge hade känt att livet inte var värt att leva under det senaste året, 5 procent hade haft allvarliga självmordstankar och 0,2 procent (6 personer) hade försökt ta sitt liv. Kvinnliga veterinärer rapporterade en betydligt högre förekomst av självmordstankar än män. När det gällde allvarliga självmordstankar hade kvinnor nästan dubbelt så hög förekomst som deras manliga kollegor. Oberoende faktorer som associerades med allvarliga självmordstankar var att vara singel, negativa livshändelser och närvaron av psykiska problem. Veterinärerna kopplade sina självmordstankar till arbetsproblem och personliga problem, och i mindre utsträckning till familjeproblem, sociala problem och andra problem. Nästan dubbelt så många kvinnor som män rapporterade arbetsproblem som den viktigaste bidragande faktorn till deras självmordstankar. Fyra procent rapporterade arbetsproblem som den enda betydande faktorn. Slutsatsen av studien var att veterinärer i Norge har relativt hög förekomst av självmordskänslor och -tankar, inklusive allvarliga självmordstankar. I flervariabelanalyser var de individuella faktorerna viktigare än arbetsrelaterade faktorer, medan arbetsproblem var den mest rapporterade bidragande faktorn till allvarliga självmordstankar enligt veterinärerna själva. Kön och spe-

cifika arbetsrelaterade faktorer bör, enligt studien, undersökas vidare för att bättre förstå komplexiteten i självmordsbeteende bland veterinärer.

Hjälp sökning

Därefter publicerade de *Professional help-seeking behaviour for mental health problems among veterinarians in Norway: a nationwide, cross-sectional study (The NORVET study)* förra sommaren visade att förekomsten av självrapporterade psykiska hälsoproblem som behövde behandling var 30 procent (746/2494), signifikant högre bland kvinnor än män (36 procent mot 15 procent). 54 procent hade sökt professionell hjälp, kvinnor betydligt oftare (56 procent) än män (41 procent). Bland veterinärer med allvarliga självmordstankar hade 50 procent (69/139) sökt hjälp.

Slutsatser av artikeln var att 30 procent av veterinärerna i Norge rapporterade psykiska hälsoproblem som behövde behandling, och endast hälften av dem hade sökt professionell hjälp. En låg grad av hjälpsökande sågs även bland dem med allvarliga självmordstankar. Att vara kvinna, ha positiva attityder till behandling av psykisk ohälsa, arbeta inom offentlig förvaltning, akademi/forskning och 'andra' områden var associerat med mer hjälpsökande, medan arbete inom produktionsdjurspraktik var associerat med mindre hjälpsökande. Interventioner för att öka hjälpsökande beteende för psykiska hälsoproblem bland veterinärer är befogade.

Den tredje delen som ingår i doktorsavhandlingen *Suicidal thoughts, animal euthanasia, and help-seeking among veterinarians in Norway: a nationwide and cross-sectional survey (The NORVET study)*

Innan hon lade fram avhandlingen har hon publicerat två artiklar inom NORVET-studien med syftet att studera psykisk ohälsa, suicidbeteende och hjälpsökning bland norska veterinärer, med tonvikt på arbetsrelaterade och individuella faktorer. Målet har varit att ny kunskap på området ska bidra till ökad medvetenhet, tidig upptäckt, förebyggande hälsoåtgärder och sänkt tröskel för att söka professionell hjälp som förbättrar arbetsvillkoren för veterinärer i Norge och därmed leda till att minska psykisk ohälsa och självmordstalen inom veterinärkåren.

Självmordstankar

Den första delen, *Prevalence and individual and work-related factors associated with*

FOTO: STOCKADOBEL.COM

Enligt Helene Seljenes Dalum behöver arbetsgivarna förstå att den unga generationen veterinärer har andra behov än tidigare i arbetslivet.

är under granskning. En ny upptäckt som presenteras här är kopplingen mellan djureutanasi och allvarliga självmordstankar.

Har ni tittat på hur självmordsförsöken bland veterinär hänger samman med tillgången till läkemedel för avlivning?

– Vi har inte undersökt det i vår studie, men det finns en relativt ny utländsk studie som inkluderar veterinärer inom smådjurspraktik, som visar att veterinärer som har omedelbar tillgång till avlivningsmedel har en ökad risk för självmordsförsök, detta jämfört med de som har strikta rutiner med exempelvis avlivningsmedlet inlåst i ett skåp ifrån vilket det krävs att två personer kvitterar ut det. Det är också bekant från allmän forskning om självmord och självmordsförebyggande att risken för självmord ökar mycket med omedelbar tillgång till metoden.

Hur kan man komma till rätta med detta?

– Jag tror att vi som yrkesgrupp och profession måste lyfta den här diskussionen. Även om självmord är ett sällsynt statistiskt fenomen – det är inte många per år – så betyder det inte att det inte är viktigt. Det är klart att de som arbetar inom ambulering verksamhet, exempelvis ute på landsbygden, måste ha tillgång till läkemedel. Men en smådjursklinik, som utgör en ganska stor del av verksamhetsområdena, skulle kunna vidta åtgärder för ökad arbetsmiljö och säkerhet.

Kan du ge exempel på suicidpreventiva åtgärder?

– Jag pratade med en forskare på en konferens förra sommaren som berättade om några fall där veterinärer hade tagit sitt liv på kliniken eller med läkemedel däri-

från. Efter detta installerade flera kliniker i landet en sorts farmaceutiska skåp där man måste trycka in en kod för att hämta ut en dos. När man gör det hörs en slags alarmton. Inte jättehög, men tillräckligt högt för att man ska höra det i kliniken. Det finns också en fördröjning som gör att man kan hämta ut en dos och sedan måste man vänta upp mot en minut innan en ny dos blir tillgänglig. Impulsen att vilja ta sitt liv kan vara ganska kortvarig, så en fördröjning på en minut kan faktiskt vara tillräcklig för att man ska hinna ta sig ur den igen.

En annan åtgärd kan vara att titta på rutinerna för anestesi och eutanasi. Om en veterinär till exempel har varit sjukskriven för psykisk ohälsa ska den veterinären kanske undvika att utföra anestesi-procedurer under en tid till dess att hon eller han är tillbaka som vanligt igen. →

Händerna är ett av veterinärens viktigaste verktyg när det handlar om hältutredning och diagnostik i rörelseapparaten. Genom en god kunskap inom palpationsteknik har man också en bra grund för hur en fortsättning av hältutredning ska fortlöpa.

Syftet är att deltagarna ska få lära sig en tillförlitlig metodik för palpation av hund. Målet är att öka kunskapen i rörelseapparatus olika strukturer och funktioner för att därigenom öka säkerheten i diagnostisering av ortopediska problem.

Genom att tillämpa teori tillsammans med praktik i fokus ges goda förutsättningar för hur en hältutredning startar. En hältutredning kan vara mycket komplex som kan kräva avancerad teknisk utrustning för korrekt diagnostik och åtgärdsplan - men grunden och starten i all utredning är och börjar med palpation. Därför finns Palpationsskolan!

OLE FRYKMAN OCH LENNART SJÖSTRÖM

i samarbete med Orion Pharma Animal Health

Plats & datum 2023/2024

- Evidensia Specialistdjursjukhuset Helsingborg, 16 november
- Evidensia Djurkliniken Öjebyn, 29 november
- Göteborgs Djursjukhus Evidensia, 11 januari
- Evidensia Specialistdjursjukhuset Strömsholm, 1 februari

- Haga Slott, Enköping, 31 januari
- Haga Slott, Enköping, 20 mars

Kan man se skillnader på inställningen till avlivning i Norge och andra länder? Återspeglas det i så fall i självmordsfrekvenserna?

– Inom forskningen är det en utmaning att man använder olika enkäter i olika länder. När man ställer olika frågor blir det också svårt att jämföra. När det gäller förekomsten av självmordstankar har det dock använts någorlunda liknande frågor. Därför vet vi att Norge ligger på samma nivå som andra länder när det gäller veterinärernas självmordstankar. Men när vi har mätt attitydfrågor och jämfört med exempelvis veterinärer i USA så är det antagligen också mycket kulturellt som spelar in, och inte nödvändigtvis så stora skillnader inom yrkesgruppen.

Hur mycket påverkar kulturella skillnader? Kan man till exempel se att attityden till avlivning av djur skiljer sig åt mellan olika länder?

– Jag tror att kulturen har en stor påverkan. Ätminstone när det gäller ett stigmatiserat ämne, som psykisk hälsa ofta är. När det gäller avlivning har det gjorts få och relativt små studier. Så det är svårt att dra några starka grundläggande slutsatser från det. Även här tror jag att det är kulturskillnader och att vi i Skandinavien kanske ser på avlivning på ett annat sätt än de gör i exempelvis Storbritannien.

Även om det kan vara användbart att hitta gemensamma riktlinjer internationellt så måste vi lyfta vissa frågor på en nationell nivå och exempelvis diskutera procedurer för dosering av avlivningsmedel på kliniken.

Vad kan man säga om skillnaderna i arbetsmiljö mellan Skandinavien och andra länder?

– Det vi har gjort är en enkät, så vi har egentligen ingen kvalitativ data. Så vi har inte grund för att göra några jämförelser enbart utifrån vår undersökning. Men om man tittar på Nordeuropa och Skandinavien så är det nog ganska likartat. Det är relativt ordnade förhållanden på arbetsplatserna med ledigheter, sjukersättning och allt sådant. I till exempel Storbritannien, Australien och kanske särskilt i USA, så ser arbetslivet annorlunda ut. Där är det många veterinärer som har flera jobb och som jobbar extremt mycket jour. Visst tjänar många bra, men de jobbar också otroligt mycket. I USA till exempel får man vara glad om man får tre veckor föräldraledigt när man får barn. Detta påverkar sannolikt uppfattningen om arbetsbelastning till exempel. Med det sagt borde vi kanske kunna förvänta oss

en bättre psykisk hälsa bland veterinärer i Skandinavien – även om det är mycket jobb och stress är vi är så väl reglerade. Men så är det inte. Det är nog inte arbetet ensamt som är själva orsaken till psykisk ohälsa eller att någon tar sitt liv. Men det är klart att de fynd som vi har presenterat är symtom på något i arbetet som inte är som det borde vara.

Är självmordsfrekvensen densamma bland veterinärer i USA och Storbritannien?

– Veterinärer som yrkesgrupp ligger generellt sett högt – högre än både den allmänna befolkningen och andra yrken inom hälso- och sjukvårdsområdet, såsom tandläkare och läkare. Det kom en ny artikel från Sverige förra året om självmordsfall. I den låg veterinärerna högst. Vi arbetar nu med en artikel från Norge om självmordsfall under de senaste 20 åren där vi kommer att uppdatera siffrorna för veterinärer.

"Det kom en ny artikel från Sverige förra året om självmordsfall. I den låg veterinärerna högst."

Det är intressant att självmordsfallen bland läkare gradvis har minskat mycket under de senaste 40 åren, medan de ligger stabilt högt för veterinärer. Läkare har trots allt forskat och arbetat en del med dessa frågor medan vi veterinärer inte har arbetat med detta så systematiskt. Min förhoppning är att vi ska kunna se samma trender när det gäller självmordsfall bland veterinärer framgent.

Finns det någon förklaring till att just veterinärer och andra inom vården mår psykiskt dåligt?

– När det gäller personliga egenskaper hos hälso- och sjukvårdspersonal på humansidan har det gjorts en del forskning. De är som regel engagerade, ansvarstagande och vill ge god vård. Det är helt enkelt goda egenskaper om man jobbar inom vården. Men de som är engagerade och brinner för sina patienter och vill göra ett bra jobb kan samtidigt ha svårare än andra att sätta gränser för sig själva och exempelvis ta ledigt för att vara med familjen. Eftersom vi vill ha engagerade, varma,

passionerade människor i de här yrkena måste vi skapa arbetsmiljöer som tar hand om de här duktiga personerna. Idag gör vi det inte tillräckligt bra.

Tror du att inställningen till yrket har ändrats under åren?

– Det jag tycker är slående när jag pratar med nyutexaminerade studenter om detta är att veterinäryrket inte längre är ett kall som det ofta beskrevs som förr. Idag jobbar de som veterinärer. De är inte veterinärer. De placerar sig själva i veterinäryrket på ett annat sätt än vad veterinärer gjorde för 20 år sedan – de är väldigt tydliga med att det är två separata saker. Det är jobbet och det är jag. Jag tror att det är mer hållbart i det långa loppet.

Dessutom har ju situationen för veterinärerna ändrats.

– Precis, för 30–40 år sedan var det framför allt män som var veterinärer. De hade ofta fruar hemma som lagade mat, tog hand om barnen, steriliserade utrustning och tog alla telefonsamtal. Infrastrukturen runt veterinärerna var helt annorlunda. Nu är det ofta två veterinärer som bor tillsammans, jobbar heltid och har barn som går på förskola och som blir sjuka. Och papporna är mycket mer aktiva idag jämfört med för 30–40–50 år sedan.

När vi gjorde interaktionsanalyser i och med arbetet med den första artikeln märkte vi att upplevd dålig balans mellan arbete och privatliv hade en kraftigare effekt på självmordstankar bland manliga veterinärer jämfört med kvinnliga. Det är intressant eftersom det vanligtvis har varit tvärtom. Det kan ha att göra med ändrade könsroller och att pappor också vill delta i familjelivet och hämta och lämna på förskolan och så vidare. Jag tror att arbetsgivare idag måste förstå att det är en annan generation som kommer nu med andra behov i yrkeslivet än tidigare.

Vilka andra faktorer påverkar den psykiska ohälsan?

– Det är väldigt komplext. Förutom olika typer av inre press och förväntningar som vi lägger på oss själva har de yttre pressfaktorerna förändrats enormt – för läkare och veterinärer och egentligen alla. Om du gjorde en felbedömning och förlorade en patient för 30 år sedan, så spreds ryktet på orten och sedan glömdes det bort efter en tid. Idag kan du ha 200 kommentarer och inlägg på din kliniks Facebook-sida inom en timme. Så de yttre faktorerna nu är också värre, skulle jag påstå, än de har varit tidigare eftersom man aldrig får vila från det. Du ser det även när du är →

hemma. Av den anledningen är det viktigt att arbetsgivare har rutiner för Facebook och andra plattformar som man är närvarande på, för att hanterar den typen av feedback. Både för den anställde och för kliniken.

Finns det något i din forskning som du ser direkt kan appliceras i praktiken?

– Man bör vara försiktig med att dra för långtgående slutsatser från en tvärsnittsstudie. Vi har bara mätt vid en tidpunkt. Men det som kanske är mest framträdande, och en så kallad "low hanging fruit", är frågan om att söka hjälp. Att försöka öka hjälpsökningsgraden för de som lider av psykisk ohälsa tror jag kommer att vara mycket viktigt. Att hjälpsökningsgraden är låg vet vi, men inte varför. Det kan till exempel vara stigmatisering eller brist på kunskap. Det som skiljer läkarna från veterinärerna är att läkarna åtminstone har hört lite om depression, ångest och psykisk ohälsa under sin utbildning. Medan veterinärerna fram till nu har haft lite eller ingen kunskap om vad som är ett vanliga symtom vid depression eller självmordstankar, och känner sig därmed ensamma om det – att det är ingen som förstår och att det är bara är en själv som inte klarar det. Därför tror jag att det är en fördel att studera. Det behöver inte nödvändigtvis vara massor av undervisning i psykologi, men åtminstone tillräckligt för att man kan känna igen de tankegångar som är symtom på psykisk ohälsa, på samma sätt som att hosta är ett symtom på förkylning. Då blir det lättare att veta när man är utanför det normala och borde prata med någon. Och det blir lättare att känna igen varningssignaler hos kollegor som mår dåligt.

– Vi behöver försöka att minska det som är negativt och tala om det som är positivt – vi måste ha de sakerna i huvudet samtidigt. Det hjälper nämligen inte bara med positiv psykologi. För det kommer alltid finnas de som kommer att lida av psykisk ohälsa i alla fall. Det gäller att täcka upp hela den skalan där vi är människor befinner oss, det är egentligen det som det handlar om. Även då det gäller symtom som är utanför det normala, för det är vanligt att vara stressad, och det är vanligt att vara orolig, och när man är nyutexaminerad så är man mer orolig än när man har jobbat i 20 år, det är ju helt naturligt. Jag tror att det är viktigt att tillåta oss att prata om hur det är med kollegor, mentorer på kliniken och försöka underlätta övergången från student till veterinär.

Bör även arbetsgivare bekosta psyko-logbesök för sina anställda?

– Nej, jag tror inte lösningen är att alla ska prata med psykolog. Jag tror att det har mycket att göra med vår kultur också, alltså den här professionella medicinska kulturen. Vi är vana vid att vara de som ger hjälp, och vi är inte så vana vid att ta emot hjälp om vi behöver det själva. Bland läkare har det varit känt länge att det ses som en svaghet att inte klara av jobbet eller att inte kunna jobba under en period. Det har med vår kultur att göra också. Man får till exempel dåligt samvete om man är sjuk. Det kan vara att man är två veterinärer på en plats och är man då hemma med feber så blir det mycket jobb för den andra.

Märks detta också när det gäller att söka hjälp vid psykisk ohälsa?

– De som jobbar inom akademien eller forskning, eller inom offentlig förvaltning, alltså läkemedelsverket och liknande arbetsplatser, har lättare att söka hjälp än de som arbetar inom produktionsdjurspraktik. Det är kanske inte så konstigt heller med tanke på att det ofta bara är en eller två veterinärer som jobbar på ett distrikt. Och då kan du kanske inte ta ledigt för att prata med en psykolog. Du måste vara på jobbet, annars kanske en ko dör. Så det är

"Att försöka öka hjälpsökningsgraden för de som lider av psykisk ohälsa tror jag kommer att vara mycket viktigt."

också väldigt viktigt för professionen som helhet att prata om att vi inte kan ha det så att människor som bor ute på landsbygden inte kan ta ledigt för att få nödvändig hälsovård. Men det har visat sig vara svårt. Jag känner veterinärer som har jobbat en hel del jour i tio år, för det finns ingen annan veterinär där. Och det är inte särskilt hållbart.

– Det är ett komplext område som i grund och botten handlar om organisationen av vår profession. Åtminstone i Norge är veterinäryrket det medicinska yrket med högst andel kvinnor och det får praktiska konsekvenser för arbetsgivaren, eftersom det behövs fler kvinnor för att bemanningen ska fungera jämfört med män, detta eftersom kvinnor är mer sjukskrivna

generellt sett – det är kvinnor som föder barn, har mer sjukfrånvaro relaterat till graviditet, födsel och föräldraledighet. Så du måste helt enkelt ha fler anställda nu än vad du behövde för 30 år sedan.

Vad det gör med en arbetsplats när det är en stor majoritet av ett kön?

– Det finns många vetenskapliga teorier om arbetslivet, och generellt sett anses det vara en fördel att ha en balans mellan könen. Det man kan och bör göra är att försöka öka andelen män som söker sig till veterinärutbildningen. I Norge kvoterar man in män till veterinärutbildningen genom att ge dem extra poäng. Men det handlar ju inte bara om veterinärer, det gäller alla yrken inom de medicinska professionerna: psykologer, tandläkare, läkare, farmaceuter och sjuksköterskor. Det är värt att reflektera över och diskutera även på politisk nivå.

Hur kan vi få en djupare förklaring till den psykiska ohälsan inom vårdyrkena?

– Det skulle vara bra att gå vidare med kvalitativa undersökningar, alltså intervju-baserad forskning, för att få en djupare förståelse för yrkena och sambandet med psykisk hälsa. Det kan ses som paradoxalt att både läkare och veterinärer – som i grund och botten måste vara väldigt alerta och stabila, även psykiskt, för att klara av medicin- eller veterinärstudierna – har högre självmordsfrekvens än andra yrkesgrupper. Visst kan man vara perfektionist – alltså ha vissa personliga drag som gör att du klarar av en sådan studie bra och så vidare – men i grunden är det människor som är väldigt friska, intelligenta människor med hög prestationsförmåga. Och generellt i samhället är hög utbildning vanligtvis en skyddsfaktor mot självmord, förutom inom hälso- och sjukvårdsyrken. Så det har nog att göra med tillgängligheten av metoder också, och den emotionella belastningen som finns inom dessa hälso- och medicinska yrken. ■

När den tredje och sista delen som ingår i Helene Seljenes Dalums doktorsavhandling *Suicidal thoughts, animal euthanasia, and help-seeking among veterinarians in Norway: a nationwide and cross-sectional survey (The NORVET study)* är godkänt följer Svensk Veterinärtidning upp med en artikel om kopplingen mellan djureutanasi och allvarliga självmordstankar hos veterinärer.

HYPER PREMIUM FODER

FANTASTISK KUNDSERVICE

BEHÖVER VI SÄGA MER?

Boka ett samtal med en av våra konsulenter och upptäck hur VETERINARY HPM® kan hjälpa dig att lyfta din klinik.

Min chef gör mig galen!

Meningsskiljaktigheter eller missnöje med ledningen kan ta död på arbetsglädjen och är bland de vanligaste orsakerna till jobbyte. Vad ska man då göra när ens chef driver en till vansinne? Detta var frågan som Ansatte Dyrlæggers Organisation i Danmark ställde till psykologen och forskaren inom lednings- och organisationsstrategi, Claus Elmholdt, under ett spännande webinarium där han delade insikter, råd och konkreta verktyg för att hantera utmaningen.

TEXT RUNE KJÆR LANGVAD

ÖVERSÄTTNING FRÅN DANSKA MATS JANSON

- **PSYKOLOGI ÄR** inte en exakt vetenskap där man, som i en naturvetenskapliga praxis, kan ställa in ett benbrott som sedan läker om man är en skicklig yrkesperson. Psykologi är mycket mer komplext, så det finns ingen garanti för att det jag säger kommer att fungera. Men! Det betyder inte att det inte är sant! Det är bara otroligt många faktorer som spelar in, säger psykologen och forskaren Claus Elmholdt.

Och han har självklart rätt i det, för det finns inga facit i psykologi. Med det sagt gjorde Claus Elmholdt ett fantastiskt arbete med att kartlägga många av de faktorer som påverkar en hälsosam arbetsmiljö.

Från offer till aktör

Vad gör man om man har identifierat ledarskapsbehov och motivationsformer och inser att flera av dem är långt ifrån uppfyllda, och att chefen fokuserar mycket på yttre reglerad motivation gentemot medarbetarna?

Här presenterar Claus Elmholdt olika möjligheter:

– Man måste bestämma sig för om man vill ta kontroll över sin situation eller om man vill förbli passiv, menar han.

Väljer man att agera finns det flera vägar att gå (se figur 1). En av dem – och potentiellt den enklaste – är helt enkelt att lämna jobbet och söka ett nytt. Om man väljer detta argumenterar Claus Elmholdt dock för att processen bör inkludera en viss mängd självreflektion. Hur uppstod

problemen? Vad kunde man själv ha gjort för att åtgärda dem? Och hur förebygger man att problemen följer med till det nya jobbet?

Figur 1. Val och avståndstagande - vill du ta kontroll över din situation, eller vill du förbli passiv?

Andra möjligheten är att aktivt acceptera den nuvarande situationen. Kanske är din chef en klåpare som du helt enkelt inte kan samarbeta med, men du älskar dina kollegor eller själva jobbet. Kan du i den delen av arbetet som du gillar skapa en slags "fredad zon", där du kan ta en paus och drömma om en bättre framtid, kan du genom det arbeta med att minimera chefens påverkan på din vardag?

Ibland hamnar man i en situation som helt enkelt inte kan lösas, där framtiden

ser mörk ut och inget kan kompensera för det obehag samarbetet medför. I sådana fall finns det naturligtvis inga andra alternativ än att lämna situationen. Lyckligtvis är det dock sällsynt, och i många fall kan man lyckas med att "utveckla chefen till det bättre" – och det tar oss till den tredje möjligheten, nämligen att aktivt förändra situationen genom dialog och feedback.

Välöverbäddad feedback - vägen till en bättre chef

Du har bestämt dig för att din situation kan förbättras och att du aktivt vill göra en insats för att förbättra den – allt gott så långt! Enligt Claus Elmholdt är första steget på vägen att försäkra sig om att man från början har rätt tankesätt för att påbörja dialogen. Här framhäver han särskilt tre tumregler från den amerikanska forskaren och författaren Cassandra Brené Brown:

1. Du är redo att ge feedback när du är redo att sitta bredvid den andra personen - inte över den.
2. Du är redo att placera problemet framför er och inte mellan er.
3. Feedback bör vara lika sårbart för den som ger den som för den som tar emot den.

Claus Elmholdt nämnde också tre fallgröpar, så kallade "triggers", som man bör vara försiktig med (se figur 2).

Med andra ord måste du försäkra dig om att din inställning och tankesätt är på en konstruktiv nivå innan du går in i dialo-

Figur 2. "Triggers", som kan få mottagaren att missförstå avsikten med ett budskap.

gen. Är du öppen för att se saker från olika perspektiv? Känner du empati både för dig själv och för den andra parten? Är du genuint nyfiken på vilka mentala tillstånd som ligger bakom både din och den andres beteende? Och har du tid, energi och tålamod att göra det ordentligt?"

Om svaret är ja är nästa steg, enligt Claus Elmholt, att betrakta den feedback som adresserar ett gemensamt problem och bygger på mottagarens mål. Den bör därför vara motiverande och dialogbaserad i sin natur. Eftersom målet med din feedback är att hjälpa din chef att bli en bättre ledare för dig så bör dialogen struktureras som just en hjälp.

Språket är avgörande!

Slutligen betonade Claus Elmholt vikten av språkanvändning under feedbacken. Som alla vet är kommunikation någonting mycket komplext, och den blir bara mer komplicerad av att det finns känslor och potentiellt olika upplevelser involverade. Här är det mycket viktigt att vara medveten om att det sällan finns överensstämmelse mellan avsikten med det man säger och effekten av det man säger. Med andra ord: Budskapet bestäms av mottagaren. Det är därför viktigt att hålla en balans mellan

omtänksam och direkt kommunikation så att det som förstås annorlunda än avsikten inte skapar för mycket motstånd hos mottagaren.

Lyckligtvis finns det också sätt att hantera dessa triggerreaktioner, och här kommer det positiva tankesättet verkligen till sin rätt. Till stor del kan man hantera triggerreaktionerna genom nyfikenhet och empati: Varför upplever mottagaren din feedback som osann? Vad är det i er relation som gör att personen inte vill ta emot din feedback? Varför krockar din feedback med mottagarens självuppfattning – och hur uppfattar personen sig själv i så fall?

Genom att ha tillräckligt med överskott för att sätta sig i mottagarens ställe och vara genuint nyfiken och inkluderande gentemot eventuella triggerreaktioner kan man komma långt. Målet är ju inte att nedvärdera mottagaren, utan i stället att hjälpa den att bli bättre på sitt arbete: att vara din chef.

Webbinaret börjar närma sig sitt slut, och Claus Elmholt besvarar nu frågor. Det råder bred enighet om att hans föredrag har varit mycket intressant, vilket har resulterat i flera intressanta frågor som ofta kretsar kring deltagarnas egna arbetslivsupplevelser. De efterföljande samtalen tyd-

liggör att flera kan känna igen sig i Claus Elmholt's tolkning av konflikter, dialog och reaktioner.

OCH SÅ ÄR vi tillbaka vid citatet som inledde den här artikeln. För även om det inte finns några garantier för att det som Claus Elmholt har berättat verkligen fungerar, så betyder det inte att det inte är sant. ■

FAKTA

Vad är effekten av en bra arbetsmiljö?

Om arbetsmiljön upplevs som bra och psykologiskt trygg så ökar det inte bara engagemanget och prestationen hos medarbetarna, det skapar också i högre grad en känsla av gemenskap och kreativitet. Om arbetsmiljön är god finns också större förtroende för att kollegor har goda intentioner och arbetar för det gemensamma bästa, samt främjar viljan att satsa och anta ett mer utforskande tankesätt generellt sett.

Oroväckande resultat av SVF:s arbetsmiljöenkät

I början av 2023 genomförde Sveriges Veterinärförbund (SVF) en arbetsmiljöenkät riktad till samtliga medlemmar med anställning. Syftet med enkäten var att ge en mer heltäckande bild av arbetsmiljön och därmed förse förbundet med nödvändig information för att fortsätta driva professionsfrågor relevanta för våra medlemmar och arbetsmiljöfrågor gentemot arbetsgivare.

TEXT **ELEONOR FREDLER**, LEG VETERINÄR, STYRELSEORDFÖRANDE SVERIGES VETERINÄRFÖRBUND

En god arbetsmiljö för veterinärer och övrig personal inom djursjukvården är en förutsättning för patientsäkerhet och en hållbar hälso- och djursjukvård. Brister i personalens arbetsmiljö medför risker för både patienter, medarbetare och djurägare. I regeringens slutbetänkande *Bättre förutsättningar inom djurens hälso- och sjukvård (SOU 2022:58)* har man inte tagit hänsyn till veterinärers arbetsmiljö. Sveriges Veterinärförbund anser att kårens arbetsmiljö är en grundläggande faktor, inte bara för en välfungerande djursjukvård utan även inom de andra verksamheter där veterinärer har viktiga roller. SVF valde därför att genomföra en egen arbetsmiljöenkät, som omfattar både kliniskt och icke-kliniskt verksamma medlemmar.

Enkäten skickades ut till alla medlemmar som innehar en anställning, vilket var 2 093 medlemmar vid utskickstillfället. Ungefär hälften, cirka 1 100, valde att svara på enkäten. Fördelningen av respondenterna var representativ och svaren ger således en god bild av hur anställda veterinärer upplever sin arbetsmiljö.

Grunddata

Första delen av enkäten handlar om grunddata och visar till exempel inom vilken sektor medlemmarna har sin anställning, huvudsakligt verksamhetsområde samt befattning. Denna del gör det möjligt att analysera resultaten för olika subgrupper i kåren, och visar även om svarsgruppen är representativ för kåren som helhet. Efter analys av resultaten ansågs svarsgruppen vara representativ för förbundets medlemmar och även för kåren som helhet.

Av respondenterna arbetar 68 procent inom privat sektor, 34 procent är statligt anställda, 1 procent arbetar regionalt och 1 procent arbetar inom en annan sektor. Fördelningen för vilket verksamhetsområde man huvudsakligen arbetar med är smådjur, 68 procent, häst, 22 procent och reproduktionsdjur, 22 procent. Sex procent arbetar med tillsyn, 7 procent med inspektion och 7 procent med djurskydd. Av respondenterna har 16 procent sin huvudsakliga verksamhet inom annat verksamhetsområde än ovanstående. Majoriteten av de medlemmar som har besvarat

enkäten arbetar som klinisk veterinär. Av dem har 14 procent specialistkompetens steg 1, en procent har specialistkompetens steg 2 och två procent är Diplomate. Sex procent arbetar som kontrollant/inspektör och lika många svarar att de innehar tjänst som chefsveterinär. Som forskare/lärare arbetar 7 procent, och 13 procent uppger annat än ovan som deras befattning.

Arbetsmiljö

I denna del av enkäten gällde frågorna den direkta och indirekta arbetsmiljön som att hinna med sitt arbete på arbetstid och få feedback från ledning och kollegor.

På påståendet "Jag har en god arbetsmiljö" har endast 38 procent svarat att de instämmer helt. Nästan hälften av respondenterna (49 procent) svarar att de instämmer delvis. Fyra procent instämmer inte alls och 9 procent instämmer i låg grad. Detta är en av få frågor i enkäten som alla respondenter har svarat på, det vill säga ingen har uppgett att de saknar en uppfattning eller inte kan svara. (diagram 1)

Att veterinärkåren generellt har en hög

Jag har en god arbetsmiljö

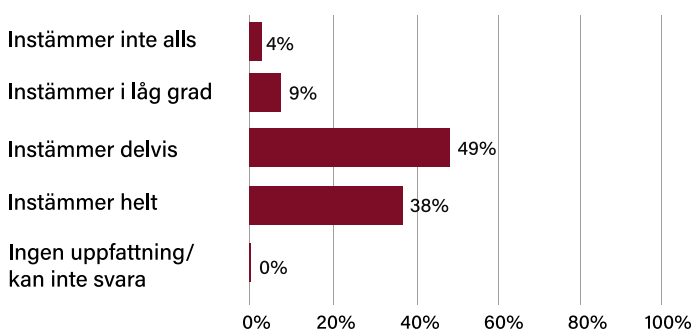

Diagram 1.

Jag hinna med det direkta patientarbetet inom ramen för min normala arbetstid

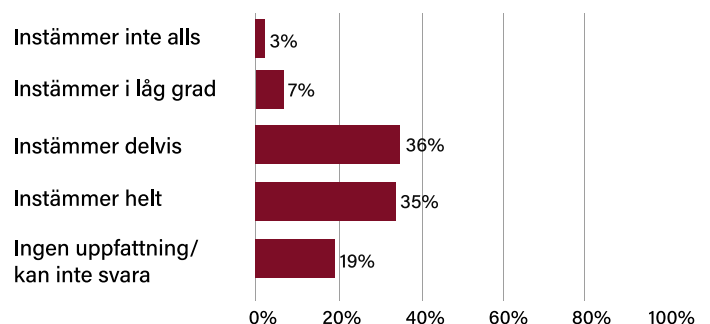

Diagram 2.

arbetsbelastning är väl känt. Så många som 31 procent uppger att de arbetar deltid på grund av arbetsbelastningen – alltså nästan en tredjedel av respondenterna. Drygt en femtedel, 26 procent, har under de senaste 12 månaderna funderat på att helt lämna veterinäryrket på grund av arbetsbelastningen. Trettiofem procent har funderat på att gå ner i arbetstid och hela 36 procent har funderat på att byta arbetsplats. Tjugotvå procent har funderat på att bli konsult eller starta eget och nästan lika många, 17 procent, har på grund av arbetsbelastningen funderat på att bli digital rådgivare.

En stor orsak till negativ stress för anställda veterinärer är arbetsbelastningen. På frågan om de som arbetar kliniskt hinner med det direkta patientarbetet inom ramen för sin normala arbetstid, svarar endast 35 procent att de instämmer helt. Ungefär lika många, 36 procent, svarar att de instämmer delvis i denna fråga. Sju procent instämmer i låg grad och 3 procent svarar att de inte instämmer alls. På denna fråga har nästan en femtedel av respondenterna svarat att de inte har en uppfattning/kan inte svara. (diagram 2)

Vad gäller att hinna med det indirekta patientarbetet på sin normala arbetstid svarar endast 19 procent att de instämmer helt – det vill säga knappt en femtedel. Drygt dubbelt så många, 39 procent, instämmer delvis i att de hinner med det indirekta patientarbetet. Men hela 16 procent instämmer i låg grad och 9 procent instämmer inte alls. Även här har nära en femtedel, 19 procent, svarat att de inte har en uppfattning/inte kan svara.

På frågan om man hinner med det administrativa arbetet inom sin normala arbetstid svarar endast 21 procent att de instämmer helt. De respondenter som instämmer delvis är 43 procent. Hela 20 procent, det vill säga en femtedel, av de

svarande instämmer i låg grad och 13 procent instämmer inte alls i påståendet att hinna med det administrativa arbetet inom sin arbetstid. På denna fråga saknar endast 2 procent uppfattning eller kan inte svara. (diagram 3)

Att kunna påverka sin arbetstid är en viktig faktor vad gäller arbetsmiljön. Av de anställda veterinärer som har svarat på frågan om de kan påverka sin arbetstid är det endast 33 procent som instämmer helt. Hela 40 procent instämmer delvis och så många som 17 procent instämmer i låg grad. Nio procent svarar att de inte instämmer alls på frågan om att kunna påverka sin arbetstid. En procent uppger ”ingen uppfattning/kan inte svara”.

Majoriteten av anställda veterinärer ägnar en stor del av sin arbetstid framför en dator, oavsett om de arbetar icke-kliniskt eller är kliniskt verksamma. Trots det svarar endast 33 procent att de instämmer helt på frågan om deras administrativa arbetsplats är väl utformad för ändamålet. Lika många, det vill säga 33 procent instämmer delvis. Hela 19 procent instämmer i låg grad medan 8 procent inte instämmer alls.

Övertid

En hög arbetsbelastning där många inte hinner med det direkta eller indirekta patientarbetet gör att många veterinärer jobbar övertid. Endast 24 procent, det vill säga knappt en fjärdedel, svarar att de inte arbetar över. Sexton procent arbetar i snitt över en timme per vecka och ännu fler, 18 procent, arbetar över två timmar. Tre timmars övertid i snitt per vecka uppger 12 procent av respondenterna att de arbetar, medan 9 procent arbetar över fyra timmar per vecka och 7 procent arbetar över fem timmar i veckan,

vilket innebär en timme per veckodag, och resterande 14 procent av respondenterna arbetar mer än fem timmar övertid per vecka. Sammanfattningsvis arbetar alltså 76 procent över i olika omfattning. Övertidsarbete är per definition arbete utanför arbetstid vilket per definition bör undvikas. Om det sker ska ersättning utgå i form av i tid eller pengar, vilket kräver att övertiden registreras.

På enkätfrågan om hur många timmar som inte tidsregistreras per vecka svarar endast hälften, 50 procent, noll timmar, det vill säga att de tidsregistrerar alla arbetade timmar.

Hela 17 procent skriver inte upp att de har arbetat en timmes övertid, 12 procent skriver inte upp två timmars övertid och 5 procent skriver inte upp tre timmars övertid per vecka, vilket motsvarar drygt en halvtimmes övertid per dag.

Nästan lika många, 4 procent, registrerar inte att de arbetar över motsvarande en hel timme per arbetsdag det vill säga fem timmar i veckan. Tre procent registrerar inte 4 timmar övertid per vecka och →

Jag hinner med det administrativa arbetet inom ramen för min normala arbetstid

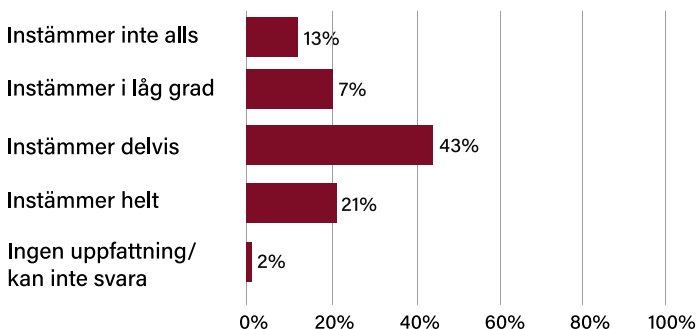

Diagram 3.

Hur många timmar övertid arbetar du per vecka i genomsnitt?

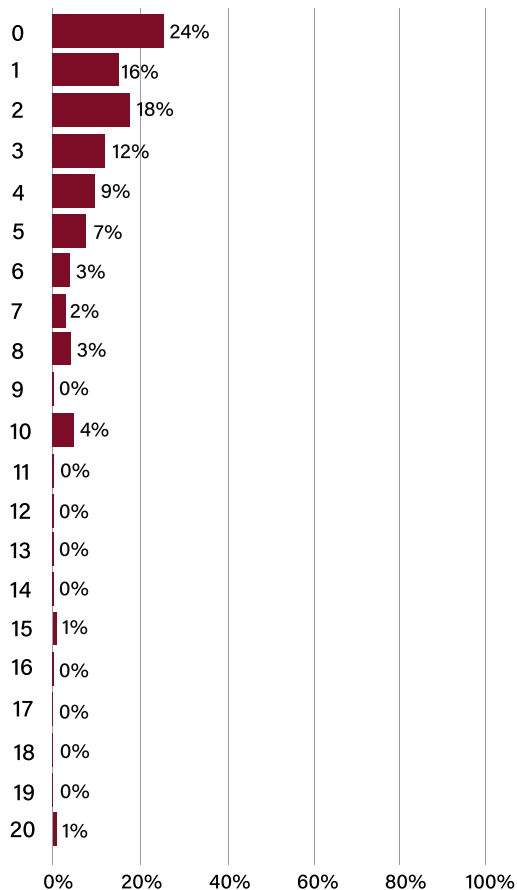

Diagram 4.

1 procent vardera skriver inte upp att de har arbetat över hela 6, 7 och 8 timmars över på en vecka. Än mer skrämmande är att det finns anställda veterinärer som arbetar över mer än 10 respektive 20 timmar på en vecka och inte registrerar denna tid. Tid som inte registreras är fortfarande arbetstid för den anställda, som man inte får ersättning för. Den anställda arbetar då gratis åt sin arbetsgivare. (diagram 4)

Övertidsersättning i form av kompensationsledigt får hela 82 procent av respondenterna. Kompensationsledigt möjliggör tid för återhämtning och vila. Nästan en femtedel svarade dessvärre nej på frågan om möjlighet att ta ut komptid i form av ledighet.

Semester

Att ha minst fyra veckors sammanhängande semester under sommartid är påbjudet enligt *Semesterlag (1977:480)*. På frågan om man har möjlighet att ta semester fyra veckor sammanhängande sommartid svarar knappt hälften, 46 procent, att de alltid har det. Trettio procent svarar att de ofta har den möjligheten medan 16 procent svarar att de ibland har möjlighet att ta semester fyra veckor sammanhängande sommartid. Sju procent uppger att de inte har möjlighet att ta fyra veckors ledigt under sommaren.

Nästa fråga var om det är bemanningsproblem som gör att man inte kan ta fyra veckors sammanhängande sommarsemester. På denna fråga svarade hela 69 procent, vilket motsvarar fler än två tredjedelar, att så var fallet. Trettio procent svarade nej – det vill säga att bemanningsproblem inte är orsaken till att man ej kan ta fyra veckors sommarsemester.

Här följer en sammanfattning av fritextsvaren till frågan om varför man förväntas vara tillgänglig på sin semester:

- Många av respondenterna angav att det är på grund av deras kunskap och kompetens som de förväntas vara tillgängliga på sin semester. Även chefsbefattning och ekonomiskt ansvar uppgavs som orsak.
- De flesta som uppger att de blir kontaktade under semestern anger att det är frågor om "egna" patienter och projekt och att vara stöd till kollegorna.
- Ett flertal svarar att det är en företagskultur att vara tillgänglig under semestern och att bli kontaktad av chef eller kollegor per telefon eller mejl.
- Många upplever att det är en bristande respekt och förståelse från kollegor och chef.
- Även djurägare förväntar sig att man

även finns tillgänglig semestertid.

- Akuta sjukdomsutbrott och krisberedskap uppges också som orsaker liksom internationella projekt och studentkonakt.
- Flera uppgav att de är ensamma veterinärer på arbetsplatsen och därför inte kan vara borta fyra veckor i sträck. Många angav även att man vill upprätt hålla servicen till djurägarna.
- Andra anledningar var man inte ville att kollegor skulle bli lidande och att andra inte kan ta över arbetsuppgifterna.

"Nio procent har blivit utsatta för kränkande särbehandling av sin chef och lika många svarar att de har varit utsatta av en kollega."

- Bristande förståelse hos kollegor och att man innehar chefsposition finns också med i fritextsvaren.
- Andra orsaker som angavs var att arbetet är som mest intensivt under sommar-månaderna och att man tar sin ledighet under andra årstider.

Dygnsvila och veckovila

Arbetsstidslagen reglerar den anställdes rätt till dygns- och veckovila. Lagen påbjuder 11 timmars vila per 24-timmarsperiod, den så kallade dygnsvilan. Veckovila ska vara 36 timmar och i möjligaste mån förläggas till helgen.

På frågan om man får 11 timmars dygnsvila inom 24 timmar svarar drygt två tredjedelar, 71 procent, att de instämmer helt i påståendet. Sjutton procent instämmer delvis, 5 procent instämmer i låg grad och 4 procent instämmer inte alls. Fyra procent har ingen uppfattning/kan inte svara.

Följdfrågan, om man erbjuds vila i anslutning till att man inte får sin dygnsvila svarar drygt hälften, 56 procent, att de saknar uppfattning eller inte kan svara. Tretton procent instämmer helt, 14 procent instämmer delvis och 8 procent instämmer i låg grad. Nio procent instämmer inte alls – det vill säga får inte vila i anslutning till att de inte har fått lagstadgad dygnsvila.

Enligt arbetsstidslagen påbjuds att man som anställd ska ha 36 timmars veckovila inom en 7-dagarsperiod företrädesvis i anslutning till en helg. Av respondenterna var det 73 procent som instämmer helt i att de får sin veckovila. Tolv procent instämmer delvis, och vardera 2 procent instämmer i låg grad och inte alls. Elva procent har svarat "ingen uppfattning/kan inte svara".

På frågan om man erbjuds vila i anslutning till att man inte får sin veckovila svarar två tredjedelar, 66 procent, att de saknar uppfattning eller inte kan svara. Endast 13 procent instämmer helt, och bara 11 procent instämmer delvis. Fem procent vardera instämmer i låg grad och inte alls.

Familjeliv

På frågan om det finns förutsättningar hos arbetsgivaren att förena familjeliv och arbete har många av respondenterna skrivit fritextsvar. Här följer en sammanfattning av anledningar till att det är svårt att förena familjeliv och arbete: (diagram 5)

- Övertid, obekväma arbetstider, beredskap och för hög arbetsbelastning.
- Oregelbunden schemaläggning, sena schemaändringar och svårt att få individanpassat schema.
- Vidareutbildning måste ske på ledig tid.
- Fysiskt och psykiskt trött efter en arbetsdag
- Arbetsbelastningen gör det svårt att orka med privatliv.
- Det finns inte tid för både arbete och privatliv.
- Oförståelse bland kollegor vid VAB och föräldraledighet.
- Går inte att arbeta heltid när man har barn.
- Om man jobbar deltid tilldelas man vissa pass med enklare fall och går då miste om utveckling- och kompetensmöjlighet.
- Stressande att aldrig veta om man kan sluta när arbetsdagen är över.
- Om man inte har barn förväntas man vara mer tillgänglig och arbeta mer.
- Om man jobbar 100 procent hinner man inte med familjen och om man går ner i tjänst så har man inte råd att skaffa familj.
- Beredskapsarbete med otillräcklig dygnsvila.
- Långa dagar. Slitsamt. Trött efter en vanlig arbetsdag.
- Ofta schemalagda 10-timmarsdagar.

Kränkande särbehandling, hot/våld och diskriminering

Vid frågan om man blivit utsatt för kränkande särbehandling på sin arbetsplats

svarar 77 procent nej. Nio procent har blivit utsatta för kränkande särbehandling av sin chef och lika många svarar att de har varit utsatta av en kollega. Fjorton procent uppger att de har blivit utsatta för kränkande särbehandling av externa personer inklusive djurägare.

Hela 88 procent har svarat nej på frågan om huruvida de har blivit utsatta för hot/våld på sin arbetsplats. Elva procent uppger att de har blivit utsatt för hot/våld av externa personer inklusive djurägare. En procent har blivit utsatta av chef och en procent av kollega.

Ännu fler, 90 procent, svarar nej på frågan om de blivit utsatta för diskriminering på arbetsplatsen. Fem procent uppger att de har utsatts för diskriminering av chef och fyra procent svarar att en kollega har utsatt dem för diskriminering. Sex procent svarar att externa personer, inklusive djurägare, har varit orsak till diskriminering på arbetsplatsen.

Etisk stress

Det finns flertal orsaker till att man upplever etisk stress på sin arbetsplats. I SVF:s enkät ställdes frågan om hur många som har upplevt etisk stress på grund av ekonomiska orsaker, bristande befogenheter och brist på kompetensutveckling.

Så många som 26 procent instämmer helt i frågan om att ekonomiska orsaker

ger etisk stress och ännu fler, 31 procent, instämmer delvis. Sjuttionio procent instämmer i låg grad och något fler, 18 procent, instämmer inte alls i frågan om huruvida ekonomiska orsaker ger etisk stress. Åtta procent svarar att de inte har någon uppfattning.

På frågan om bristande befogenheter som orsak till etisk stress svarar endast 7 procent att de instämmer helt. Dessvärre instämmer hela 23 procent delvis i denna fråga och nästan lika många, 22 procent, instämmer i låg grad. Drygt en tredjedel, 36 procent, instämmer inte alls i att de upplever etisk stress på grund av bristande befogenheter. Tretton procent har ingen uppfattning.

Tio procent av respondenterna instämmer helt i att de upplever etisk stress på grund av brist i kompetensutveckling. Hela 25 procent instämmer delvis och nästan lika många, 24 procent, instämmer i låg grad. En tredjedel, 33 procent, instämmer inte alls och 7 procent har ingen uppfattning.

Svaren på frågan om man upplever etisk stress på grund av brist på stöd från arbetsgivaren har ungefär samma utfall som frågan ovan. (diagram 6)

Denna sammanställning av arbetsmiljöenkäten omfattar samtliga respondenter. Från SVF:s håll kommer resultaten att fortsätta analyseras med avseende på olika subgrupper. Fler resultat kommer löpande publiceras i Svensk Veterinärtidning. ■

Finns det förutsättningar hos din arbetsgivare att förena familjeliv och arbete?

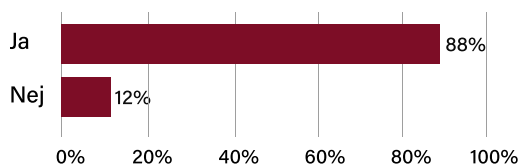

Diagram 5.

Upplever du etisk stress p.g.a. brist på stöd från arbetsgivaren?

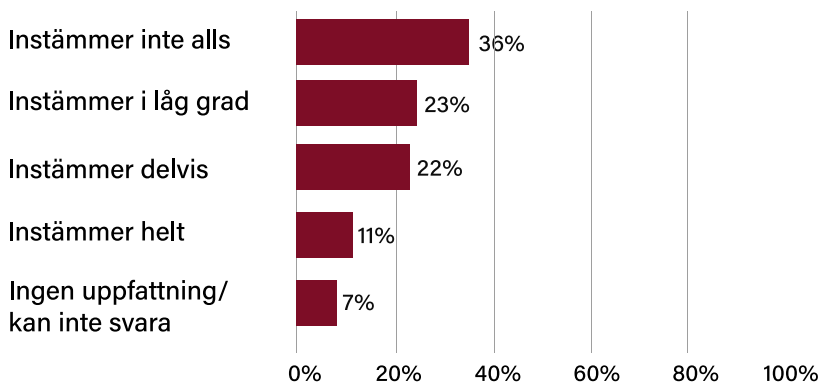

Diagram 6.

3 frågor till förbundsdirektör Magnus Rosenquist:

Varför gjorde förbundet en arbetsmiljöenkät?

– Att arbetssituationen är tuff för veterinärer, oavsett verksamhetsområde, har vi känt till länge. Medlemmar kontaktar oss kontinuerligt och beskrivit sin arbetssituation. Vi ansåg det bästa vore om en tredje oberoende part genomförde en arbetsmiljöundersökning eftersom arbetsmiljön är arbetsgivarnas ansvar och vi ju är motpart till arbetsgivarna i detta. Under en tid försökte vi därför få lämplig myndighet att genomföra en sådan undersökning. Särskilt lämpligt vore det om den nyligen genomförda djursjukvårdsutredningen hade omfattade även utredning av arbetsmiljön, inte minst efter att vi upprepade gånger hade påpekat att en hållbar djursjukvård förutsätter att de som utför arbetet har en hållbar arbetssituation ...men så blev inte fallet. Den del av kåren som inte arbetar kliniskt hade emellertid inte omfattats i djursjukvårdsutredningen. Det gjorde att vi för cirka ett år sedan beslutade att genomföra undersökningen själva bland våra medlemmar.

Magnus Rosenquist.

Vad hoppas ni att resultatet ska leda till?

– Det korta svaret är såklart en förbättring av arbetsmiljön. Vi ville var tydliga med att informera deltagarna i undersökningen om att syftet var att ge en mer heltäckande bild av arbetsmiljön, utöver de specifika exempel som vi har fått ta del av. Detta behövs både för att driva arbetsmiljöfrågor gentemot arbetsgivare och professionsfrågor relevanta för våra medlemmar.

Var det något som överraskade er i svaren?

– Svaren vare inte överraskande men väldigt oroväckande. Det är allvarligt är att bara 38 procent anser sig ha en god arbetsmiljö och att en hög andel av respondenterna har varit sjukskrivna, funderar på att byta arbetsplats eller lämna yrket helt. Förutom att det uppenbart finns arbetsplatser med problem som behöver lösas akut väcks en oro för yrkets rykte och framtida kompetensförsörjning.

FOTO: STOCK.ADOBE.COM

“Refugees from practice”? Exploring why some vets move from the clinic to the laboratory

Named Veterinary Surgeons (NVS) är obligatoriska roller på licensierade djurforskningsanläggningar i Storbritannien. Många av dem har tillträtt sina laboratorieroller efter att ha lämnat kliniska roller bakom sig. Att förstå de faktorer som motiverar veterinärer att gå från praktik till laboratorieroller ger insikt i de problem som ligger bakom utmaningarna vad gäller rekrytering och möjligheten att behålla befintlig personal inom veterinärpraktiken, såsom dålig balans mellan arbete och privatliv. Det skriver två engelska forskare som med sin studie visar att arbete med försöksdjur ofta anses mer hanterbart eller tillfredsställande än arbete i veterinärpraktik. För att kunna behålla personal i större utsträckning bör de "push-faktorer" som har identifierats av NVS:er hanteras inom praktik och veterinärutbildningen, menar de. Denna artikel har tidigare publicerats i Vet Record (British Veterinary Associations (BVA) officiella tidskrift), nr 1/2022 och publiceras i Svensk Veterinärtidning med tillstånd av författarna. .

TEXT **DR ALISTAIR ANDERSON**, SCHOOL OF SOCIOLOGY AND SOCIAL POLICY, UNIVERSITY OF NOTTINGHAM

DR PRU HOBSON-WEST, SCHOOL OF SOCIOLOGY AND SOCIAL POLICY, UNIVERSITY OF NOTTINGHAM AND SCHOOL OF VETERINARY MEDICINE AND SCIENCE, UNIVERSITY OF NOTTINGHAM

ABSTRACT

Background

Named Veterinary Surgeons (NVSs) are a mandated presence in licensed animal research establishments in the UK. Some NVSs come into their laboratory roles having left general veterinary practice, which is currently facing significant recruitment and retention challenges. Understanding the factors that motivate veterinary professionals to move from practice to laboratory roles provides insight into the issues underlying recruitment and retention challenges in veterinary practice.

Methods

Qualitative semi-structured interviews with 33 NVSs were conducted in-person or over the telephone. The interviews were transcribed, anonymised, and analysed using an inductive approach.

Results

Participants' accounts of their career trajectories generally emphasised push factors motivating them to leave practice, rather than pull factors to move into a laboratory role: Indeed, many participants recalled originally having little knowledge of the NVS role upon discovering it. The push factors recounted by interviewees strongly reflect the factors identified in recent research into recruitment and retention in the veterinary profession, such as business concerns and poor work-life balance.

Conclusion

This study shows that laboratory animal work is often considered by NVSs as more manageable or fulfilling than practice work. To improve retention, the push factors identified by NVSs should be addressed in practice management and veterinary pedagogy.

INTRODUCTION

All animal research establishments including universities and commercial organisations, must, by UK law¹, have a Named Veterinary Surgeon (NVS). The Royal College of Veterinary Surgeons Code of Professional Conduct summarises the role of an NVS as providing "advice on the health, welfare and treatment of animals within these establishments" (2). Several aspects of veterinary training are considered key, as neatly summarised by Poirier et al (3):

'Veterinarians have a solid base of knowledge and expertise in comparative pathology, diagnosis, prognosis, disease prevention and treatment, anaesthesia and surgery, pain recognition and control, breeding

control, and euthanasia that is relevant to laboratory animals. They are therefore uniquely qualified to provide training, assessment and supervision on what is considered to be veterinary interventions for scientific procedures'.

In other words, NVSs are not only involved in the direct management of animal health and welfare, but are also involved in training of other staff, ethical review, and the implementation of the 3Rs (reduction, refinement and replacement) (4, 5): The 3Rs have formed the basis of regulation and professionalisation of laboratory animal welfare in Europe and the UK, prioritising the refinement of experimental procedures to minimise suffering, reduction of the number of animals required for given procedures, and the replacement of animals with alternatives (6). Whilst Named Vets make up a very small proportion of the UK veterinary profession (7), they have an important role to play in ensuring standards in laboratory animal practice and, ultimately then, in the production of new medical knowledge and the creation and testing of new medicines for humans and animals (4). Despite this important and complex role, little is known about the career experiences and motivations of these veterinary surgeons.

This article reports findings from a novel qualitative study which involved 33 in-depth interviews with NVSs in the UK. These interviews were wide ranging, and included discussion of the veterinarian's relationship with the animals under their care, their relationship with other staff in the laboratory, and the role of regulation. However, this paper focuses much more narrowly on how NVSs explain their personal career route into this role. The analysis suggests the importance of 'push factors' for leaving clinical practice, rather than 'pull factors' into a career in laboratory animal medicine. Existing work confirms that veterinary practices face a high turnover of qualified staff and difficulties recruiting new staff, particularly when experienced staff are desired (8). A recent survey reported that 43.7 per cent of a sample of 2474 veterinarians working in the UK were planning on leaving their current employment within the next two years, with 51.5 per cent of those planning on leaving intending to do the same kind of work with a different employer, 31.7 per cent intending to do different work in the veterinary field, and 17.2 per cent intending to take a break or leave the veterinary profession (9). The 2019 Royal College of Veterinary Surgeons' (RCVS) Survey of the Profession (7) found similarly that 9.5

per cent of its respondents were planning on leaving the veterinary profession.

The 'leaky bucket' of veterinarians leaving the profession may be explained by challenges such as gender discrimination (10), corporatisation and consolidation of general practice (11, 12), the compounding effects of understaffing (9, 13), the complexity of lay-expert relations during diagnosis (14), and an increasing distance between the expectations of graduates and the reality of professional veterinary work (13, 15). For individual vets, these issues may translate into decisions to leave employment for reasons of work-life balance, practice management, salary, burnout and fatigue, stress, physical health, and ethical discomfort (9, 16–20). Compounding these issues, those who leave clinical practice for non-clinical veterinary work may experience stigma, with 'many' participants of a meeting of early-career veterinarians 'feeling that non-clinical work was widely regarded as not being "real vet work"' (21).

The analysis presented in this article shows that some laboratory animal veterinarians also cite these issues as part of their career histories, although some vets combine roles in both practice and laboratory work. These findings have value firstly because the NVSs identify negative areas of general practice (that they do not experience as an NVS) as being key motivators for leaving practice, whilst low levels of prior knowledge about laboratory veterinary roles limited the role of pull factors in their career movements. Consequently, we note that further study of NVS' motivations may hold lessons for decisionmakers looking to improve retention in general practice and that laboratory veterinary medicine could be made more prominent in veterinary curricula.

MATERIALS AND METHODS

Data Collection

The data in this project was collected as part of the "Animal Research Nexus Programme", a five year programme of work funded by the Wellcome Trust(22;23). A key objective of the programme is to demonstrate the value of social science and humanities approaches to the animal research domain(24). One sub-project is designed to understand the role and experiences of NVSs. Given the lack of existing published data on this group of vets, and our aim of exploring in detail their own accounts, a qualitative approach was deemed most appropriate.

Whilst the analyses from qualitative data are not always easily generalisable, →

their advantage is that they can provide deep insight into the perspectives of participants. Indeed, qualitative methods are being increasingly deployed in veterinary topics, for example in studies of retention(18), vaccination decision-making(25), and communication strategies(26).

Ethical approval for data collection was granted by the School of Veterinary Medicine and Science at the University of Nottingham (approval number 1800160608). Data collection took place in 2018. Participants were contacted through snowball sampling, where interviewees suggest others to contact, initiated via email through the interviewer's networks and via a call for participation during a specialist conference. Thirty-three semi-structured interviews were conducted with working NVSs in person; interviews lasted about an hour. The sample included 16 male and 17 female NVSs. Anonymised and aggregated data on the attendance of an NVS training course between 2012-2020 shared with the authors (e-mail communication received by AA in March 2021) suggests this may underrepresent female NVSs, who made up 59 per cent of training course attendees. An interview guide (see Supplementary Material) was developed and discussed with an expert advisory panel of three NVSs, and was trialled during two pilot interviews which led to no substantive alterations to the initial interview guide. The interview guide was used to prompt conversation and was subject to revision as the project developed, as is standard in this kind of exploratory qualitative research.

Analysis

Interviews were fully transcribed and anonymised by a third-party under a confidentiality agreement. Each transcript was then assigned a random but gender-specific pseudonym beginning with the letters M, N, O, or P. These transcripts were then analysed using NVivo 12.

The analysis method was reflexive Thematic Analysis(27;28). The analysis was conducted through two cycles of inductive coding, meaning that the researcher did not decide in advance what themes would be important. In the first cycle, transcripts were coded in detail line-by-line, in order to capture participants' own language use with an emphasis on in vivo and process codes(29). These codes were then organised as broad categories. The second round of coding looked for patterns of meaning that underpinned those broad themes, with further revision of the first-round

FOTO: STOCK.ADOBE.COM

For some NVSs, their journey out of practice was attributable to a general feeling of dissatisfaction with general veterinary practice.

categories and codes(30). Together these cycles of coding produced a set of analytic themes that reflect the in-depth nature of the qualitative data. The findings discussed below represent the themes covering participants' careers prior to becoming an NVS, illustrated with quotations from the interview transcripts.

RESULTS

The results are divided into two themes: 1) Escaping general practice, and 2) Discovering the NVS role.

1. Escaping general practice

The interview analysis showed that participants who had quit practice described a moment in which they felt the need to look beyond general practice for a fulfilling – or at least, manageable – career in veterinary medicine. The narratives within this theme recount the varied stories of those whom NVS Margaret referred to as:

'[R]efugees from practice [...] who try it in practice and when it doesn't work [ask] what else is there?'

Overwhelmed by the business of general practice

For some NVSs, their journey out of practice was attributable to a general feeling of dissatisfaction with general veterinary practice. Each interviewee had their own unique career story, but reference to the perceived overwhelming nature of the business side of veterinary practice and the complex client relationships was almost ubiquitously present. Despite having a good social network, Maeve, for example, described feelings of loneliness and iso-

lation. She also highlighted the business aspects of small animal practice:

Maeve: 'I started and within six months, I knew that I couldn't do that for the rest of my life. [...] Because it's just like, nobody had taught me that it's all about business, the business side was something I seriously struggled with and the money making, and the attitude of some of the [pet] owners.'

Mabel recalled moving through multiple practice jobs before concluding that she was not happy with general practice itself. Like Maeve, Mabel attributed her unhappiness with general practice to the role of business within the job, and especially the emotional strain of clients' money concerns:

'To be honest the reason I took this [NVS] job is because [...] it was good hours and I didn't have to worry about the general public and other people's money concerns. I think that's what I found that I didn't like in general practice, is that you've got people's money concerns which give them this emotional strain and then they pass that emotional strain onto you and I found that overwhelming.'

In a third example, Molly described a growing daily disillusionment combined with existential professional discomforts that culminated in a clear fork in her career path to become a partner in her practice, or try something new:

'I'd had a couple of jobs and they were both dreadful. Got a lot out of them but they were really hard jobs in different ways and if I'd have chosen a different job, maybe I would still be in general practice. [...] I was going up into [location] and trying to calve cows and turning up on a farm and the farmer saying

“Boss not coming?” and things like that. [...] And then I was in sole charge in a small animal branch practice of a bigger practice, and I was making money for other people, at the point of becoming associate partner and partner, and it just felt it was all about making money. And I was in a small town near where I grew up and thinking if I take this on, if I sign on this, I’m going to be doing this with the same people for the rest of my life and I couldn’t do that.’

These examples demonstrate the role of business concerns at various stages of the veterinary practice career as push factors in these NVSs’ accounts. The effect of the business requirements of veterinary practice were consistently present alongside other cited personal reasons for dissatisfaction, such as Maeve’s isolation or Molly’s experience as a young female farm veterinarian. These NVSs were overwhelmingly aware of the acute pressure that the financial requirements of practice placed on them as individual professionals and identified this pressure as a push factor within their own career journey.

Difficult environments in which to make a living

In addition to this systemic aspect of veterinary practice, some interviewees emphasised particularly difficult environments within which they had personally worked as general practitioners. These accounts varied from poor working conditions to the stresses of owning a practice, demonstrating the breadth of career stages at which NVS participants had left general practice.

For example, Nancy spent three years in mixed and large animal first opinion veterinary practices, and felt that she would not have been able to cope with the working conditions:

‘I found that role very demanding, I had probably not chosen the best practices. So my last practice was me and my boss, it was the two of us, I was on call every second weekend and every second evening. And towards the end, I was actually experiencing burnout because it was just every time that you thought “I’m done”, you weren’t done. There was another mastitis or you come back from that and you had to do another thing. I couldn’t see myself being able to cope with those working conditions, that was basically it.’

After these three years, Nancy went back to university to do a PhD and later became an NVS. Olivette similarly cited exhaustion, having never been in a practice that did not do its own out of hours:

‘I was never lucky enough to be in a practice that didn’t do its own out of hours, and

just that sort of frustration. You’re working all night and then you’re expected to go in the next day and still work, and I used to think I was a people person. After six years of practice I realised I am not a people person. And after I haven’t had any sleep, I’m definitely not a people person.’

In these two examples it was not the general structure of veterinary practice that participants reported discomfort with but rather the demands of working in practices that did not use separate out-of-hours veterinary care providers. This illustrates that whilst some push factors were identified as systemic, exemplified in the previous subtheme, for some of the participants the drivers were perceived as associated with individual practices: However, this is not to say that these do not also relate to the systemic pressures previously highlighted.

Max, on the other hand, presented a different issue arising from their specific practice environment. With their spouse, Max had opened their own veterinary practice and grown it to four full-time vets:

‘We’d done that for 10 years and then we thought, “Well this is a bit hard actually, running our own practice and being responsible for it and our staff and providing a 24 hour service to everyone who wants to ring up at any time of day or night; there must be easier ways of making a living than this”, not having to worry about VAT and hiring staff and all the rest of it [...]. So, we decided to sell up, [...] and I came here and I’ve been here ever since which is now 18 years.’

Among the multiple narratives of discomfort with working conditions, Max – and similarly, Molly – demonstrate that there can be several reasons for leaving general practice. Some veterinarians knew they were not happy with being a general practice veterinarian within six months of starting, whereas others like Max progressed to practice ownership and had worked for a decade before deciding to change role.

In summary, this theme illustrates that it is not possible to identify within these NVSs’ accounts one specific push factor within their journeys that catalysed movement from the clinic into the lab. Rather, the push factors cited are reflective of wider and ongoing issues facing recruitment and retention in the veterinary profession motivating some veterinarians to escape general practice.

2. Discovering the NVS role

This theme illustrates the way in which laboratory vets discovered the NVS role. This theme is important because it helps

highlight the absence of pull factors specific to laboratory work, and the often-accidental nature by which interviewees arrived in an NVS role within their accounts of career journeys.

Trying something new

While some current NVSs like Nancy left general practice to pursue further education, others in the study were not clear when leaving general practice about what their next role would be and recalled instead simply wanting to try something new and different. Temporary cover positions provided a route into NVS work for multiple participants, for example, as Molly explained:

‘I came from practice to cover maternity leave with no NVS experience at all, eight years in practice and it was a baptism of fire. I had a bit of support part-time but it was in at the deep and yeah, I could do it because it was a very clinical role at the time. [...] I just didn’t want to do that [general practice] for the rest of my life and that opportunity came up, and I didn’t know if I’d like it or hate it but I just thought I’d give it a go.’

Melody recounted a similar story involving a maternity cover position:

‘I was then looking for something else, something different, something that meant more, and I saw an advert for [organisation] in the Vet Record for maternity cover and I thought “let’s give that a try”. I realised I knew absolutely nothing about laboratory animal medicine or what happened in that world because nobody talks about it of course, in our world, in the outside world.’

In both of these examples, temporary cover positions provided an opening to move from general practice into ‘something different’ that interviewees had no prior experience in or knowledge about. The difference that Melody attributes to the NVS role may itself stem from her observation that laboratory animal medicine is not discussed in ‘the outside world’ – a reflection made often by interviewees in relation to both the veterinary profession and the general public. Max, on the other hand, took a different route, and recalled a more exploratory search for his new role:

‘It wasn’t actually advertised, so I thought to myself, “Well, industry will be quite fun”. Not specifically the NVS role, it could have been any kind of role in industry, at least that was what I was targeting, so I wrote off to about 200 different companies and said, “Have you got any openings for a vet? This is my experience.”’

Rather than responding to a specific opening as Molly and Melody did, Max →

had a general vision for life after general practice. This demonstrates that for veterinary professionals moving out of practice and into other veterinary roles, the discovery of the NVS role can take a number of forms dependent on the state of the job market at the time.

Redeploying veterinary expertise

Whilst the above accounts describe movements out of practice, other trajectories into NVS roles were also described. For some, their route into NVS work came through a transition from an adjacent laboratory role into an NVS role. For example Margaret recounted filling a gap created by a retirement:

'It was a bit by accident, I was working for a pharmaceutical company as a technical advisor and they had some animals on site because they were doing [...] vaccine batch testing and some development work and their NVS retired, and there wasn't anybody! I took it on, not knowing that much about the job, I'd done a bit as a student [...] just to see what it was all about so I had a bit of a vague idea but not really.'

Other interviewees who worked as researchers recalled having the NVS work 'tagged on' to their research work, such as Michelle who was working in a research role shortly after the Animals (Scientific Procedures) Act 1986 (A(SP)A) was introduced:

'Then it was tagged on when I started, "Oh, can you be the named, are you happy to be the NVS for the horses?" So, I started doing that and we were doing clinical cases, research into equine [topic], and I was being the named vet.'

Porous borders of laboratory veterinary work

Finally, some interviewed NVSs did not leave practice for the lab, but their practice work provided the route into NVS work. Some of the interviewees who did laboratory work alongside their clinical work described how the introduction of A(SP)A led to a formalization of the laboratory work that they were already doing, such as in Owen's example:

'I was in practice and we were asked to come and look at some [species] here that were under experiment [...] and so I did that for a few years and then one day, the new Act came in, they had to have an NVS. They asked me if I would like to be their NVS and in the absence of any other volunteers, I agreed. [...] But having started effectively at one establishment that had the [species], there were two other establishments on the same campus and they also asked me if I would act

The move into an NVS role is often an unplanned event catalysed either by a move out of practice or by a specific call for veterinary input.

as their NVS part time, and then others came out of the woodwork.'

Other interviewees recalled taking on laboratory work to help finance loans for recently-bought practices, whilst for others their laboratory work was limited to out-of-hours provision. These brief examples help illustrate the ways in which the borders of laboratory veterinary medicine are not necessarily impermeable, as a minority of the sample either currently or had previously worked simultaneously in both practice and laboratory roles.

In summary, this theme illustrates that pull factors towards laboratory veterinary work were not prominent in the accounts of NVSs' career journeys. Rather, the move into an NVS role was generally an unplanned event – a discovery – catalysed either by a move out of practice driven by the aforementioned push factors, or by a specific call for veterinary input such that the laboratory work 'came' to the interviewee.

DISCUSSION

This study has analysed a novel set of interview accounts from NVSs. Whilst the interviews were wide ranging, the paper focused on the career journeys, with the aim of understanding how veterinarians end up in the lab. Accounts of leaving general practice were sometimes emotive, and took the character of an escape from general practice, often characterised as a systemically overwhelming or otherwise difficult environment to work in. The language used by participants was striking, with reference to being 'refugees' from practice and 'overwhelmed' by the financial side of veterinary practice. The consistent presence of strain caused by

the financial aspects of veterinary practice was accompanied by more individual experiences such as burnout and emotional burdens, together framing the departure from general practice as a necessary escape. Crucially, these push factors appear consistent with previous studies of the recruitment and retention challenge facing contemporary general practice(9; 10; 16-20).

In contrast, the analysis suggests that the accounts of how veterinarians took on the NVS role were less consistent and more varied. They also suggest the importance of chance, as a route to discovery of the role, rather than a planned trajectory into laboratory veterinary work. This may partly reflect a low level of public and professional awareness of the NVS role; indeed, this argument was made by the interviewees and has been noted elsewhere in the context of veterinary curricula(3). Therefore, the discovery of the NVS role was facilitated, for example, by temporary positions or networking with industry stakeholders that enabled participants to find refuge and continue using their veterinary skills in a new context. However, the analysis also revealed that the borders between veterinary professional silos are not impermeable, and some participants worked both in general practice and as an NVS. Nevertheless, overall, this interview study suggests that push factors were more prominent than pull factors within their accounts of career trajectories.

There are some limitations to this analysis. As this study was qualitative in nature, strong inferences cannot easily be made about the national population of NVSs and their career trajectories or

motivations. Future research looking at the experience of NVSs could, for example, usefully examine whether the documented gendered experiences of veterinary professionals(10) are also experienced in the laboratory workplace. It is also important to note that many NVSs hold part-time positions in both practice and laboratory roles. However, focusing in this paper on the accounts of those who have quit general practice is justified, given the wider context of professional concern over retention. The use of inductive qualitative methods has also proved successful as the original focus of the project was on understanding the relationship between laboratory vets and other stakeholders in the laboratory; only through in-depth interviews did the push factors from general practice emerge as a significant finding.

This project also has several wider implications. In a recent piece in the *Veterinary Record*, Gardiner(31) advocated more attention to fundamental questions such as: 'What should the veterinary profession look like?', 'How many vets do we need?', 'What areas will they be working in?', and 'What role should veterinary schools play?'. Gardiner also reminds us of the value of veterinary training, and that its 'essential comparative character and

its unique blend of scientific insight and pragmatism should be valuable commodities in a changing world.' This 'unique blend' is perfectly exemplified in the NVS role, where skills are required to design environments, train researchers, safeguard the 3Rs, and provide expertise in therapeutic treatment, pain relief, and euthanasia(3). Focusing on the experiences of Named Veterinarians may therefore help us grapple with some of these fundamental questions about the future of the profession and the role of veterinary expertise in society(32). The paper also has some practical implications. First, whilst the formal veterinary curriculum is undoubtedly under pressure(33), ensuring the NVS role is presented as an option in University career sessions may ultimately assist those who may be keen to work in veterinary clinical practice, but later experience it as not a good fit. Additionally, ensuring that the veterinary course sufficiently stresses business alongside technical skills may better induct students into the professional workplace. However, we hope that the paper also may provide broader and valuable insights for those seeking to improve retention and job satisfaction in the wider veterinary profession. Existing examples suggest that this could include practice

owners allowing flexible working for out-of-hours schedules or childcare needs at different stages of life(34-36) and supporting staff to pursue personal fulfilment through sabbaticals(34). If the push factors undermining recruitment and retention in practice presented in this study and the simultaneous absence of explicit pull factors for laboratory roles are not addressed, the challenges faced in the practice context may have knock-on effects to other vital veterinary roles if veterinary professionals leave the profession altogether.

ACKNOWLEDGEMENTS

The authors would like to thank all the veterinarians who gave up their time to take part. We would also like to acknowledge the advice and helpful comments on previous drafts of this article provided by Sarah Wolfensohn, Lucy Whitfield, and Anja Petrie.

FUNDING

This work was supported by the Wellcome Trust [grant no: 205393].

COMPETING INTERESTS STATEMENT

The authors have no conflicts of interest to declare. ■

REFERENSER

- Brouwer-Ince G. The work of the named veterinary surgeon. *Vet Rec* 2013;173(12):i.
- Royal College of Veterinary Surgeons (2021) Code of Professional Conduct for Veterinary Surgeons.
- Poirier GM, Bergmann C, Denais-Lalieve DG, et al. ESLAV/ECLAM/LAVA/EVERI recommendations for the roles, responsibilities and training of the laboratory animal veterinarian and the designated veterinarian under Directive 2010/63/EU. *Laboratory Animals* 2014;49(2):89-99.
- Dennison N, Petrie A. Legislative framework for animal research in the UK. *In Practice* 2020;42(9):488-496.
- Lloyd MH, Foden BW, Wolfensohn SE. Refinement: promoting the three Rs in practice. *Laboratory Animals* 2008;42(3):284-293.
- Davies G, Greenhough B, Hobson-West P, et al. Science, Culture, and Care in Laboratory Animal Research: Interdisciplinary Perspectives on the History and Future of the 3Rs. *Science, Technology, & Human Values* 2018;43(4):603-621.
- Robinson D, Edwards M, Mason B, et al. The 2019 survey of the veterinary profession: A report for the Royal College of Veterinary Surgeons. 00194-5673: Institute for Employment Studies, 2019.
- BEVA & BSAVA (2019) Recruitment and Retention in the Veterinary Profession. <https://www.beva.org.uk/retention-survey>. Accessed 26/01/21.
- Hagen JR, Weller R, Mair TS, et al. Investigation of factors affecting recruitment and retention in the UK veterinary profession. *Vet Rec* 2020;187(9):354.
- Begony CR, M. Gender Discrimination in the Veterinary Profession: A brief report of the BVA Employers' Study 2018. British Veterinary Association, 2018.
- Clark K. 2018: a veterinary year in review. *Vet Rec* 2019;184(1):6-9.
- Knights D, Clarke C. Living on the edge? Professional anxieties at work in academia and veterinary practice. *Culture and Organization* 2018;24(2):134-153.
- Waters A. How should the profession address workforce shortages? *Vet Rec* 2018;183(12):374-377.
- Hobson-West P, Jutel A. Animals, veterinarians and the sociology of diagnosis. *Sociology of Health & Illness* 2020;42(2):393-406.
- Clarke C, Knights D, Finch G. Addressing disillusionment among young vets. *Vet Rec* 2016;179(23):603-604.
- Hatch PH, Winefield HR, Christie BA, et al. Workplace stress, mental health, and burnout of veterinarians in Australia. *Aust Vet J* 2011;89(11):460-468.
- Batchelor CE, McKeegan DE. Survey of the frequency and perceived stressfulness of ethical dilemmas encountered in UK veterinary practice. *Vet Rec* 2012;170(1):19.
- Adam KE, Baillie S, Rushton J. 'Clients, Outdoors, Animals': retaining vets in UK farm animal practice-thematic analysis of free-text survey responses. *Vet Rec* 2019;184(4):121.
- Arbe Montoya AI, Hazel SJ, Matthew SM, et al. Why do veterinarians leave clinical practice? A qualitative study using thematic analysis. *Vet Rec* 2021;188(1):49-58.
- Begony CR, M.; Bongiorno, R. Motivation, Satisfaction, and Retention: Understanding the importance of vets' day-to-day work experiences. British Veterinary Association, 2018.
- Ridge A. Disillusionment among young vets: causes and potential solutions. *Vet Rec* 2016;179(15):375-376.
- Davies G, Gorman R, Greenhough B, et al. Animal research nexus: a new approach to the connections between science, health and animal welfare. *Medical Humanities* 2020;46(4):499.
- Animal Research Nexus Programme (2021) Animal Research Nexus. <https://animalresearchnexus.org/>. Accessed 11/02/2021.
- Davies GF, Greenhough BJ, Hobson-West P, et al. Developing a Collaborative Agenda for Humanities and Social Scientific Research on Laboratory Animal Science and Welfare. *PLOS ONE* 2016;11(7):e0158791.
- Richens IF, Hobson-West P, Brennan ML, et al. Factors influencing veterinary surgeons' decision-making about dairy cattle vaccination. *Vet Rec* 2016;179(16):410-410.
- Bard AM, Main DCJ, Haase AM, et al. The future of veterinary communication: Partnership or persuasion? A qualitative investigation of veterinary communication in the pursuit of client behaviour change. *PLOS ONE* 2017;12(3):e0171380.
- Braun V, Clarke V. Reflecting on reflexive thematic analysis. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health* 2019;11(4):589-597.
- Braun V, Clarke V, Hayfield N, et al (2019) Thematic Analysis. In *Handbook of Research Methods in Health Social Sciences*. Ed P. Liamputtong. Springer Singapore. pp 843-860.
- Saldaña J (2016) The coding manual for qualitative researchers. SAGE Publications Limited
- Clarke V, Braun V. Using thematic analysis in counselling and psychotherapy research: A critical reflection. *Counselling and Psychotherapy Research* 2018;18(2):107-110.
- Gardiner A. It shouldn't happen to a veterinary profession: the evolving challenges of recruitment and retention in the UK. *Vet Rec* 2020;187(9):351-353.
- Vet Futures Project Board. Taking charge of our future: A vision for the veterinary profession for 2030. *VetFutures*, 2015.
- Main DCJ. Evolution of Animal-Welfare Education for Veterinary Students. *Journal of Veterinary Medical Education* 2010;37(1):30-35.
- Allcock J. Attracting and retaining farm vets. *Vet Rec* 2016;178(3):i-ii.
- Hume T. Why are vets falling out of love with the job? *Vet Rec* 2018;183(7):226.
- Anon. More flexible working needed to retain staff. *Vet Rec* 2020;187(11):451-452.

Elektrokemoterapi som behandlingsform hos hund, katt och häst

Elektrokemoterapi (ECT) är en behandlingsform inom human- och veterinärmedicin som används som alternativ till kirurgi och strålbehandling för områden där dessa inte är möjliga eller lämpliga. ECT kan även användas före kirurgi för att minska tumörens storlek. ECT kombinerar kemoterapi med elektroporation, där elektriska impulser gör cellmembranet permeabelt för att öka effekten av kemoterapi lokalt i tumören utan biverkningar i resten av kroppen. Behandlingen blir alltmer vanlig och erbjuds på veterinär- och onkologicer runt om i världen.

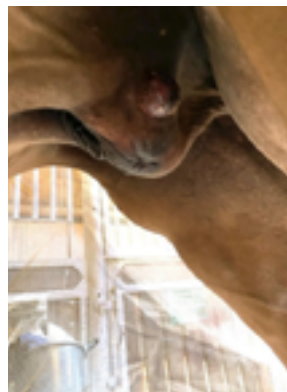
TEXT **MAJBRIIT M E LARSEN**, LEG VETERINÄR, SPECIALISTKOMPETENS I HUNDENS OCH KATTENS SJUKDOMAR, ANSVARIG FÖR ONKOLOGI, EVIDENSIA SPECIALISTDJURSJUKHUSET HELSINGBORG

Elektrokemoterapi (ECT) är en relativ ny behandlingsform, som har varit känd inom humanmedicinen i 30 år och veterinärmedicinen i nästan 20 år (1, 2). Den används som ett alternativ till kirurgi och strålbehandling, för områden på kroppen där kirurgi inte är möjlig och strålbehandling antingen inte finns tillgänglig eller inte är lämplig. Elektrokemoterapi kan även användas som en tilläggsbehandling innan kirurgi, i de fall där minskning av tumörens storlek är önskvärd. Till skillnad från strålbehandling försämrar preoperativ eller intraoperativ behandling inte läkningsprocessen efter kirurgi. En operativ procedur för elektrokemoterapibehandling av hund och katt är publicerad 2016 av Tozon et al (3), och i 2022 av Tellado et al (4).

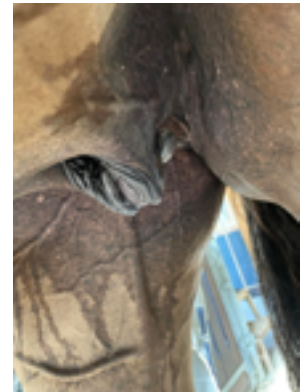
ECT är en kombination av kemoterapi och elektroporation. Elektroporation är tillförsel av ett elektriskt fält till levande celler. Små impulser av elektricitet gör cellmembranet hyperpermeabelt, vilket innebär att cell-membranet lättare låter ämnen som normalt är för stora för transport passera in och ut från cellen. När elektroporation kombineras med kemoterapi (elektrokemoterapi) kan effekten av en kemoterapi mångdubblas lokalt i tumören, utan biverkningar i resten av kroppen. Därtill sker det lokalt i tumören en påverkan av blodkärlen så att cirkulationen

Izak, häst med sarkoid abdominalt (vid skapet). Dag 0. 3,1 x 2,9 x 2,5 cm

Dag 5.

Dag 28. Storlek ej angiven, enligt djurägare "russinstorlek".

stängs ned och cellgiftet hålls kvar längre tid i vävnaden.

Behandling med elektroporation hos djur blir alltmer vanlig som ett billigare och mer smidigt alternativ till strålbehandling, över 120 veterinära center i Latinamerika, och mer än 20 onkologiska center i Europa och Nordamerika. Detta inkluderar veterinära universitet, där exempelvis Universitetet i Köpenhamn och Royal Veterinary College i England nu erbjuder behandling på smådjur och häst, respektive. Behandlingen är beskriven framgångsrikt hos hund, katt, häst och exotiska djur.

Elektrokemoterapi hos häst

Hos häst beskrevs behandling med elektrokemoterapi av sarcoider första gången 2011. Av 194 tumörer var behandlingen framgångsrik i 99 % (5). Därefter har ytterligare en stor studie som beskriver metoden för behandling av sarcoider publicerats, liksom fallrapporter med behandling av de elakartade tumörerna fibrosarkom och plattepitelcellscarcinom (6–8). Behandlingen sker vanligen på djur under allmän anestesi eller djup sedering då själva elektroporationen kan ge muskelspasmer som tillfälligt kan upplevas som obehagliga för det vakna djuret. Muskelspasmerna

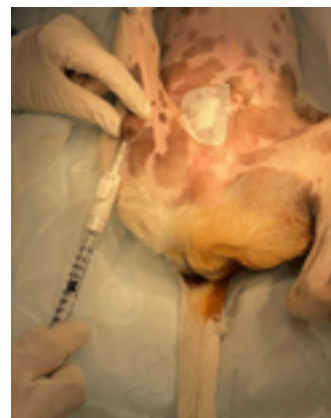
Alfons, hund med en mastcelltumör bakben, stage 2 (spridning till regionala lymfknotna).

Nålbehandling dag 0. 2,2 x 2,4 x 1 cm

Injektion cellgift IV (intravenöst) dag 0.

Injektion cellgift IT (intratumoralt) dag 0.

Dag 1.

Dag 3.

Dag 14. 2,8 x 2,4 x 1 cm. Dag 48 är tumören försvunnen (framgår ej av bild)

har inga andra följdverkningar. Detta finns ingående beskrivet från humanvården där man behandlar vakna patienter (9). Hos häst används elektroterapi i samband med lokal applikation av cellgiftet cisplatin, eller cellgiftet bleomycin (beskrivet i en fallrapport som presenterades på ESVONC-kongressen 2022, av M Larsen). Behandlingen kan upprepas vid behov, vanligen efter fyra veckor.

Biverkningar är beskrivna som milda och ses hos hälften av behandlade individer. Biverkningar innefattar lokalt ödem som kvarstår i 1–5 dagar och som är självlimiterande. I enstaka fall finns kraftigare lokala reaktioner beskrivna. Dessa har behandlats med lokal sårvård och icke-steroidala antiinflammatoriska medel (NSAID). Biverkningar ses främst i områden med tunn hud (5, 6).

Elektroterapi hos katt

Hos katt är behandling av kutan sarkom

och plattepitelcellskarcinom med elektroterapi beskriven i en handfull artiklar de senare åren, med bra resultat. Med elektroterapi botades mer än 80% av katter med plattepitelcellskarcinom, och för katter som opererades för sarkom gav behandling med elektroterapi 5 gånger så lång sjukdomsfri period jämfört med en kontrollgrupp (10–12).

Elektroterapi hos hund

Hos hund är behandlingen mer väletablerad, och stora fallrapporter har publicerats för många typer av tumörer både som primär behandling och tillägg till kirurgisk behandling. Främst är behandlingen beskriven för mastcellstumörer och sarkom (mjukdelstumörer) som vi ser dagligen i kliniken (11, 13–15), och orala tumörer som annars är svårt tillgängliga för operation såsom oralt melanom och skivepitelcells carcinom (16, 17). Enligt Tellado 2022 (4) ses 100 % effekt på

mastcell tumörer, 90 % effekt på melanom (beroende på storlek) och sedan 80 % på skivepitelcells carcinom.

Behandlingsprotokoll

Då ECT har används så tillpass många år att man har uppnått god erfarenhet, har den rekommenderade behandlingsfrekvens uppdaterats; från att tidigare haft fasta protokoll för exempelvis sarkom med behandling varannan vecka tre gånger rekommenderas numera att behandla en gång och sedan utvärdera om ytterligare behandling är nödvändig (4), åtminstone för superficiella tumörer. Behandling av mer djupliggande tumörer finns mindre veterinär erfarenhet av, men det är en rimligt förväntan att vi kan extrapolera från human behandling. I nuläget pågår komparative studier av bland annat ECT behandling av hjärntumören gliom hos hund, för att kunna tillgå denna behandling hos människor. →

Atlas, hund med inoperabelt sarkom grad 2, interdigitalt framben.

Biverkningsrisken vid elektrokemoterapi är lindriga och begränsat till lokala reaktioner, såsom lokal nekros av tumören med ödem som omger tumören. Omfånget av den lokala reaktionen avgörs i stor grad av om det används nålar eller plattor, och vilket typ av cellgift som injiceras. Systemisk biverkning ses inte så länge man håller sig inom en maximal kumulativ systemisk dos för cellgiftet.

Vid behandling av ytliga läsioner hos människor räcker lokal anestesi för behandling. Hos djur rekommenderas full anestesi, eller sedation med lokal anestesi.

Behandling med ECT är fortfarande nytt i Sverige, enbart ett mindre antal av djur har behandlats. Det är i nuläget få, större veterinära enheter inom Evidensia och Anicura som har tillgång till ECT eller har utprovat behandlingen. Elektroporationsenheter för humant och veterinärt bruk är ekonomisk överkomligt att köpa in och relativt lätt att implementera i kliniken, det är därför rimligt att användningen kommer öka i Sverige. ■

Dag 0. 1,4 x 1,2 x 1,0 cm

Dag 56. 0,4 x 0,6 cm

Dag 7.

BAKGRUND

Smådjursektionens normgrupp fick i januari 2023 en förfrågan från veterinär Majbritt Larsen att ta fram en riktlinje gällande elektrokemoterapi på djur. Larsen tog främst fram ett underlag för en eventuell riktlinje. Frågeställningen lyftes vid normgruppsmötet den 3 maj 2023. Slutsatsen blev att Normgruppen inte anser sig ha i uppdrag att ta fram riktlinjer gällande specifika behandlingsformer där det redan finns god tillgång på studier. Normgruppen anser dock att elektrokemoterapi verkar vara ett vettigt behandlingsalternativ i de fall där forskning visar på bra behandlingssvar. Då elektrokemoterapi är en relativt ny och, för många veterinärer, okänd behandlingsform väljer Svensk Veterinärtidning att publicera Majbritt Larsens underlag i en något omarbetad version.

REFERENSER

- Impelleri J, Aurisicchio L, Forde P, Soden DM. Electroporation in veterinary oncology. *Vet J.* 2016;217:18–25.
- Spugnini EP, Vincenzi B, Betti G, Cordahi F, Dotsinsky I, Mudrov N, et al. Surgery and electrochemotherapy of a high-grade soft tissue sarcoma in a dog. *Vet Rec.* 2003;162:186–8.
- Tozon N, Lamprecht Tratar U, Znidar K, Sersa G, Teissie J, Cemazar M. Operating Procedures of the Electrochemotherapy for Treatment of Tumor in Dogs and Cats. *J Vis Exp (Internet).* 2016;1–7. Available from: <http://www.jove.com/video/54760/operating-procedures-electrochemotherapy-for-treatment-tumor-dogs>
- Tellado M, Mir LM, Maglietti F. Veterinary Guidelines for Electrochemotherapy of Superficial Tumors. *Front Vet Sci.* 2022;9:1–16.
- Tamzali Y, Borde L, Rols MP, Golzio M, Lyazrhi F, Teissie J. Successful treatment of equine sarcoids with cisplatin electrochemotherapy: A retrospective study of 48 cases. *Equine Vet J.* 2012;44:214–20.
- Tozon N, Kramaric P, Kos Kadunc V, Sersa G, Cemazar M. Electrochemotherapy as a single or adjuvant treatment to surgery of cutaneous sarcoid tumours in horses: A 31-case retrospective study. *Vet Rec.* 2016;179:24–8.
- Spugnini EP, Bolaffio C, Scacco L, Baldi A. Isolated limb perfusion electrochemotherapy for the treatment of an advanced squamous cell carcinoma of the hoof in a mare. 2017;7:192–6.
- Spugnini EP, Bolaffio C, Scacco L, Baldi A. Electrochemotherapy increases local control after incomplete excision of a recurring penile fibrosarcoma in a stallion. *Open Vet J.* 2016;6:234–7.
- Pingitore D, Allegra E. Electrochemotherapy in combination with chemoradiotherapy in the treatment of oral carcinomas in advanced stages of disease : efficacy , safety , and clinical outcomes in a small number of selected cases. 2015;1185–91.
- Tozon N, Pavlin D, Sersa G, Dolinsek T, Cemazar M. Electrochemotherapy with intravenous bleomycin injection: An observational study in superficial squamous cell carcinoma in cats. *J Feline Med Surg.* 2014;16:291–9.
- Spugnini EP, Baldi A, Vincenzi B, Bongiorno F, Bellelli C, Citro G, et al. Intraoperative versus postoperative electrochemotherapy in high grade soft tissue sarcomas: A preliminary study in a spontaneous feline model. *Cancer Chemother Pharmacol.* 2007;59:375–81.
- Spugnini EP, Pizzuto M, Filippini M, Romani L, Vincenzi B, Menicagli F, et al. Electroporation Enhances Bleomycin Efficacy in Cats with Periocular Carcinoma and Advanced Squamous Cell Carcinoma of the Head. *J Vet Intern Med.* 2015;29:1368–75.
- Kodre V, Cemazar M, Pecar J, Sersa G, Cor A, Tozon N. Electrochemotherapy compared to surgery for treatment of canine mast cell tumours. In *Vivo (Brooklyn) (Internet).* 2009;23:55–62. Available from: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/19368125>
- Spugnini EP, Citro G, Baldi A. Adjuvant Electrochemotherapy for the Treatment of Incompletely Resected Canine Mast Cell Tumors. *Anticancer Res.* 2006;4590:4585–9.
- Torrighiani F, Pierini A, Lowe R, Sim P. Soft tissue sarcoma in dogs : A treatment review and a novel approach using electrochemotherapy in a case series. *Vet Comp Oncol.* 2019;17:234–41.
- Nemec A, Milevoj N, Tratar UL, Sersa G, Cemazar M, Tozon N. Electroporation-Based Treatments in Small Animal Veterinary Oral and Maxillofacial Oncology. *Front Vet Sci.* 2020;7:1–17.
- Simcic P, Torrighiani F, Lowe R, Granziere V, Pierini A, Lubas G. Electrochemotherapy in treatment of canine oral non-tonsillar squamous cell carcinoma . A case series report. *Vet Comp Oncol.* 2020;18:428–32.

Pimotab[®]

pimobendan

Flera år tillsammans

**TUGGTABLETTER FÖR
BEHANDLING AV KRONISK
HJÄRTSVIKT HOS HUND**

Pimotab 1,25 mg/ 5 mg/ 10 mg tuggtabletter för hund. Aktiv substans: Pimobendan. **Indikationer:** Behandling av kronisk hjärtsvikt hos hund härrörande från dilaterad kardiomyopati eller hjärtkläffinsufficiens (mitralis- och/eller trikuspidalisinsufficiens). **Kontra-indikationer:** Pimobendan skall ej användas vid hypertrofisk kardiomyopati eller kliniska tillstånd där en ökning av minutvolymen inte är möjlig p.g.a. funktionella eller anatomiska orsaker (t.ex. aortastenosis). Använd inte vid överkänslighet mot den aktiva substansen eller mot något av hjälpämnena. **Biverkningar:** I sällsynta fall har mild positiv kronotropisk effekt (förhöjd hjärtfrekvens) och kräkningar förekommit. Dessa biverkningar är emellertid dosberoende och kan undvikas med dosreduktion. I sällsynta fall har övergående diarré, minskad aptit och letargi observerats. Fastän ett samband med pimobendan inte har klart fastställts, kan det i mycket sällsynta fall vid pimobendanbehandling ses tecken på effekter på primär hemostas (petekier på slemhinnor, subkutana blödningar). Dessa tecken försvinner vid upphörande av behandlingen. I sällsynta fall har det observerats en ökning av tillbakaflödet av blod vid mitraliskläffen under kronisk pimobendanbehandling på hundar med mitraliskläffssjukdom. **Dräktighet och laktation:** Laboratoriestudier på råttor och kaniner har inte givit belägg för teratogena effekter eller fetotoxiska effekter. Emellertid har dessa

studier påvisat modertoxiska och embryotoxiska effekter vid höga doser. Läkemedlets säkerhet har inte undersökts på dräktiga tikar. Laboratoriestudier på råttor och studierna har dessutom visat att pimobendan utsöndras i mjölken. Läkemedlets säkerhet har inte undersökts på lakterande tikar. Använd endast i enlighet med ansvarig veterinärs nytta/riskbedömning. **Dosering och administreringssätt:** För oral administrering. Överskrid inte den rekommenderade doseringen. Bestäm den exakta kroppsvikten före behandling, för att säkerställa korrekt dosering. Tuggtabletterna ges peroralt och doseringen skall vara inom intervall 0,2 till 0,6 mg pimobendan per kg kroppsvikt, fördelat på två dagliga doser. Den föredragna dagliga doseringen är 0,5 mg pimobendan per kg kroppsvikt fördelat på två dagliga doser (0,25 mg per kg kroppsvikt per tillfälle). Varje dos ska ges ca. 1 timme före utfodring. Tuggtabletterna kan delas i 4 lika stora delar för en förbättrad doseringsnoggrannhet i enlighet med kroppsvikten. Pimotab kan kombineras med diuretika, t.ex. furosemid. Vid kronisk hjärtsvikt rekommenderas livslång behandling. Underhållsdosen ska justeras individuellt efter sjukdomens svårighetsgrad. **Förpackningar:** 100 tabletter. **Innehavare av godkännande för försäljning:** CP-Pharma GmbH, Tyskland. **SPC:** 2020-08-28.

INFORMATION I SVERIGE:
VM PHARMA AB
BOX 45010, 104 30 STOCKHOLM
info@vetmedic.se

VETMEDIC
vetmedic.se

FALLBESKRIVNING

Bullös keratopati hos katt

Bullös keratopati hos katt är en ovanlig akut uppträdande ögonsjukdom. Patofysiologin är inte helt känd, men korneas stroma förlorar sin dehydrerade struktur till följd av dysfunktion i endotelet (1,2). Vätskefyllda bullae uppträder under epitelet och kornea riskerar att brista. Medicinering med ciklosporiner är en riskfaktor för sjukdomen (3). Med uppsuturering av det tredje ögonlocket som mekaniskt och immunologiskt skydd för kornea kan även ett rupturerat öga läka (4).

TEXT: **KARIN HÅRD**, LEG VETERINÄR, SPECIALISTKOMPETENS I SJUKDOMAR HOS HUND OCH KATT, ÖGONLYSARASPIRANT, ANICURA VÄSTRA DJURSJUKHUSET
ELISABETH BADEMO, LEG VETERINÄR, SPECIALISTKOMPETENS I SJUKDOMAR HOS HUND OCH KATT, ANICURA VÄSTRA DJURSJUKHUSET
ANNA-CARIN AF KLINTEBERG, LEG VETERINÄR, SPECIALISTKOMPETENS I SJUKDOMAR HOS HUND OCH KATT, AUKTORISERAD ÖGONLYSARE, ANICURA VÄSTRA DJURSJUKHUSET.

En ung ragdoll som de senaste månaderna haft upprepade idiopatiska uveiter bedömdes behöva ytterligare preventiv behandling mot uveit, då lokal steroidbehandling inte haft önskad effekt. Allmänt ciklosporin (Atopica) sattes in för att undvika långtidsbehandling med allmänt prednisolon.

Fyra dagar efter insatt ciklosporinbehandling uppträdde under ägarens observation och under loppet av två timmar en kraftig bullös keratopati på kattens högra öga. Ägaren sökte vård omedelbart på kvällen och medicinsk behandling för hornhinnesår inleddes. Ciklosporin sattes ut. Dagen efter var korneas utseende oförändrat. Operation gjordes med uppsuturering av det tredje ögonlocket (5) samt temporär lateral tarsorafi (5). Operationen gick bra, men några timmar senare sågs det rinna rikligt och klart från ögat och kornearuptur misstänktes. Reoperation gjordes. Kornea hade rupturerat på toppen av den dorsala bulla som tidigare hade setts. Hornhinnan suturerades och främre kammaren trycktestades. Därefter syddes det tredje ögonlocket upp igen med tarsorafi.

Katten behandlades med allmänt kortison och antibiotika och ögondroppar för hornhinnesåret. Två veckor efter opera-

tionen avlägsnades ögonlockssuturerna och hornhinnan hade då återtagit sin ursprungliga form. Ögats inre strukturer och synen var intakta. Vid nästa återbesök hade stroma organiserat sig ytterligare och ödemet minskat. Prognosen bedömdes avvaktande till god. Vid bullös keratopati finns risk för bilateralitet och recidiv (1). Behandlingen med ciklosporiner, som såg

ut att kunna ha utlöst sjukdomen, hade dock avslutats.

Vid uppföljning fem månader postoperativt var ögat läkt och katten besvärsfri. Pederson et al har i en retroaktiv fallstudie beskrivit 90 procent lyckat utfall med uppsyning av tredje ögonlocket vid bullös keratopati. Den enda katt i studien som hade fått kornearuptur läkte också. (3) ■

FOTO: ELISABETH BADEMO

Rupturerad bulla före operation.

REFERENSER

- Vecchio NE. Acute Bullous Keratopathy in Cats, *Analecta Veterinaria* 2009; 29 (2): 56-59
- Schlesener BN, Scott EM, Vallone LV. An unusual case of feline acute corneal hydrops: atypical disease presentation and possible in vivo detection of Descemet's membrane detachment in the cat's unaffected eye. *Vet Ophthalmol.* 2018 Jul;21(4):426-431. doi: 10.1111/vop.12527. Epub 2017 Nov 7. PMID: 29111586.
- Pierce KE Jr, Wilkie DA, Gemensky-Metzler AJ, Curran PG, Townsend WM, Petersen-Jones SM, Bartoe JT. An association between systemic cyclosporine administration and development of acute bullous keratopathy in cats. *Vet Ophthalmol.* 2016 Jul;19 Suppl 1:77-85. doi: 10.1111/vop.12367. Epub 2016 Feb 16. PMID: 26880480.
- Pederson SL, Pizzirani S, Andrew SE, Pate DO, Stine JM, Michau TM. Use of a nictitating membrane flap for treatment of feline acute corneal hydrops-21 eyes. *Vet Ophthalmol.* 2016 Jul;19 Suppl 1:61-8. doi: 10.1111/vop.12353. Epub 2016 Feb 11. PMID: 26868329
- Fossum et al. *Small Animal Surgery*, 5th edition. Elsevier 2019: 283-284, 269-270

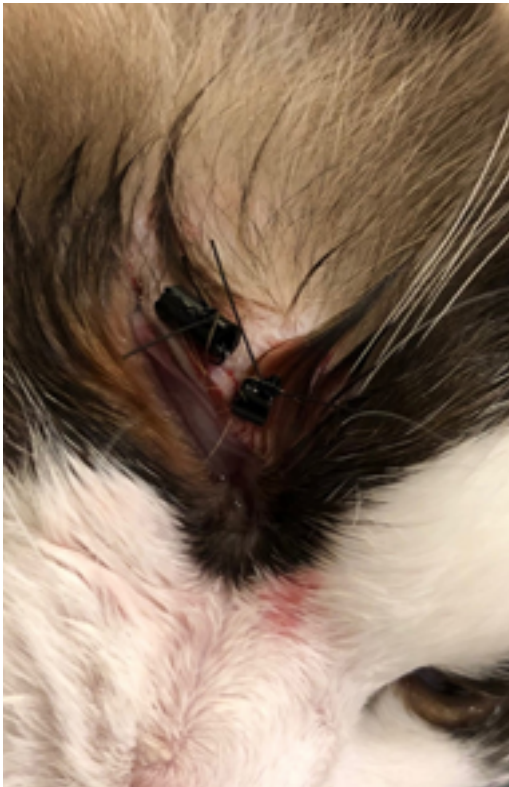

FOTO: ELISABETH BADEMO

Uppsytt tredje ögonlock och tarsorrafi.

FOTO: ELISABETH BADEMO

Vid borttagande av ögonlockssuturer har kornea normal form.

FOTO: ELISABETH BADEMO

Korneal granulationsvävnad fyra veckor postoperativt.

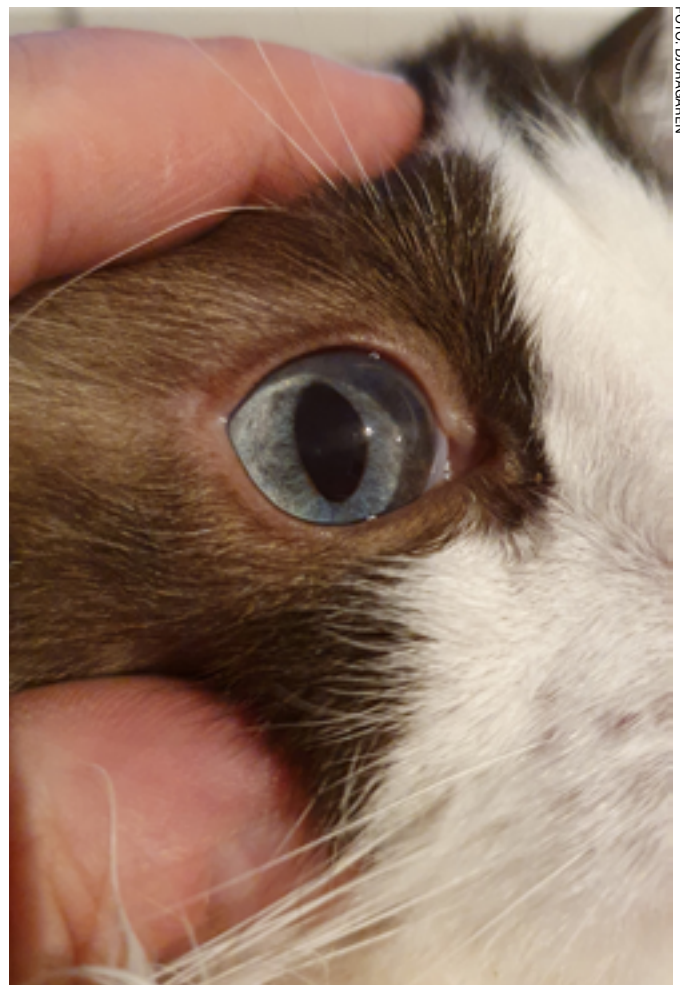

FOTO: DURÅGAREN

5 månader postoperativt, ögat läkt utan recidiv.

FOTO: STOCK.ADOBE.COM

FALLRAPPORT FRÅN NATIONELLA OBDUKTIONSVERKSAMHETEN

Fästingburna smittor på betet hos nöt - *Babesia divergens* och *Anaplasma phagocytophilum*

En 11 månader gammal stut insjuknar plötsligt på betet och dör trots insatt behandling. Obduktion och analys bekräftar den kliniska misstanken på sommarsjuka (*Babesia divergens*). Sjukdomen är en vanlig orsak till plötsliga sjukdomsfall och död på betet hos nötkreatur. Det aktuella djuret var dessutom även infekterat med *Anaplasma phagocytophilum* som orsakar sjukdomen betesfeber. Båda dessa agens är fästingburna och förekommer, än så länge, fram för allt i södra och till viss del i mellersta Sverige.

TEXT BEHZAD MODABBER, LEG VETERINÄR, GÅRD & DJURHÄLSAN

ULRIKA ROCKSTRÖM, LEG VETERINÄR, GÅRD & DJURHÄLSAN

Anamnes

En 11 månader gammal stut observeras vinglig på betet. Vid undersökning påvisas feber och blodfärgad urin. Djuret behandlas med Imidocarb. Nästa morgon hittas stuten död.

Makroskopiska sektionsfynd

Stuten inkommer för obduktion till laboratoriet vid Krutmöllan i Skåne. Ventralt på buken och i ljumskarna observeras ett flertal fästingar (bild 1). Kroppen och inre organ är både lindrigt ikteriska och anemiska. Njurarna är svarta och urinblåsans innehåll är mörkt rödsvartfärgad (bild 2 och 3). Levern är gulorange med en gallblåsa som innehåller en tjock och mörk galla (bild 4). Mjältens snittyta är tydligt framvällande (bild 5). I övrigt påvisas endokardiella blödningar och vattnigt tarminnehåll med parasiter.

Provtagning och analysresultat

Färsk bit av mjälte skickas till SVA för PCR-analys avseende *Babesia* spp (analysen utförs av EVL, Nederländerna) och *Anaplasma phagocytophilum* samt *A. marginale*. Analysresultatet blir positivt för både *Babesia* spp och *A. phagocytophilum*.

Diagnos

Sommarsjuka (babesios) och betesfeber (anaplasmos)

Diskussion

Babesios är en vanlig obduktionsdiagnos hos nötkreatur i framförallt södra Sverige under fästingsäsongen. Det föreligger en omvänd åldersresistens, vilket innebär att sjukdom är ovanlig hos yngre djur. En hög nivå av flockimmunitet utvecklas i endemiska områden. Av dessa anledningar ses sjukdomen mest hos nötkreatur äldre än 6 månader, särskilt om de har införts från fästingfria områden eller finns i områden med kraftigt fluktuerande fästingpopulationer.

Den kliniska bilden hos det aktuella djuret med vinglighet, feber och blodfärgad urin stämmer väl överens med de symtom som normalt ses vid infektion med *B. divergens*. Även de makroskopiska sektionsfynden är typiska för diagnosen. Parasiten är en intraerytrocytär protozo som orsakar en intravaskulär hemolys, vilket resulterar i en frisättning av hemoglobin i blodet (hemoglobinemi). Detta kan leda till hemoglobinuri som ger en mörkt röd/svart urin och hemoglobinnefros som ses i form av svarta njurar.

Babesios har många olika namn, såsom sommarsjuka, piroplasmos, blodhalning och blodpinkning. Sjukdomen förekom-

Bild 1. Ett flertal fästingar observeras i ljumskarna, vilket är den plats som fästingar vanligen väljer.

mer framför allt i fästingrika områden i södra och till viss del i mellersta Sverige.

Betydelsen av saminfektionen med *Anaplasma phagocytophilum* är oklar. Tidigare har bakterien inte ansetts vara en viktig patogen hos nötkreatur i Sverige. Under senare år har bakterien dock fått en ökad uppmärksamhet och misstänks nu av många kunna orsaka en ökad känslighet för andra infektioner. Bakterien sprids också den med fästingar och det är neutrofilerna som infekteras. Infektion är enligt litteraturen associerad med hög feber, nedsatt

allmäntillstånd, förhöjd andningsfrekvens, neutropeni och trombocytopeni. Numera analyseras prover som kommer till SVA via obduktion, med misstanke avseende anaplasma, även för *A. marginale* som till skillnad från *A. phagocytophilum* är en intraerytrocytär bakterie. *A. marginale* har dock ännu inte påträffats i Sverige. →

REFERENSER

- Jubb, Kennedy, and Palmer's, Volume 3; sidan 111, 119 och 178
- SVA:s webbplats

Bild 2. Med hjälp av en spruta visas innehållet i urinblåsan, som är mörkt rödsvartfärgad på grund av hemoglobinuri. Den vita pilen markerar den svarta njuren med hemoglobinnefros, in situ.

Bild 3. Bilden visar den på grund av hemoglobinuri mörkt rödsvarta urinen i urinblåsan samt njurarna som är svarta i cortex (hemoglobinnefros).

Bild 4. På bilden syns den tjocka och mörka gallan som väller fram ur snittet i gallblåsan samt den gulorange färgade leveren.

Bild 5. Framvällande snittyta i mjälten.

COURSE PROGRAMME

Ventilation and Monitoring in Small Animal Anesthesia!

How to assess and control your anesthetized patient's breathing.

DATE AND VENUE:

27-28 of January 2024 at Evidensia Djursjukhuset Malmö, Cypressvägen 11, Malmö.

COURSE CONTENT:

This two-day course will build your confidence in the ventilation and monitoring of small animal patients during general anaesthesia, delivered by two European specialists in Veterinary Anaesthesia who are passionate about teaching. We'll use a mixture of interactive lectures and hands-on practicals to aid your learning and problem-solving around simulated cases.

On Day One, we'll cover case planning, set up of ventilators, baseline setting and monitoring using capnography and spirometry, then take the concepts from lectures into practicals. To wrap up the day, we'll have a Q&A session where you can bring your own case and questions to ask the anaesthesia Specialists.

On Day Two, We'll take a practical approach to monitoring, covering ECGs, arterial blood pressure, and blood gas assessment, with more practical and case-based sessions.

COURSE FEE:

9.500:- SEK + VAT for 2 days of theoretical and practical training, coffee breaks, lunches, a course dinner on the 27th, course material and a certificate of attendance.

RECOMMENDED ACCOMODATION:

- Elite Hotel Savoy, Norra Vallgatan 62, 211 22 Malmö.
Evidensia employees should book through Egencia.

REGISTRATION:

At the latest 15 days before the course starts at

www.ivcevidensiaacademy.com/se

For more info or if you have questions, contact **academy.**

sweden@evidensia.se

Registration is binding.

GE Healthcare

SPEAKER:

Toby Trimble

BVM BVS, BVMedSci, MVM, PgCert, DipECVAA, MRCVS EBVS® and RCVS Specialist in Veterinary Anaesthesia and Analgesia. Assistant Prof. of Anaesthesia and Analgesia at the University of Nottingham School of Vet Med and Science.

SPEAKER:

Vanessa Bettembourg

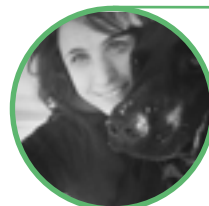
Cand.med.vet. DipECVAA, EBVS® European Specialist in Veterinary Anaesthesia and Analgesia. Veterinary anaesthesiologist and ECVAA Program Director at Södra Djursjukhuset. PhD student in laboratory animal anaesthesia at SLU.

SPEAKER:

Mikael Golicz

DVM, PhD in anesthesiology. University teacher in anesthesiology for 5 years. Works at Evidensia Djursjukhuset Göteborg and is responsible for anesthesia in Evidensia Sweden. Teaches our vet assistants in anesthesia since many years.

SPEAKER:

Claire Nicol

DVM, Swedish Spec. in dogs and cats. Internship in ECC at Wash. State. Post-grad Cert in Veterinary Anaesthesia and Analgesia at Edinburgh University. Internship in Anaesthesia at Evidensia Södran Animal Hospital. Resident in ECVAA.

Vilken är din diagnos?

Epizootologi

En mjölkproducent ringer då han har haft flera fall av svag- och dödfödda kalvar senaste tiden, där några även har haft missbildningar. Dessutom har det varit problem med kastningar och omlöpningar. Detta fiktiva fall är sammanställt av Jonas Johansson Wensman vid Avdelningen för epidemiologi och sjukdomskontroll, SVA.

Anamnes:

Besättningen är medelstor med 80 mjölkkor och egen rekrytering. Den senaste månaden har korna och kvigorna som har kalvat in fått svag- eller dödfödda kalvar, varav några

har haft missbildningar. Det har också varit problem med kastningar och omlöpningar. Djurägaren har inte köpt in några djur det senaste året, men har en klövverkare som kommer på regelbundna besök. Det senaste besöket var för cirka sex månader sedan.

Fråga:

Vad misstänker du kan vara orsaken till reproduktionsproblemen? Hur agerar du?

**SVARET HITTAR DU PÅ
SIDA 44-45**

FOTO: STOCKADOB.COM

ELÄINLÄÄKÄRI PÄIVÄT

Finnish Veterinary Congress 22.-24.11.2023

HELSINKI, FINLAND

A three-day scientific program includes lectures in the general, business and working life, scientific, food and environmental hygiene, meat inspection, veterinary inspector's, production animal, small animal and horse sessions. In addition to the lectures, there will be a commercial exhibition representing fields of medicine, health care, instruments and pharmacology as well as a scientific poster exhibition.

Invited international speakers:

Wednesday 22.11.2023

Managing Veterinary Enterprise
DVM, JD **Charlotte A. Lacroix**, Veterinary Business Advisors Inc, USA

Wednesday 22.11.2023 and Thursday 23.11.2023

Equine Ophthalmology
DVM, PhD, DipACVO **Michala de Linde Henriksen**, Colorado State University

Thursday 23.11.2023

Evidence-based Production Animal Medicine
Regional Technical Service Manager in Europe & CIS **David Llopart Vidal**, HIPRA

Thursday 23.11.2023 and Friday 24.11.2023

Small Animal Reproduction
Professor, DipECAR, PhD, DVM **Sandra Goericke-Pesch**,
TiHo Hannover, Germany

Friday 24.11.2023

Equine Dermatology
DVM, PhD, DipECEIM Dr **Robin van den Boom**,
Utrecht University, The Netherlands

www.elainlaakaripaivat.fi/en

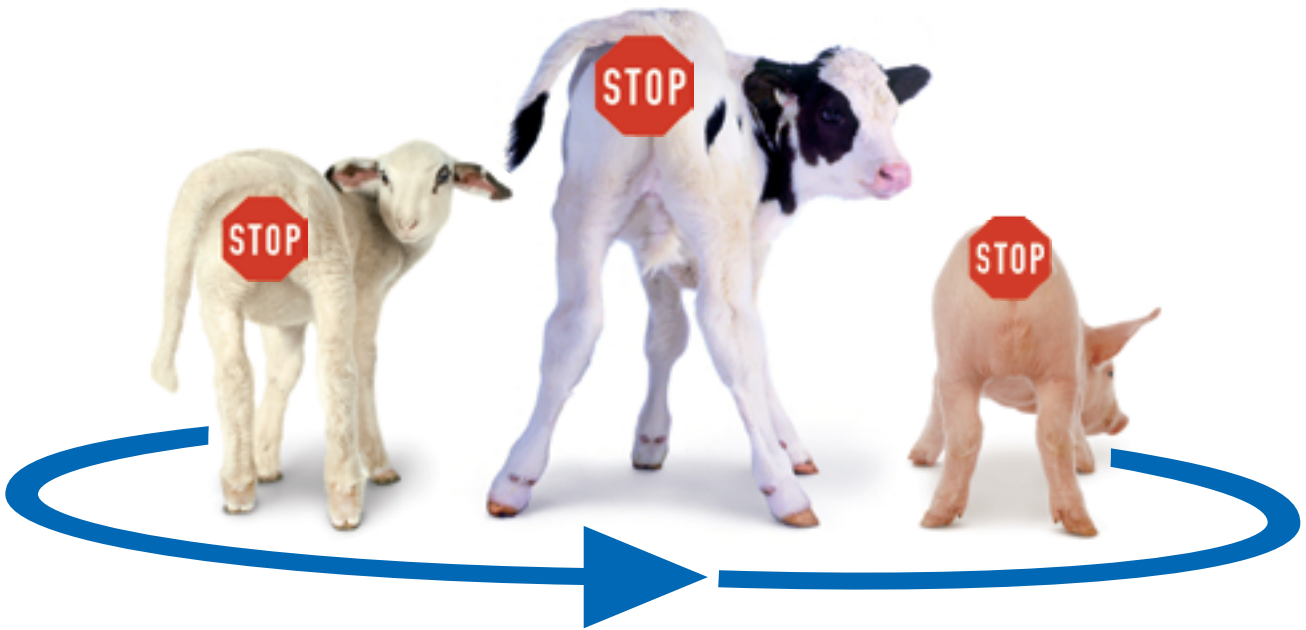

THE FINNISH VETERINARY ASSOCIATION
SOCIETAS VETERINARIORUM FINLANDIAE

Baycoxine® vet.

toltrazuril

SKYDDA DEM MOT KOCCIDIOS - med **originalet** toltrazuril

- Baycoxine® vet. förebygger kliniska tecken på koccidiosis hos lamm, späddgris och kalvar (från både mjölk- och nötköttsproduktion).
- En p.o. behandling räcker för metafylaktisk behandling!
- Doseringspumpar som underlättar administrationen av Baycoxine® vet. kan beställas på apoteket

Baycoxine® vet. (toltrazuril) Oral suspension till nöt, svin och får. **Receptbelagt. Farmakoterapeutisk grupp:** Medel mot protozoer, triaziner (QP51AJ01). **Indikationer:** Nöt: Förebyggande av kliniska tecken på koccidiosis samt reduktion av koccidiossmitta hos kalvar på gårdar med känd historik av koccidiosis orsakad av *Eimeria bovis* eller *Eimeria zuernii*. Svin: Förebyggande av kliniska tecken på koccidiosis hos späddgris (3-5 dagar gamla) på gårdar med känd historik av koccidios orsakad av *Cystoisospora suis*. Får: Förebyggande av kliniska tecken på koccidiosis samt minskning av koccidiossmitta hos lamm på gårdar med känd historik av koccidios orsakad av *Eimeria crandallis* och *Eimeria ovinoidalis*. **Kontraindikationer:** Använd inte vid överkänslighet mot den aktiva substansen eller mot något av hjälpämnen. **Försiktighetsåtgärder:** Personer som är överkänsliga för aktiv substans eller mot hjälpämne(n) ska undvika kontakt med läkemedlet. Undvik hud- och ögonkontakt med produkten. Vid oavsiktlig exponering på hud eller i ögon, tvätta omedelbart med vatten. Undvik att äta, dricka eller röka när du använder produkten. Toltrazurils huvudmetabolit, toltrazurilsulfon (ponazuril), har visats vara både mycket stabil (halveringstid ca. 1 år) och mobil i jord och ha skadlig inverkan på växtligheten inklusive grödor. Se även SPC avsnitt 4.5 för begränsningar för användningen. **Dräktighet och laktation:** Ej relevant. **Biverkningar:** Inga kända. **Dosering:** Till oral användning. Alla arter: Den färdiga orala suspensionen måste omskakas i 20 sekunder före användning. Alla djur inom samma besättning bör behandlas. För att uppnå maximal nytta, bör djuren behandlas före förväntat utbrott av kliniska tecken, d.v.s. i prepatensperioden. För att säkerställa administrering av korrekt dos bör kroppsvikt bestämmas så noggrant som möjligt. Använd inte till kalvar i mjölkproducerande besättningar med en kroppsvikt som överstiger 80 kg. Använd inte till dikalvar eller kalvar i nötköttsproduktion med en kroppsvikt som överstiger 150 kg. Nöt: Varje djur ska behandlas med en oral engångsdos på 15 mg toltrazuril/kg kroppsvikt, motsvarande 3,0 ml oral suspension per 10 kg kroppsvikt. För behandling av en grupp djur av samma ras och lika eller närliggande i ålder, ska dosen bestämmas utifrån det tyngsta djuret i gruppen. Svin: Varje gris som ska behandlas under 3:e-5:e levnadsdygnet, ges en oral engångsdos på 20 mg toltrazuril/kg kroppsvikt, vilket motsvarar 0,4 ml oral suspension per kg kroppsvikt. Eftersom behandling av späddgris sker individuellt och med små volymer, rekommenderas att en doseringspumpa med en noggrannhet på 0,1 ml används. Får: Varje djur ska behandlas med en oral engångsdos på 20 mg toltrazuril/kg kroppsvikt, motsvarande 0,4 ml oral suspension per kg kroppsvikt. Om djuren behandlas kollektivt istället för individuellt, skall de grupperas enligt kroppsvikt och doseras därefter, för att undvika under- eller överdosering. **Karenstider:** Nöt: Kött och slaktbiprodukter: 63 dygn. Mjölk: Ej godkänt för användning till lakterande djur som producerar mjölk för humankonsumtion. Svin: Kött och slaktbiprodukter: 77 dygn. Får: Kött och slaktbiprodukter: 42 dygn. Mjölk: Ej godkänt för användning till lakterande djur som producerar mjölk för humankonsumtion. **Senaste översyn av produktresumén:** 2021-12-17. **Innehavare av godkännande för försäljning:** Bayer Animal Health GmbH, D-51368 Leverkusen, Tyskland. **Säljs av:** Elanco Denmark ApS, Lautrupvang 12, 2750 Ballerup, Danmark. **För ytterligare information:** www.fass.se. SEMIE1221

VETERINÄRMÖTET 2023

Sveriges Veterinärförbunds årliga event kallas för Veterinärmötet och är en mötesplats för veterinärkåren som en fortbildningsmöjlighet och ett forum för aktuella frågor inom svensk veterinärmedicin.

FREDAG, 20 OKT KL 08:30-18:15

Häst

Diagnostik: do's and don'ts - en guide som fungerar i praktiken

- Hantera prover och använd mikroskopet på bästa sätt
- Hematologi hos häst
- Hur man får ut maximal information från klinikens hematologi instrument
- Inflammations-diagnostik
- Bedömning av bukvätska och synovia - så här gör du
- Lurad av ett provsvar - undvik fel i laboratoriediagnostiken
- Diagnostik och monitoriering vid ekvint metabolt syndrom

Husdjur

Läkemedel till produktionsdjur, transitionsperiodens sjukdomar

- Nötkreatur, inflammation och non-steroidal antiinflammatorisk drugs
- Transitionen och reproduktionen
- Anestesi och analgesi av våra husdjur
- Rest- och bristsituationer för läkemedel: Så arbetar Läkemedelsv. med restanmälningar.
- Läkemedelsförsörjning, rester och licenser till lantbrukets djur
- Friskere geiter
- Val av läkemedel till små idisslare
- Klinisk hantering av dräktighets-toxikos och hypocalcemi hos tackor

Veterinär folkhälsa

Kemikalier, antibiotika och dess effekter

- ReAct - Ett internationellt nätverk för ökat engagemang och handling mot antibiotikaresistens
- Axfoundations arbete med antibiotikakriterier för dagligvaruhandeln och vikten av ett internationellt samarbete i frågor kring antibiotikaresistens
- Svensk grisproduktion, för svensk livsmedelsberedskap
- Hur endokrinstörande ämnen kan påverka fruktsamheten (och den tidiga utvecklingen)
- Katters exponering för högfaluorerande ämnen genom inomhusmiljön

Djur i forskning

Tillsyn och forskning i olika miljöer

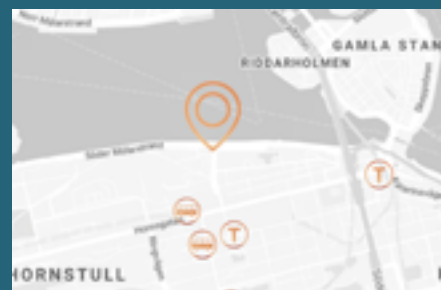
- Djurskyddslagstiftning med fokus på djurförsök och ickekonventionella djurslag
- Djurskyddskontroll av djur i forskning
- Höns - ett annorlunda försöksdjur
- Vilda däggdjur i forskning
- Sveriges mest vanliga och minst traditionella (?) försöksdjur
- Grisar i försök - erfarenheter från fält- och experimentella studier

Smådjur

Onkologi (föreläsning på svenska)

- Introduction and hallmarks of cancer
- Signs of cancer and staging
- Paraneoplastic syndrome
- Overview of cancer treatments in veterinary oncology
- Surgical oncology
- Skin tumors
- Understanding the PAD and cytology reports in the cancer patient

HITTA HIT:

Münchenbryggeriet
Torkel Knutssongatan 2
118 25 Stockholm

20 - 21 OKT
MÜNCHENBRYGGERIET,
STOCKHOLM

LÖRDAG, 21 OKT KL 08:00-16:45

Häst

Diagnostik: do's and don'ts - en guide som fungerar i praktiken

- Patologi, obduktion, provtagning i fält
- Infektiösa hästsjukdomar
- Molekylär och serologisk diagnostik hos häst
- Klinisk bakteriologisk diagnostik hos häst
- Diagnostik av muskelsjukdomar - mer än bara ett CK värde?
- Objektiv rörelseanalys vid ortopedisk diagnostik

Husdjur

Läkemedel till produktionsdjur, transitionsperiodens sjukdomar

- Ketos och hypokalcemi hos dagens mjölkkor - förstå, förebygg och behandla
- Mjölkkornas utfodring vid sintid och början på laktation. När du börjar snegla åt foderbordet, finns orsaken där?
- Vad gör jag nu? - ovanliga juverpatogener på provsvaret
- Mätning av råmjölkskvalité med Brix refraktometer - användbarhet inom grisproduktionen
- Hälsa under sintiden är relaterat till hälsa under transitionsperioden hos mjölkkor
- Undvik smitta vid kalvning
- Hållbara djur - Arlas ambition

Smådjur

Onkologi (föreläsning på svenska)

- Radiation oncology including follow up and radioiodine treatment
- Oral tumors in dogs and cats
- Malignant lymphoma dog + cat
- Osteosarcoma
- Malignant melanoma and immunotherapy
- Mammary Tumors in dogs and cats
- Cancer pain and nutrition

MISSA INTE:

Fredagen avslutas med AW, buffé och mingel bland utställarna!

Veterinärer och veterinärstudenter:

Ta chansen att gå på endast after worken och mingla.

LÄS MER & LADDA NED
HELA PROGRAMMET:

Studenternas roll i ackrediteringsarbetet

I Svensk Veterinärtidning nummer 6/2023 låg fokus på veterinärutbildningen och den ackreditering som väntar utbildningen enligt kvalitetssäkringssystemet ESEVT. Matilda Ekholm och Sam Grietze är veterinärstudenter vid SLU och deltar i arbetsgruppen som leder arbetet med ackrediteringsprocessen. Här berättar de om sitt arbete.

BERÄTTAT FÖR MATS JANSON

– I början av projektet ombads vi läsa igenom den standard EAEVE har satt för ackrediteringen och efter det både göra en bedömning på egen hand och fråga våra medstudenter om deras åsikt för att tidigt kunna fånga upp de områden som vi studenter är i kontakt med som eventuellt inte håller EAEVE:s standard. Vi formulerade utefter detta en lista på krav som vi inte ansåg uppfylldes då samt bristområden att jobba med.

Vad stod det på listan?

– I listan ingick bland annat att alla studenter ska ha tillgång till Wi-Fi utan hinder för utbildningen i form av exempelvis dålig uppkoppling, att lokalerna och inlärningsmomenten ska ha utrymme för alla studenter och en ökad tydlighet med vilka tentamina som är så kallade "stoppentor".

– Generella bristområden innefattade problem med feedback och pålitlighet främst vid digitala tentamen samt bristfälliga resurser för studenterna gällande karriärvägledning och stöttning vid psykisk ohälsa. Dessa punkter är något vi i arbetsgruppen kontinuerligt ser över för att se om de kan åtgärdas eller förbättras – även utöver minimistandarden EAEVE sätter, men självklart med målet att uppfylla de kraven. Många av dessa problem är sådana som SLU redan jobbat för att lösa innan vi lyft dem, eller var medvetna om och arbetar fram en plan för.

Finns det några exempel på det?

– Exempelvis pågår ett arbete för att utöka nätverkets kapacitet på Campus Ultuna. Oron kring lokaler och inlärningsmoment som exempelvis dissektioner verkar främst vara relaterade till det kommande utökningsprojektet, något som den projektgruppen aktivt arbetar för att lösa.

– Utöver de problemen vi lyfte med arbetsgruppen gav vi också studenternas input på ett par problem som arbetsgruppen har lyft, bland annat gällande låg

svarsfrekvens på kursutvärderingar, vad vi tror att problemet beror på och hur man kan lösa det.

Hur har er roll i ackrediteringsprocessen sett ut sedan dess?

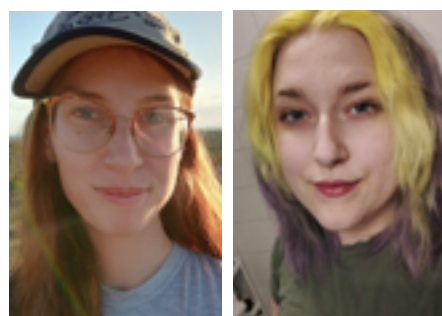
– Vi fungerar just nu som länk mellan arbetsgruppen och studenterna. Vi hjälper arbetsgruppen genom att svara på frågor där vi studenter har den bästa inblicken i utbildningen. Detta kan gälla exempelvis att beskriva vilka studentresurser som finns och hur de fungerar i praktiken. I den mån vi har möjlighet försöker vi sitta med på alla arbetsgruppens möten och vi hjälper då löpande till med att fånga upp eventuella diskrepanser eller problemområden

"Vi hjälper arbetsgruppen genom att svara på frågor där vi studenter har den bästa inblicken i utbildningen."

att fokusera på inför inspektionen samt för vidare frågor om ackrediteringen som inkommit till oss från studenthåll.

Hur håller ni de andra studenterna uppdaterade?

– Vi rapporterar från varje möte till studentföreningen VMF:s Utbildningsutskott och på så sätt även indirekt till VMF:s styrelse. Utöver detta har vi en mejladress genom vilken enskilda studenter kan kontakta oss för information och frågor kring ackrediteringen. Vi försöker se till att via denna även informera alla studenter om processen med någorlunda jämna mellanrum. Framöver är det vi som kommer se till att vi har studentrepresentanter närvarande under inspektionen.

Matilda Ekholm.

Sam Grietze.

Vilken är er känsla inför inspektionen i mars 2024?

– Inspektionen diskuteras med jämna mellanrum tillsammans med arbetsgruppen, men förberedelserna inför den kommer troligtvis intensifieras för vår del under hösten. Vi är trygga med arbetsgruppen som jobbar hårt med att identifiera och lösa svaga punkter på utbildningen och är väldigt glada åt att studentrepresentationen ses som en viktig del av den kommande inspektionen. Det bästa vi kan göra då kommer vara att visa upp en sanningsenlig bild av utbildningen.

Vilken är er känsla inför expansionen från och med nästa läsår?

– Vi arbetar inte direkt med utökningsprojektet utan det sköts av andra studentrepresentanter, men utökningen av veterinär- och djursjukskötutbildningen är såklart ett återkommande diskussionsämne bland oss studenter generellt. Vi tror att mycket positivt kan komma ur projektet – bland annat har ramschemat för veterinärprogrammet fått en ny utformning där studenternas åsikter aktivt har efterfrågats och verkligen tagits i beaktande. Samtidigt är projektet inte utan sina utmaningar, och det återstår att se i vilken mån SLU kommer ha möjlighet att lösa dessa under den kommande hösten. ■

**ANSÖK SENAST
25 SEP 2023**

SVF:s smådjurssektion utlyser resebidraget 2023

Du som är legitimerad veterinär och medlem i Sveriges Veterinärförbunds smådjurssektion är varmt välkommen att söka smådjurssektionens resebidrag om 20 000 kronor.

Om resebidraget

Bidraget är på totalt 20 000 kronor och delas ut årligen till en eller flera sökande.

Du som söker ska:

- vara medlem i smådjurssektionen,
- söka stipendiet för att åka på kongress, kurs eller annan resa i utbildningssyfte. Resan kan ske inom Sverige eller utomlands
- motivera i din ansökan hur inhämtad kunskap är till gagn för svenska kollegor och hur kunskapen ska kommuniceras,
- presentera den inhämtade kunskapen för övriga veterinärer i en artikel i Svensk Veterinärtidning samt kort även vid smådjurssektionens årliga medlemmöte i samband med Veterinärkongressen.
- Stipendiet betalas ut efter genomförd resa.

Ansökan

Ansökan på max två A4-sidor ska innehålla information om sökande (arbetsplats och kortfattad arbetslivserfarenhet), information om den planerade resan inklusive översiktlig resplan, budget och motivering enligt ovan.

Ansökan om bidrag ska innehålla:

- Sökandes namn, födelsedatum, telefon, e-postadress, anställning och arbetsplats.
- En kort presentation av den sökandes professionella kompetens med relevans för bidraget.
- Sökandes CV (totalt max två A4-sidor med textfont minst 11 pt).
- All motivering och alla handlingar som den sökande önskar återropa.
- Ansökan ska utöver ovan angivna uppgifter innehålla uppgifter om resmål, syfte, motivering, kostnadsspecifikation av det ansökan avser.
- Ansökan ska vara underskriven av den sökande. Bifoga eventuell tillstyrkan av handledare/chef eller liknande.

Ansökningstid och adressuppgifter

Ansökan samt bilagor och inskannat original med underskrifter ska ha kommit Sveriges Veterinärförbunds smådjurssektion tillhanda via e-post till smadjur@svf.se senast den 25 september 2023 för att ha chans att få stipendiet för 2023 (resan skall genomföras senast under år 2024).

Välkommen till SVF:s smådjurssektionens medlemmöte 2023

När: fredag 20 oktober, kl. 12.30-13.00

Var: Münchenbryggeriet i Stockholm. Mötet hålls i samband med Veterinärkongressen 2023, i anslutning till smådjursprogrammet.

Anmälan och eventuella motioner sker via e-post till smadjur@svf.se senast 6 oktober, därefter skickas agenda, verksamhetsberättelse och verksamhetsplan ut till de anmälda. Man kan även anmäla sig på plats när mötet börjar men då har man begränsad möjlighet att ta del av dokumenten.

Varmt välkomna önskar smådjurssektionens styrelse!

Som veterinär är man skyldig att omedelbart anmäla till Jordbruksverket vid klinisk misstanke om BVD.

SVARET

Vilken är din diagnos?

Epizootologi

Baserat på anamnesen med omfattande reproduktionsproblem bör bovin virusdiarré (BVD) misstänkas, även om det finns flera andra möjliga diagnoser. Sverige är sedan 2022 officiellt fritt från BVD enligt EU-förordningen 2021/620 och BVD är en förtecknad sjukdom enligt Jordbruksverkets föreskrifter om biosäkerhetsåtgärder samt anmälan och övervakning av djursjukdomar och smittämnen (SJVFS 2021/10; K12), vilket innebär att du som veterinär är skyldig att omedelbart anmäla vid klinisk misstanke till Jordbruksverket. En möjlig introduktion av BVD i detta fiktiva fall är via klövverkaren och en otillräckligt rengjord verkstol, men andra smittvägar går inte att utesluta.

Bovin virusdiarré (BVD)

Bovin virusdiarré (BVD) orsakas av bovin virusdiarrévirus (BVDV) som hör till virusläktet *Pestivirus* och virusfamiljen *Flaviviridae*. Det finns två typer av BVDV, typ 1 och 2, där endast typ 1 har påvisats i Sverige. Numera klassas BVDV-1 till virusarten *Pestivirus bovis* och BVDV-2 till virusarten *Pestivirus tauri*. Nötkreatur är den primära värden för BVDV, men de flesta klövbärande djur är sannolikt mottagliga för viruset och sjukdomen. BVD är en sjukdom som orsakar stora djurväl-färdsproblem och ekonomiska förluster i nötkreatursbesättningar världen över. Trots namnet innebär sjukdomen främst reproduktionsproblem som omlöpningar, kastningar, missbildningar och svag- och dödfödda kalvar. Försämrade kalvhälsa

med diarré och hosta kan emellertid också ses. Anledningen till reproduktionsproblemen är att viruset passerar placenta och infekterar fostret. Olika symtombilder ses beroende på när under dräktigheten ett moderdjur infekteras. Före implantationen resulterar infektion i att embryot dör vilket ses som omlöpningar, medan infektion efter implantationen leder till kastningar, mumifierade foster och missbildningar. Om ett dräktigt djur infekteras mellan dag 40 och dag 125 under dräktigheten (mellan implantationen och fjärde dräktighetsmånaden) finns det även förutsättning för att kalven föds persistent infekterad (PI), eftersom kalvens immunsystem inte ser viruset som kroppsfrämmande och därmed inte utvecklar ett försvar emot det. PI-kalvar föds därför utan antikroppar mot

BVDV men utsöndrar stora mängder av viruset under hela livet. Därmed är PI-djur den främsta källan till fortsatt smittspridning inom besättningen och mellan besättningar. De flesta PI-kalvar föds små och svaga. En del kan dock se normala ut vid födseln men oftast slås de ut i förtid. Infektion senare under dräktigheten (dag 125 – 180) leder till missbildningar. Virusets orsakar även en kraftig nedsättning av immunförsvaret vilket kan leda till sekundära infektioner och nedsatt kalvhälsa. Även om PI-djur är den viktigaste smittkällan kan indirekt smittspridning också ske, till exempel via injektioner och semin. Akut BVDV-infektion är oftast lindrig och kan gå oupptäckt eller vara subklinisk. Behandling är oftast inte aktuell. Vanligen bildar smittade djur (med undantag av PI-djur, se ovan) antikroppar och får livslång immunitet, vilket gör att antikroppstester är mycket användbara i övervakningen. Det är därför inte heller aktuellt med vaccination.

Det framgångsrika BVD-programmet

I och med sjukdomens allvarliga påverkan på djurhälsa och produktion med höga kostnader som följd initierade dåvarande Svensk mjölk ett frivilligt kontrollprogram 1993 med målet att utrota BVD. I juni 2001 omvandlades det frivilliga kontrollprogrammet till ett obligatoriskt program där samtliga nötkreatursbesättningar testades regelbundet. Programmet baserades på 1) biosäkerhet, för att motverka introduktion av smitta till fria besättningar, 2) utslagning av PI-djur i infekterade besättningar för att minska cirkulationen av virus, och 3) kontinuerlig övervakning av fria besättningar för att tidigt upptäcka återinfektion. För detta genomfördes omfattande provtagning på individuell nivå (blodprover) och besättningsnivå

(mjölkprover). Programmet var mycket framgångsrikt och den sista besättningen som nyinfekterades var 2011 och det sista viruspositiva djuret föddes 2012. Sverige har därför ansetts vara fritt från BVD sedan 2014 och förra året, 2022, har Sverige officiellt friförklarats från sjukdomen. Det obligatoriska kontrollprogrammet har därför avslutats.

Nuvarande BVD-övervakning

Den nuvarande BVD-övervakningen syftar till att demonstrera sjukdomsfrihet och besättningarna kategoriseras i olika riskklasser beroende på antalet kontakter med andra besättningar vid livdjurshandel under den föregående 12-månadersperioden. Högriskbesättningar provtas två gånger per år, mediumriskbesättningar analyseras en gång per år och ett slumpmässigt antal lågriskbesättningar provtas till dess att det totala antalet prover som krävs för att demonstrera sjukdomsfrihet har uppnåtts. I mjölkbesättningar används tankmjölkprover i anslutning till provmjölkning. I köttbesättningar genomförs provtagning i samband med slakt. Samtliga prover analyseras för förekomst av antikroppar mot BVDV. Under 2022 analyserades 1 716 tankmjölkprover och 5 311 serumprover. Inga nyinfekterade besättningar påvisades.

I tillägg till den aktiva övervakningen genomförs en passiv övervakning i form av kliniskt misstänkta fall. Under 2022 rapporterades inga misstänkta fall. Under första halvåret 2023 rapporterades två misstänkta fall av BVD i besättningar där missbildade kalvar har fötts. Samtliga var negativa med avseende på BVDV.

Närbesläktade pestivirus hos idisslare

Ett närbesläktat virus (*Pestivirus ovis*) infekterar får och get och orsakar Border disease (BD) med liknande symtombild

som för BVD hos nötkreatur. De fall av BD-liknande sjukdom som tidigare rapporterades i Sverige och Norge orsakades dock av BVDV som spillde över från infekterade nötkreatur och sjukdomen försvann i samband med att BVD bekämpades.

Serologiska undersökningar av ren har påvisat antikroppar mot ett virus som mest verkar likna *Pestivirus ovis*. Hittills har endast ett pestivirus hos ren karaktäriserats och det påvisades hos en ren i ett tyskt zoo. Det är ännu oklart vilka kliniska symtom som pestivirus orsakar hos ren.

FRÅGAN HITTAR DU PÅ SIDA 38 ■

LÄS MER

Surveillance of infectious diseases in animals and humans in Sweden 2022, National Veterinary Institute (SVA), Uppsala, Sweden. SVA:s rapportserie 89 1654-7098

MD Fray, DJ Paton och S Alenius (2000). The effects of bovine viral diarrhoea virus on cattle reproduction in relation to disease control. *Animal Reproduction Science* 60-61, 615 – 627.

K Ståhl och S Alenius (2012). BVDV control and eradication in Europe – an update. *Japanese Journal of Veterinary Research* 60 (Supplement), S31 – 39.

M Tryland, CG Das Neves, J Klein, T Mørk, M Hautaniemi och JJ Wensman (2018). Viral infections and diseases. Kapitel i *Reindeer and Caribou*, redaktörer M Tryland och SJ Kutz. CRC Press.

RÖNTGEN ÄR VÅRT LIV

Medivet är Er trygga partner med 19 år i branschen.
Vi hjälper er med ny utrustning, men även er gamla trotjänare kan vi ta hand om.
Vi har allt ni kan tänka er. Veterinär Röntgen med kringutrustning är det enda vi sysslar med.
Apparater, datorer, mjukvaror & applikationer, molnlösningar, verktyg och tillbehör.
Men mest av allt - En bra Service & Support och ett engagemang utöver.

Tveka inte att höra med oss, oavsett behov!

Tel: 0431 244 00
info@medivet.se
www.medivet.se

DEBATT:

Om möss, och människor som fångar dem

Jagar du möss lagligt? Och innebär lagligt också bra djurskydd? Författarna vill påtala en del brister i kunskap om fällfångst i allmänhet och förbättringsbehov av regelverket rörande fångstredskap för möss i synnerhet.

TEXT: **ERIK ÅGREN**, VILTSEKTIONEN SVA, **JOHAN LINDSJÖ**, NATIONELLT CENTRUM FÖR DJURVÄLFÄRD & INSTITUTIONEN FÖR HUSDJURENS MILJÖ OCH HÄLSA, SLU, **PETTER KJELLANDER**, SLU GRIMSÖ, **ULRIKA ALM BERGVALL**, SLU GRIMSÖ

MÖSS I HUS och andra byggnader fångas vanligen med olika fångstredskap, i vardagligt tal "fällor". Vi vill uppmärksamma att den vanliga slagfällan för mus ofta innebär ett onödigt lidande, då många typer av de fällor som säljs leder till ett ineffektivt och utdraget dödsförlopp. Även levandefångst av mus kan medföra ett onödigt lidande, då musen riskerar att dö av stress i fällan.

Vi (EÅ, PK och UAB) har haft uppdrag från Naturvårdsverket att genomföra det praktiska test som ingår i Naturvårdsverkets föreskrifter om typgodkännande av fångstredskap (NFS 2013:13). Test görs för att beskriva hur väl ett fångstredskap fungerar, hur selektivt det fångar, och hur djurskydd och användarsäkerhet uppfylls. Våra erfarenheter från dessa test föranleder oss att lyfta behov och förslag om förbättringar, både rörande fällkonstruktioner och regelverket runt typgodkännande.

Den klassiska slagfällan för mus är typgodkänd sedan 1987 med Naturvårdsverkets beteckning S8. Dessa öppna typer av slagfällor är utformade för att slagmekanismen ska träffa nacken så att musen dör direkt. Men, de tester som genomförts på nya varianter av dessa slagfällor visar att mössen inte dör direkt. Vid "korrekt" träff på nacken så bryts nackkotorna inte av, vilket har verifierats genom röntgen och obduktion. Musen kläms fast men är vid medvetande och kvävs långsamt till döds.

FÄLLFÅNGST ÄR JAKT och jakt ska bedrivas så att viltet inte utsätts för onödigt lidande, enligt jaktlagen (1987:259), 27 §. Noterbart är att föreskrifterna NFS 2013:13 tillåter att det får gå upp till 45 sekunder från att fällan slår igen tills musen blir medvetslös, vilket sedan ska oåterkalleligt följas av död hos djuret. Som jämförelse ska gnagare som hålls av människan vid avlivning med slag mot huvudet utsättas för ett enda slag som utförs "med sådan kraft och precision att det medför omedel-

FOTO: OSKAR NILSSON

Exempel på så kallad felfångst, när en slagfälla har träffat fel del av kroppen, vilket därmed medför onödigt lidande. Enda sättet att minimera lidandet vid felfångst är att fällan övervakas kontinuerligt så att en felfångad mus kan avlivas direkt efter fångst.

FOTO: ERIK ÅGREN

En av få kommersiella dödande musfällor som är konstruerad för att slaget ska träffa huvudet och därmed orsakar direkt medvetslöshet följt av död. Denna detalj medför bättre djurskydd vid användande av dödande fångstredskap.

bar medvetslöshet och död", enligt Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd om slakt och annan avlivning av djur (SJVFS 2019:8), kap. 9, 8 §. Att strypa, kväva, eller hänga ett djur till döds finns inte med som tillåten metod för möss som faller under djurskyddslagstiftningen, något som alltså vilda möss kan utsättas för i slagfällor.

Det finns slagfällor för smågnagare som ger omedelbar medvetslöshet och död. Det är därför rimligt att ställa krav på omedelbar medvetslöshet för att typgodkända slagfällor för möss. Med nuvarande kriterier för tid från slag till medvetslöshet

FOTO: ERIK ÅGREN

Typgodkänt dödande fångstredskap S8, slagfälla för mus. Träff på nacken innebär inte direkt medvetslöshet för musen, utan död genom kvävning.

utsatts många möss för onödigt lidande, det vill säga föreskrifterna harmoniserar dåligt med jaktlagens intentioner.

Föreskrifterna medger idag typgodkännande om 80 procent av testdjuren dör på korrekt sätt. Nuvarande regelverk accepterar alltså att 1 av 6 fångster misslyckas. Typgodkända fållor kan alltså medföra onödigt lidande för många djur. Här anser vi att det bör ställas betydligt högre krav på konstruktörer av fållor att utveckla redskap med säkrare funktion och att föreskrifterna ska kräva att 100 procent av test fångsterna blir korrekta, för att en fålla ska bli typgodkänd.

VI KONSTATERAR ATT slagkraften i många slagfällor för möss är för svag och träffpunkten är fel. De enda tillfällen som möss blev medvetslösa och dog direkt av slaget var när slagbygeln träffade exakt på skalltaget mellan öron och ögon, så att kraften träffade det tunna skallbenet och hjärnan. Öppna slagfällor slog också vid flertal tillfällen "fel", så kallad felfångst, då slagbygeln träffade över buk eller ben. Under våra tester avlivades naturligtvis dessa skadade möss omedelbart. Noterbart är att inga av de öppna slagfällor för mus som testats sedan NFS 2013:13 trädde i kraft har blivit typgodkända efter det praktiska testet, men sedan tidigare finns ett femtontal dödande fållor för mus godkända. Troligen skulle flertalet av dessa bli underkända om de testades enligt nuvarande föreskrifter.

Att förbättra djurskyddet vid användning av slagfällor är viktigt. Erfarenheterna från vår testverksamhet visar att en slagfälla behöver vara konstruerad så att en mus lockas och styrs in i fällan så att huvudet ALLTID hamnar rätt och blir träffad av slaget på skalltaget, inte på nacken eller annan kroppsdel. Det finns ett par slagfällor för mus som klarar av detta idag. Ska man skapa eller lansera nya musfällor så är detta ett fullt rimligt krav för att undvika lidande hos det fångade djuret.

Levandefångst av mus kan möjligen ses som ett mer acceptabelt alternativ för en del, i stället för slagfälla. Test av två olika små burfällor som fångar en mus i taget fick båda avbrytas i förtid, då flera möss skadades eller dog under fångsten. En fångad mus kunde dö redan efter fem timmar. Vittningstiden för levandefångst av möss ändrades sedan av Naturvårdsverket från två gånger per dygn till maximalt fem timmar för mus, men vi anser att detta också är för lång tid för att undvika onödigt lidande, då vissa möss uppenbarligen hinner dö av stress med blödande magsår inom denna tidsperiod.

FÖR ANDRA LEVANDEFÅNGSTREDSKAP finns krav på eller rekommendation (allmänt råd) om att ha en larmanordning vid fångst som ger signal till jägaren (fällfångst är per definition jakt) så fort fällan slår igen. Överlag menar vi att larmanordning bör vara obligatoriskt vid levandefångst. Andra möjligheter att förbättra djurväl-färden kan vara att lägga till ett gömsle i dessa fållor, samt ha foder och vatten tillgängligt. Detta behöver undersökas, men är möjliga förbättringspotentialer i samband med typgodkännande. Vi ställer oss frågan om levandefångstredskap för möss i sin nuvarande form över huvud taget bör vara tillåten. När det gäller test av fångstredskap för levandefångst, så bedöms djurväl-färden med nuvarande kriterier i NFS 2013:13 i huvudsak genom gradering av fysiska skador på djuret. För att få en mer komplett bild av djurets välfärd bör även andra välfärds-kriterier vara obligatoriska, såsom beteende och fysiologiska förändringar (exempelvis stress och uttorkning).

VI SER OCKSÅ en bristande konsumentinformation rörande försäljning av fållor för mus och andra gnagare. För många är det inte självklart att det är tillåtet att köpa och äga vilket fångstredskap som helst, men inte nödvändigtvis lagliga att fånga eller döda djur med. I våra vanligaste stora butiks-kedjor och på internet hittar vi många sådana icke typgodkända fångstredskap för smågnagare till försäljning. Märkning eller konsumentinformation om vilka det är lagligt att fånga djur med saknas ofta.

Det är uppenbart för oss att användning av icke typgodkända fållor riskerar att leda till onödigt lidande. Vi menar därför att involverade myndigheter, såsom Naturvårdsverket och Konsumentverket, skyndsamt tar fram förslag på hur användningen av olagliga fållor kan stoppas. Informationskampanjer från försäljare och myndigheter kan bidra till ökat medvetande om detta, men även konsumenterna har eget ansvar att ta reda på vad som gäller vid denna form av jakt.

SAMMANFATTNINGSVIS SER VI behov av ett antal åtgärder och insatser för att förbättra djurskyddet i samband med fällfångst av möss. Vi föreslår följande:

- Revidera föreskrifterna NFS 2013:13 så att dödande redskap för mus ska orsaka direkt medvetslöshet följt av död.
- Öka kraven på godkänd fångstprocent vid test fångster till 100 procent.
- Gör nya test av alla fångstredskap för mus som godkänts av Naturvårdsverket före 2013.
- Om levandefångst av mus ska fortsätta vara tillåten måste vittningstiden minskas drastiskt så att djuren inte stressas så länge att de i vissa fall dör i fällan.
- Utvärdera tidsramar och andra metoder att minska stressen för djuren i levande fångstfällor (skydd, foder).
- Tester av fångstredskap för levande fångst bör, utöver gradering av skador, även omfatta studier av beteende och fysiologiska förändringar.
- Utveckla nya fångstredskap baserat på den kunskap som erhållits genom testverksamheten, för att erhålla bästa möjliga djurskydd.
- Ställ krav på tillverkare och återförsäljare av fållor att märkning av redskap ska göras för att ge tydlig konsumentinformation, så att köparen vet om en fålla är laglig att använda.
- Utred möjligheterna för ett förbud att sälja fångstredskap som inte får användas. ■

FÄLLOR OCH FÅNGSTREDSKAP

Användandet av fållor definieras som jakt, och Jaktförordningen (1987:905) anger i Bilaga 4 att råttor, skogsmöss och sorkar får jagas året runt. För att fånga möss, det vill säga jaga med fångstredskap, måste dock typen av fålla vara typgodkänd av Naturvårdsverket.

Naturvårdsverkets föreskrifter om typgodkännande av fångstredskap (NFS 2013:13), styr hur typgodkännande går till. Det finns fångstredskap både för dödande fångst och levandefångst som godkändes redan innan 2013, men de nya föreskrifterna hade som målsättning att göra hela proceduren med myndighetens typgodkännande mer transparent och tydlig.

Typgodkännande av ett fångstredskap baseras i stort på att fällan fungerar som tänkt och inte orsakar onödigt lidande för fångat djur. Vidare bedöms selektivitet i fångst, det vill säga vilken art som ska fångas och om andra arter riskerar att fångas (bifångst), och även bedömning av säkerhet i hantering av fällan. Praktiskt test ingår som underlag för beslut om typgodkännande, där tolv djur ska fångas i dödande redskap och tjugo djur ska fångas i levandefångstredskap. I nuläget anger föreskrifterna att fångsten ska filmas och sedan ska obduktion av fångade djur göras för att notera eventuella skador som orsakats av fällan eller fångsten.

FOTO: ERIK ÅGREN

Besök på veterinärinstitutets obduktionssal, vilket var mycket intressant att få se för konferensens alla patologer.

RESEBERÄTTELSE

Nordiska viltveterinärer på NWDA-möte

Nordiska sektionen av WDA, Wildlife Disease Association har möte vartannat år, av tradition på en ö någonstans i världsländet som arrangerar evenemanget. NWDA-mötet 22–24 maj 2023, det 26:e i ordningen efter sektionens grundande 1983 och värdar i år var norska Veterinärinstitutet.

TEXT **ERIK ÅGREN**, VILTPATOLOG, AVDELNINGEN FÖR PATOLOGI OCH VILTSJUKDOMAR, SVA.

KONFERENSEN GICK AV stapeln i maj på fästningen Oscarsborg (namngivet 1853 efter kung Oscar I) som ligger på en liten ö mitt i Oslofjorden och bevakar infarten till Oslo. Fästningen är mest känd från när man därifrån sänkte den splittrerna tyska kryssaren Blücher under Tysklands angrepp på Norge 9 maj 1940, vilket gav tid för norska kungahuset, parlamentet och guldreserven att lämna Oslo.

NWDA-konferensen var som vanligt ganska liten då viltspecialister är fåtaliga, 21 deltagare med en stark svensk representation varav nio medarbetare från viltsektionen på SVA. Välkända älgforskaren Margareta Steen från SLU deltog medan viltintresserade Johan Lindsjö från SLU var med på distans. Finland hade en representant, Danmark två, och övriga var från

Norge. Redaktören för WDA:s vetenskapliga tidskrift *Journal of Wildlife Diseases* (JWD), Debra Bourne deltog på mötet för få träffa sektionen.

WDA är baserad i USA, men har flera geografiska sektioner. Den europeiska sektionen EWDA har sina konferenser alternerande år med NWDA, så vi nordbor kan träffa övriga europeiska kollegorna vartannat år. WDA är en familjär och studentvänlig organisation, och inte bara för viltveterinärer utan för alla som arbetar med vilthälsa och viltsjukdomar.

Efter pandemins påtvingade digitala konferenser var det trevligt att träffa gamla och nya viltkollegor. Konferensen inleddes med ett studiebesök på de nybyggda lokalerna på Campus Ås, dit både veterinärhögskolan och veterinärinstitutet

utlokaliserats från Oslo och ligger sida vid sida. Höjdpunkten för oss patologer var förstås att få se obduktionslokalerna, där det var imponerande högt i tak, minst två våningsplan, och ett antal finesser som obduktionsbord med kylning och en avlastningskaj inomhus.

NÄR FÖREDRAGNINGARNA BÖRjade gavs det sedvanliga presentationer med en sammanfattande nationell rapport från varje land, vilka täcker verksamheten och händelser av vikt de senaste två åren. Vi kunde konstatera att länderna har en mycket likartad övervakning om än med lite olika förutsättningar i finansiering och därmed hur stor personalstyrkan är, och i stort samma sjukdomspanorama. Sverige och SVA har här en bra situation, men det

FOTO: ERIK ÅGREN

Veterinærinstituttet i Ås, och grannhuset till vänster är veterinærhøgskolen i Norge, båda helt nybyggda med inflyttning för bara två år sedan.

finns alltid mer man vill och skulle kunna arbeta med. Det svenska programmet för övervakning av hälsa och sjukdomar hos marina däggdjur som finansieras av Havs och vattenmyndigheten är nytt och presenterades av Aleksija Neimanis, med första fyndet av fågelinfluensa hos en tumlare och lite om brucellabakterier hos marina däggdjur. Mötet och det personliga nätverkandet ger möjligheter till informationsutbyte och hitta samverkan i att utreda frågeställningar som flera länder har, bland annat att fortsätta utreda orsaker till rådjursdiarré, eller ta del av prover från olika biobanker eller projekt.

PRESENTATIONER OM ANDRA större händelser och olika forskningsprojekt senaste åren tog upp det utdragna utbrottet av fågelinfluensa som drabbat alla deltagande länder liksom studier på harpest, övervakning av dvärgbandmask och CWD, samt om invasiva arter. Emil Wikström från SVA presenterade sitt doktorandprojekt om afrikansk svinpest. Norska studier på parasiter hos renar (som är semi-domesticerade djur förutom vildrenar i Norge och Finland, men får vara med på viltkonferensen ändå) presenterades liksom SVA:s utveckling av toxikologiska screeningar av mistänkta förgiftnings hos vilda djur, samt uppbyggnad av övervakningsnätverk som det svenska "Vilthälsa in på knuten", inspirerat av ett brittiskt viltövervakningsprogram. Många av dessa mer riktade projekt finansieras i Sverige av Naturvårdsverket.

FOTO: ERIK ÅGREN

Bjørnar Ytrehus, Veterinærinstituttet Norge, presenterar resultaten av den norska viltsjukdomsövervakningen de senaste två åren.

FOTO: ERIK ÅGREN

Jørn Våge, Veterinærinstituttet Norge, överlämnar ordförandeklubban för NWDA till nyvalda ordföranden Anne Sofie Hammer från Köpenhamns universitet.

Gruppfoto på deltagarna på NWDA-mötet 2023 på Oscarsborg, på trappan till det tidigare militära skolhuset, där konferensen hölls.

NORGE HAR EN särskild utmaning i att hantera den smittsamma formen av CWD på deras unika stam av vildrenar i södra delarna av landet. I samarbete med CWD-forskare i Kanada ska experimentella studier med norska isolat göras på norska vildrenar för att komma vidare i förståelsen av denna sjukdom. Samtidigt är det viktigt arbete för både Norge, Sverige och Finland att kunna slå fast att CWD hos äldre älgar är en spontan sjukdom, en atypisk variant av CWD som inte är smittsam på samma sätt som i Nordamerika eller hos norska vildrenar.

NÄR MYCKET ÄR likartat inom Norden så är udda och avvikande fynd också av intresse att fånga upp och diskutera. Fynd av några fall av bovin tuberkulos hos nötkreatur i Norge oroar, då smittkällan inte är identifierad och det finns mycket vilda hjortdjur i landet. Vilda djur anges som ursprung för flertalet utbrott av nya smittor och epizootier, men för vilda djurarter är det lika gärna tamdjur eller ibland människor som kan vara smittkälla. För sårbara viltpopulationer kan smittor vara ett hot av flera, exempelvis drabbas fjällrävar både i Sverige och Norge nu av rävsckabb, men hantering och behandlingar pågår för att minska sjukdomens påverkan på bestånden. Chytridsvamp är ett av få

Oscarsborgs kanoner, som tillsammans med torpeder från fästningen på den lilla ön i Oslofjorden sänkte den tyska kryssaren Blücher den 9 maj 1940.

smittämnen som på egen hand faktiskt har orsakat utrotning av grodarter i världen, så det är ett exempel på smittämne som de nordiska länderna försöker hitta en lämplig övervakning av, och inte bara göra tillfälliga punktinsatser. Redaktören på JWD lyfte i slutet av mötet tanken om tematiska nummer med fokus på geografiska områden, till att börja med om viltsjukdomar i Norden.

OSCARSBORGS FÄSTNING ÄR numera konferenshotell, men vi fick under NWDA-mötet återuppleva att främmande krigsfartyg stävade mot Oslo, fast en majdag 83 år senare. Det var världens största krigsfartyg, amerikanska hangarfartyget USS Gerald R. Ford som passerade fästningens kanoner och torpedhangar, dock på vänligt besök och blev bemött endast av vänliga vinkningar från öns besökare. ■

AVVÄNJNINGSDIARRÉ HOS SMÅGRISAR

Flera behandlingsmöjligheter – MEN BARA ETT VACCIN

COLIPROTEC® F4|F18

Vaccin som
ges p.o.
Smidigt för
både grisen
och dig

Väldoku-
menterad
effekt mot
*E. coli**
F4/F18

Bidrar till
hållbar
användning
av
antibiotika

*Orsakad av enterotoxinbildande F4- och F18-positiva *Escherichia coli*, ETEC.

Coliprotec F4/F18, frystorkat pulver för oral suspension för svin. **Aktiva substanser:** Varje vaccinos innehåller levande icke-patogena, ej försvagade, *Escherichia coli*, respektive O8:K87 (F4ac) 1,3 x 10⁸ - 9,0 x 10⁸ kolonibildande enheter (CFU) och O141:K94 (F18ac) 2,8 x 10⁸ - 3,0 x 10⁹ CFU. **Indikationer:** För aktiv immunisering av svin från 18 dagars ålder mot enterotoxinbildande F4-positiva och F18-positiva *Escherichia coli* för att minska incidensen av måttlig till kraftig avvänjningsdiarré orsakad av *E. coli* (PWD, post weaning diarrhoea) hos infekterade svin och att minska utsöndring i avföringen av enterotoxinbildande F4-positiva och F18-positiva *E. coli* från infekterade svin. **Immunitetens start:** 7 dagar efter vaccinationen. **Immunitetens längd:** 21 dagar efter vaccinationen. **Kontraindikationer:** Inga. **Särskilda varningar:** Det rekommenderas inte att man vaccinerar djur som genomgår antibakteriell behandling som har effekt mot *E. coli*. **Särskilda försiktighetsåtgärder vid användning:** Vaccinera endast friska djur. Vaccinerade svin kan utsöndra vaccinstammarna under minst 14 dagar efter vaccinationen. Skyddsutrustning som består av skyddande engångshandskar och skyddsglasögon ska användas vid hantering av detta läkemedel. Vid oavsiktligt intag, uppsök genast läkare och vid spill på huden, skölj med vatten, uppsök genast läkare och visa bipacksedel eller etiketten. **Biverkningar:** Inga biverkningar har observerats. **Interaktioner:** Information saknas avseende säkerhet och effekt av detta vaccin när det används tillsammans med något annat läkemedel. Beslut ifall detta vaccin ska användas före eller efter något annat läkemedel bör därför tas i varje enskilt fall. **Dos och administreringsätt:** Administrera en oral engångsdos från 18 dagars ålder. Alla material som används vid vaccinets beredning och administrering måste vara fria från rester av antimikrobiella medel, rengöringsmedel eller desinficeringsmedel för att förhindra inaktivering. Injektionsflaska med 50 doser: Bered det frystorkade pulvret genom att tillsätta 10 ml vatten i injektionsflaskan. Skaka ordentligt. Vaccination genom administrering med ingivare: Överför suspensionen till en graderad behållare, blanda med vatten igen till en total volym på 100 ml. Skaka ordentligt och använd inom 4 timmar. Administrera som en oral engångsdos på 2 ml till svin, oavsett kroppsvikt. Vaccination via dricksvattenssystemet: Administrering med skålar/behållare eller via doseringspump. Stäng av tillförseln av dricksvatten under 1 till 2 timmar före den planerade vaccinationen för att stimulera djuren att dricka vaccinsuspensionen. Det beredda vaccinet blandas i mängden vatten eller stamlösning som grisarna förväntas dricka inom 4 timmar. **Karenstid:** noll dagar. **Förpackningar:** Kartongask med fyra injektionsflaskor med 50 doser. **Innehavare av godkännande för försäljning:** Elanco GmbH, Tyskland. **Rx. Ombud:** Elanco Denmark ApS, www.elanco.se. Ytterligare information finns tillgänglig från Elanco eller på www.fass.se. 2022.

Coliprotec, Elanco, and the diagonal color bar are trademarks of Elanco or its affiliates © 2023 Elanco or its affiliates. PM-SE-23-0044 06 2023

Elanco

Annica Wallén Norell - ny kansliveterinär på SVF

Annica Wallén Norell har arbetat inom olika områden. De första åren efter examen som praktiserande veterinär; med smådjur på djursjukhus och privat, som distriktsveterinär och djurhälsoveterinär. Därefter på Jordbruksverket där hon bland annat jobbade med zoonoser, beredskap, officiella veterinärer, gränskontroller samt import- och exportfrågor. Hon har också representerat Sverige i olika kommissions- och rådsarbetsgrupper inom EU och har även jobbat som länsveterinär i två län. De senaste åren på Jordbruksverket representerade hon Sverige i EU-kommissionens Ständiga kommitté inom områdena djurhälsa, djurskydd, kontroll och importvillkor. Där diskuterar man och utbyter erfarenheter inom dessa områden, varav en stor del rör utbrott av allvarliga smittsamma sjukdomar, och man diskuterar och röstar om ny EU-lagstiftning.

Vilka är dina prioriterade mål som kansliveterinär på veterinärförbundet?

– Mina prioriterade mål är att hjälpa och stötta medlemmar och förtroendevalda efter deras behov. Jag vill också hjälpa till att lyfta veterinärens yrkesroll i samhället och hjälpa medlemmarna inför förändringar inom yrket genom att till exempel representera förbundet i olika forum.

Vad ser du som de största utmaningarna för veterinärprofessionen idag, och hur tänker du arbeta för att adressera dem som kansliveterinär?

Annica Wallén Norell.

– Den största utmaningen är nog arbetsmiljön och välmåendet hos veterinärer. Här vill jobba för att synliggöra de problem som finns inom veterinärprofessionen och verka för lösningar med målet att veterinärer ska ha en bra balans mellan arbete och fritid.

Hur tror du att din erfarenhet som praktiserande veterinär kommer att bidra till ditt arbete på veterinärförbundet?

- Jag har en bred veterinär bakgrund och har jobbat i olika yrkesroller, vilket jag tror jag har nytta av i rollen som kansliveterinär.

Första svenskan att ta veterinär- examen vid anrikt college

Linnea Görnerup har som första svenska tagit veterinärexamen vid Royal Veterinary College (RVC) i London. Även om RVC-utbildningen saknar formella inriktningar har Linnea Görnerup, under den fem-åriga utbildningen, haft tyngdpunkten mot hästar genom specialstudier och flertal praktikplatser i England och Sverige.

Linnea Görnerup har nu påbörjat ett 54 veckors Equine internship vid RVC Equine Hospital för fördjupning inom hästmedicin.

RVC är rankad nummer 1 i världen med anrika skolor som US Davies och Cornell i USA tätt efter.

FOTO: MÅRTEN GÖRNERUP

Linnea på sin examensdag som firades i Westminster Hall.

Veterinärkollega sökes till hästklinik utanför Kristianstad

Kollega sökes till min klinik ffa inom dressyr, hoppning & fälttävlan. Öppen för olika lösningar från del- till heltid, mobil- & klinikverksamhet.

Intresserad? Ring eller sms:a till Lotta Wallin, 0705-30 35 75, lottawallin@live.se

Avlidna och saknade kollegor

- Ronny Lindberg, *avliden 26 juni 2023*
- Olof I R Andersson, *avliden 27 juni 2023*
- K G Linderholm, *avliden 16 juli 2023*

Rättelse

I SVENSK VETERINÄRTIDNING nr 6/2023, sid 11, publicerades en karta över "Antal veterinärutbildningar per land i Europa". Kartan innehöll flera felaktigheter. Nedan följer en förteckning över veterinärutbildningar anslutna till European Association of Veterinary Establishments (EAEVE) och som den 1 juli 2023 har status som "Ackrediterade" respektive "Ej ackrediterade"

Region/Land	Ackrediterade	Ej ackrediterade
EU	63	6
Belgien	2	-
Bulgarien	1	1
Cypern	*	-
Danmark	1	-
Estland	1	-
Finland	1	-
Frankrike	4	-
Grekland	2	-
Irland	1	-
Italien	12	1
Kroatien	1	-
Lettland	1	-
Litauen	1	-
Luxemburg	*	-
Malta	*	-
Nederländerna	1	-
Polen	4	-
Portugal	4	2
Rumänien	3	1
Slovakien	1	-
Slovenien	1	-
Spanien	11	1
Sverige	1	-
Tjeckien	2	-
Tyskland	5	-
Ungern	1	-
Österrike	1	-

enligt European System of Evaluation of Veterinary Training (ESEVT). I Schweiz och Japan samverkar utbildningsorterna på ett sätt som gjort att de har utvärderats tillsammans. (Källa EAEVE:s webbplats). Observera att vissa länder har ytterligare veterinärutbildningar som ej är anslutna till EAEVE.

Region/Land	Ackrediterade	Ej ackrediterade
ESS/CH	2	0
Island	*	-
Liechtenstein	*	-
Norge	1	-
Schweiz	1 (2)	-

Övriga	14	11
Albanien	-	1
Bosnien-Hercegovina	-	1
Nordmakedonien	-	1
Israel	-	1
Serbien	-	1
Storbritannien	7	1
Turkiet	6	5
Ukraina	1	-

"Associate members"	2	7
Brasilien	-	1
Egypten	-	1
Indonesien	-	1
Japan	2 (4)	1
Jordanien	-	1
Thailand	-	1
Tunisien	-	1

*Land inom EU/EES som saknar veterinärutbildning ansluten till EAEVE men är knutet till den arbetsmarknad där man accepterar examina enligt gällande EU-direktiv.

Forskningsbidrag från Marianne Thedes stiftelse

Marianne Thedes stiftelse har som uppgift att främja vetenskaplig forskning och kliniska studier avseende hund. Fondstyrelsen har rekommenderat att uppmuntra bidrag till projekt inom steg 2 specialisering. Övriga sökanden välkomnas naturligtvis också. Innevarande år har vi upp till 99 000 kr tillgängliga för ansökan senast 2023-11-01.

Kontakta undertecknad för ytterligare information.
För fondstyrelsen
Ole Frykman, info@herrgardskliniken.se

EPIZTEL NR 7

Fågelinfluensa har fortsatt stor påverkan

BÅDE INTERNATIONELLT OCH nationellt fortsätter fågelinfluensa att påverka vilda och tama fåglar och under våren och sommaren har flera kolonier av häckande fåglar längs våra kuster drabbats av omfattande utbrott av fågelinfluensa. Dödligheten bland till exempel skrattmåsar har varit mycket hög och från vissa kolonier finns det rapporter om att i princip inga ungar har överlevt. För hotade arter kan påverkan på arten bli stor. Den bild vi har sett på vilda fåglar under sommaren är lik den bild vi såg 2022, tidigare har cirkulation av fågelinfluensa främst förekommit under vinterhalvåret.

Även på fjäderfäsidan har vi under sommaren sett en ny bild. Under senare delen av juni påvisades Sveriges första fall av fågelinfluensa på kommersiella fjäderfän under sommartid. Det var en mindre besättning med frigående värphöns inomhus, bilden stämde med den vi har sett vid tidi-

gare utbrott med en förhöjd och snabbt stigande dödlighet. Djurägaren var alert och tog tidigt kontakt med veterinär. Även om fågelinfluensavirus snabbare inaktiveras i värme och UV-strålning vilket minskar risken för smittspridning sommartid så kan spridning ske, vilket det påvisade fallet visar. Det påminner om vikten av att fjäderfäproducenter gör vad de kan för att minska kontakten mellan tamfjäderfä och vilda fåglar och också vikten av att vi veterinärer tänker på att det kan röra sig om fågelinfluensa även sommartid.

På däggdjursidan har det varit flera påvisade fall av fågelinfluensa på rävar i Stockholmsområdet i nära anslutning till områden med hög dödlighet på skrattmåsar. Internationellt rapporterades under juni också fall av dödlighet på katter i Polen, där fågelinfluensavirus påvisats på flera av dem. ■

FOTO: STOCK.ADOBE.COM

Tuberkulosmisstanke i en mjölkbesättning

UNDER HÖSTEN 2022 uppstod misstanke om att en stor mjölkbesättning kunde ha smittats med tuberkulos (infektion med *Mycobacterium tuberculosis*) då en medarbetare på gården hade blivit diagnostiserad med öppen tuberkulos. *Mycobacterium tuberculosis* är vanlig på människa men kan även smitta djur. Den insjuknade djurskötaren hade arbetat i besättningen och även hjälpt till vid kalvningar under det att hen hade utvecklat kliniska symtom i form av bland annat hosta. Besättningens samtliga djur över sex veckors ålder har nu tuberkulintestats två gånger med 4–6 månaders mellanrum. Vid andra testomgången fanns två djur med tuberkulinreaktioner. Dessa djur avlivades och obducerades. Inga makroskopiska förändringar påvisades. PCR-undersökning av ett flertal lymfknutor och organ var negativt för ett av djuren, medan det andra visade sig ha *Mycobacterium avium*. Denna mykobakterie räknas inte

in i tuberkulos-komplexet och förekomst leder inte till att Jordbruksverket vidtar någon åtgärd. Undersökningen utesluter inte förekomst av andra mykobakterier hos dessa djur, men visar att det inte finns några tecken på infektion som är så långt gången att vidare smittspridning kan ha skett. Misstanken i besättningen har därför avskrivits.

Detta var det första fallet i nutid hos svenska idisslare som har utretts på grund av misstänkt smittspridning från människa. Övervakning av tuberkulos hos djur görs genom klinisk övervakning samt genom besiktning vid slakt och undersökning av fynd vid obduktion. Sverige hade under första delen av 1900-talet omfattande problem med tuberkulos på nöt, men genom ett program som byggde på testning och utslaktning av positiva djur lyckades sjukdomen utrotas. Obligatorisk tuberkulintestning på nötkreatur avslutades 1970 och senaste fallet av tuberkulos hos

FOTO: STOCK.ADOBE.COM

nötkreatur i Sverige påvisades 1978. Under hösten 2022 påvisades bovin tuberkulos i en norsk nötkreatursbesättning. Vid smittspårning påvisades smittan i ytterligare en besättning. Det har inte gått att fastställa hur den norska nötkreatursbesättningen har smittats. ■

Sammanställt av SVA

DEBATT

Ett svårt beslut

"HAR NI FUNDERAT på avlivning?" Så lød rubriken på ledaren i SVT nr 10, 2022. Författaren är Johanna Habbe. Jag beredde mig på att få läsa en kåserande, skämtsam ledare. Redan efter att ha läst några meningar insåg jag att ledaren var seriös, om än med en provokativ rubrik. Vissa tidningar har särskilda personer, som skriver rubriker och ingresser, utan att författaren får yttra sig om dem. Männe Johanna hade råkat ut för en sådan? Jag fortsätter att läsa och blir alltmer beklämd. Var finns empatin och hänsynen till djurägaren? Mina tankar går till de tal som jag i egenskap av VMF:s inspektör höll i SLU:s aula för de nyexaminerade veterinärerna. En veterinär ska vårda och främja djurens hälsa, förebygga sjukdom samt bota sjukdomar och lindra plågor. Men, vi ska också visa empati både för djuren och deras ägare. Vördnad för livet är ett bra rättesnöre. Allt ska vila på vetenskap och beprövad erfarenhet.

Som veterinär måste man alltid se till att djurägaren är väl införstådd med olika behandlingsalternativ, avlivning inkluderad, samtidigt som man måste tänka på djurets bästa. Att fatta beslut om avlivning är bland de svåraste beslut som en djurägare kan ställas inför. Ett beslut som när det är verkställt dessutom är oåterkalleligt. Djuret kanske är den enda vän som djurägaren har kvar.

Djurägarna, som ledaren berättar om,

FOTO: STOCK.ADOBE.COM

kommer till kliniken för att få sin trötta hund behandlad. Då ska man inte behöva mötas av frågan: "Har ni funderat på avlivning?". En avlivning är en oåterkallelig åtgärd, som inte bör föreslås som första behandlingsåtgärd. Innan man föreslår en sådan åtgärd måste en diskussion föras med djurägaren, där olika stödjande behandlingsalternativ tas upp. Kanske blev slutet bra för djurägarna i ledaren, kanske inte. Ångrade djurägarna beslutet taget efter ett dygns betänketid?

Ledarskribenten citerar en mening från

en föreläsning hon åhörde under Stutistiden "ni i Sverige vill ju bara avliva allt hela tiden". Ja, vad ska man tro efter att ha läst ledaren? Vi får aldrig glömma empatin när vi diskuterar olika behandlingsalternativ med en djurägare!

Marie-Louise Danielsson-Tham
leg. veterinär m.m.

Svar till Marie-Louise Danielsson-Tham:

Av alla saker som jag kan tänka mig att medmänniskor eller kollegor skulle kunna beskylla mig för så finns det en sak jag aldrig, jag betonar ALDRIG, skulle tro att någon någonsin skulle kunna ta upp, och det är att jag inte skulle vara empatisk eller visa mina djurägare hänsyn. Och framförallt inte i ärenden som rör eller på minsta sätt berör avlivningar. Det är nog det jag är bäst på i alla kategorier. Jag känner mig helt trygg med – och har hört det från så många djurägare – att det blir en fin stund vid själva avlivningen och att de får ett

stöd i hela processen fram till beslutet. Just för att det är ett av de svåraste och tyngsta besluten.

Jag hoppas att du kan läsa hela ledaren en gång till. Jag har själv skrivit rubriken, som jag tycker är en viktig fråga – för att vi måste våga fråga. Inte pusha, inte vara orevliga eller agera von oben, utan med respekt och omtanke. För att lyfta oket från djurägarens axlar, om de inte själva vågar lyfta avlivning som alternativ bland alla behandlingsförslag man kan få.

(Dessutom ångrade djurägarna inte sitt

beslut i fallet du hänvisar till. Jag har nu även avlivat deras andra hund, som de köpte som valp kort efteråt, när den blev gammal och sjuk och de pratat fortfarande om och tackar för att jag hjälpte dem hjälpa sin gamla hund).

Johanna Habbe
Leg veterinär, bra på värdiga och fina avlivningar.

FOTO: STOCKADOBBER.COM

KÅSERI

Allt var inte bättre förr

NÄR JAG VAR barn tillbringade jag alltid några veckor av sommaren hos min farmor ute på landsbygden i Småland. I mitt minne var det alltid vackert väder och jag sprang lite hur som helst och lekte; med pinnar och kottar och ekollon var det lätt att skapa en fantasibondgård eller djurpark. Detta var på 70-talet och spåren från det gamla bondesamhället fanns fortfarande kvar. Ett par hundra meter nedåt byvägen fanns en liten uråldrig bondgård där det bodde ett äldre syskonpar, födda runt förra sekelskiftet.

Eftersom paret var snälla mot mig sprang jag gärna dit och klappade deras kattungar och kalvar, men jag förstod inte då att djurvälståndet inte var av bästa märke. Det var mörkt och lortigt, djuren var magra och smutsiga. Jag förstär nu att de inte orkade med att sköta gården längre, huset och uthuset hade inte sett rödfärg på säkert trettio år och insidan av boningshuset hade inte städats på många år. De ville alltid bjuda på saft när jag kom, men farmor hade förbjudit mig att

ta emot något av dem. Där fanns även ett par Nordsvenskar i en hage, de såg riktigt fina ut, men gubben var känd för att inte vara snäll mot dem. Det berättades att han kallade dem till sig genom att erbjuda lite

"Det var mörkt och lortigt, djuren var magra och smutsiga."

gott gräs, men när hästen ändå inte ville komma ända fram så att han kunde ta tag i grimman, tog han fram riset han gömt bakom ryggen och slog efter den. Detta kunde tydligen pågå en bra stund, innan han kunde spänna selen på hästen.

Hagen som hästarna gick i var omgärdad av ett taggrädsstängsel som sett sina bästa dagar. Tråden var delvis nerfallen

och stolparna var så murkna att de knappt stod upp. En sommardag gick jag och bondgubben på vägen och jag fick för mig att peka mot de ruttna stolparna innanför vilka hästarna fridfullt betade och fråga, på välvårdad skorrande småländska: "Hur gamla kan de där pålarna vara då?" Varpå gubben svarar på bredaste gammelsmåländska: "Jo, din eina ä väl en fjautan å din annra en fimtan au."

Jag visste inte vad jag skulle svara på detta missförstånd utan förblev tyst. Det var också sista gången jag träffade gubben, han hittades död hängandes över plogen nästa vår. Han upptäcktes när någon reagerat över att hästen stått stilla väldigt länge på samma ställe. Därefter såldes marken och husen revs, jag tror att systemet hamnade på hemmet. Därmed var det slut med den länken till det gamla bonde-Sverige, men allt var inte bättre förr, även om det alltid var vackert väder.

Cecilia Löhn

TILL MINNE AV
Ronny Lindberg
 1947–2023

PROFESSOR RONNY LINDBERG, Uppsala, har avlidit i en ålder av 76 år. Han sörjs närmast av sin hustru Lena och sin dotter Ylva.

Ronny Lindberg föddes i Malmö och antogs efter studentexamen till utbildning vid Kungliga Veterinärhögskolan i Stockholm.

År 1972 knöts han till institutionen för patologi, en arbetsplats han skulle förbli trogen hela sitt yrkesverkssamma liv. Han disputerade år 1985 på en avhandling betitlad *On granulomatous enteritis and eosinophilic granulomatosis in the horse*. Med denna etablerade han tillsammans med professor Sune Persson vid stordjurskliniken en fruktbar forskningslinje kring kroniska tarminflammationer som skulle leda honom till en professur år 2002.

En annan ansats till nytänkande var hans framgångsrika handledning av doktoranden Anna Lena Berg som var först i världen med att påvisa sambandet mellan en fruktad veterinärmedicinsk åkomma – vingelsjuka – och ett specifikt virus ur Bornafamiljen.

RONNY LINDBERG VAR vid sidan av sin vetenskapliga gärning en driven föreläsare och diagnostiker. Tillsammans med tre veterinärkolleger startade han år 1983 företaget Biovet AB som sedan dess har kunnat förse landets veterinärer med laboratoriemedicinsk service.

När professor Hans-Jörgen Hansen med ålderns rätt lämnade huvudansvaret för den

SIDA-finansierade vidareutbildningen av veterinärer från tredje världen blev Ronny Lindberg den självklare efterträdaren.

RONNY LINDBERG HADE dock många fler strängar på sin lyra. Musiken och körsången låg honom varmt om hjärtat. Själv utövande konstnär hade han under livet förvärvat en förnämlig samling av namnkunniga svenska konstnärer.

Ronny Lindberg visade prov på en beläsenhet utöver det vanliga och hans håg stod särskilt till de stora skånska namnen – Fritiof Nilsson Piraten, Frans G Bengtsson och Frank Heller. I Frank Heller-sällskapet inträdde han tidigt och som en särskild reverens till hans bildning kallades han som en av få

veterinärer till ledamot av Sällskapet Idun – samlingspunkt för Stockholms kulturella elit.

Ronny Lindberg var en renässansmänniska av sällsport nobelt slag. Eller som salig Hamlet uttryckte det; ”We shall not look upon his like again”.

**Martin Wierup, professor em
 Elisabet Ekman, universitetslektor
 Stina Ekman, professor em
 Wilhelm Engström, professor em och
 ordförande i Frank Heller-sällskapet
 Kollegor vid veterinärmedicinska
 fakulteten i Uppsala**

FOTO: PRIVAT

Utbildning/kurser

Har du en kurs som du vill publicera i kurskalendariet? Gå in på svenskvetinartidning.se och fyll i din information. Kursen publiceras både på webbplatsen och i nästa möjliga nummer av Svensk Veterinärtidning. Publiceringen är gratis.

September

Akut bukkirurgi (fullbokad, väntelista)

Datum: 21/9

Plats: Uppsala

Arrangör: Vetabolaget

Mer info: www.vetabolaget.se

Extraktionskurs I - Diagnostik

Datum: 25-28/9

Plats: Halmstad

Arrangör: Accesia Academy

Mer info: www.accesia.se

Turné: Artros - röntgen och behandling

Datum: 28/9

Plats: Evidensia Specialist-djursjukhuset Strömsholm

Arrangör: IVC Evidensia Academy

Mer info: www.ivcevidensia-academy.com/se

Oktober

Grundläggande bukultraljud (Steg I-godkänd)

Datum: 9-10/10

Plats: Strömsholm

Språk: Engelska

Arrangör: IVC Evidensia Academy

Mer info: www.ivcevidensia-academy.com/se

Turné: Artros - röntgen och behandling

Datum: 11/10

Plats: Evidensia Djurkliniken Öjebyn

Arrangör: IVC Evidensia Academy

Mer info: www.ivcevidensia-academy.com/se

Systematisk EKG diagnostik och behandling

Datum: 12/10

Plats: Online

Arrangör: Vetabolaget

Mer info: www.vetabolaget.se

Reproduction in companion animals, part 1, 2023

Datum: 16-20/10

Plats: Wroclaw, Poland

Arrangör: EVSSAR

Mer info: www.evssar.org

Ultraljud smådjur, grundläggande buk

Datum: 21/10

Plats: Uppsala

Arrangör: Vetabolaget

Mer info: www.vetabolaget.se

Turné: Artros - röntgen och behandling

Datum: 23/10

Plats: Evidensia Valla Djursjukhus Linköping

Arrangör: IVC Evidensia Academy

Mer info: www.ivcevidensia-academy.com/se

Fraktur, TTA Rapid och patellaluxation

Datum: 25-27/10

Plats: Greve, DK

Språk: Engelska

Arrangör: IVC Evidensia Academy

Mer info: www.ivcevidensia-academy.com/se

Oftalmologi

Datum: 26-27/10

Plats: Oslo, NO

Språk: Norska

Arrangör: IVC Evidensia Academy

Mer info: www.ivcevidensia-academy.com/se

November

Turné: Artros - röntgen och behandling

Datum: 6/11

Plats: Göteborgs Djursjukhus Evidensia

Arrangör: IVC Evidensia Academy

Mer info: www.ivcevidensia-academy.com/se

Microbiome Event

Datum: 8/11

Plats: Stockholm

Språk: Engelska

Arrangör: IVC Evidensia Academy

Mer info: www.ivcevidensia-academy.com/se

HURTTA ECO TRÄNINGSVÄST

ECO-versionen av vår populära hundträningsväst har ett mjukare yttertyg för ökad komfort och rymligare fickor som ger snabb åtkomst och gör det ännu enklare att belöna din hund. Den förbättrade ECO-versionen av vår populära Hurтта Trainers Vest är tillverkad av återvunnet material för att bidra till att hålla planeten lite grönare för våra hundar.

**DESIGN[®]
FROM
FINLAND**

eldorado® Vänligen kontakta oss på mail@eldorado.dk för närmaste återförsäljare

 @nellie_and_nova_sweet_staffs

Photocredit: Christina Haurum

SÄLLSKAPSDJUR I GOD FORM ÄR HÄLSOSAMMA SÄLLSKAPSDJUR

ETT KILO EXTRA KANSKE INTE VERKAR SÅ MYCKET,
MEN LÅT OSS JÄMFÖRA MED EN MÄNNISKA PÅ 65 KG.

EN KATT SOM
VÄGER 6 KG

+ 1 KG

=

EN HUND SOM
VÄGER 13 KG

+ 1 KG

=

EN HUND SOM
VÄGER 25 KG

+ 1 KG

=

